

ÜGYÉSZEK LAPJA

2023/3.
Harmincadik évfolyam

ÜGYÉSZEK LAPJA

TARTALOM

TANULMÁNYOK

- BÁNYAI KRISZTINA 5
Az állatvédelmi eljárások egymásra hatása és az alkotmánybíróvási jogértelmezés
- VETTER SZILVIA 17
Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon az elmúlt évtizedek kriminológiai és pszichológiai kutatásainak tükrében
- FIALKA ORSOLYA – SOCZÓ RAFAEL 29
Az élőállat mint bűnjel, és ennek gyakorlati kérdései

DISPUTA

- BEDÉCS BENDEGÚZ 41
A kutyatartással kapcsolatos helyi szokások
(*Interjú Bolyky Orsolyával, az OKRI tudományos főmunkatársával*)

FIGYELŐ – ÜGYÉSZI HÍREK

- BEN-BELGACEM ANIKÓ 45
„A Földet nemcsak az ember, hanem minden élőlény számára teremtették”

FIGYELŐ – EURÓPAI KITEKINTŐ

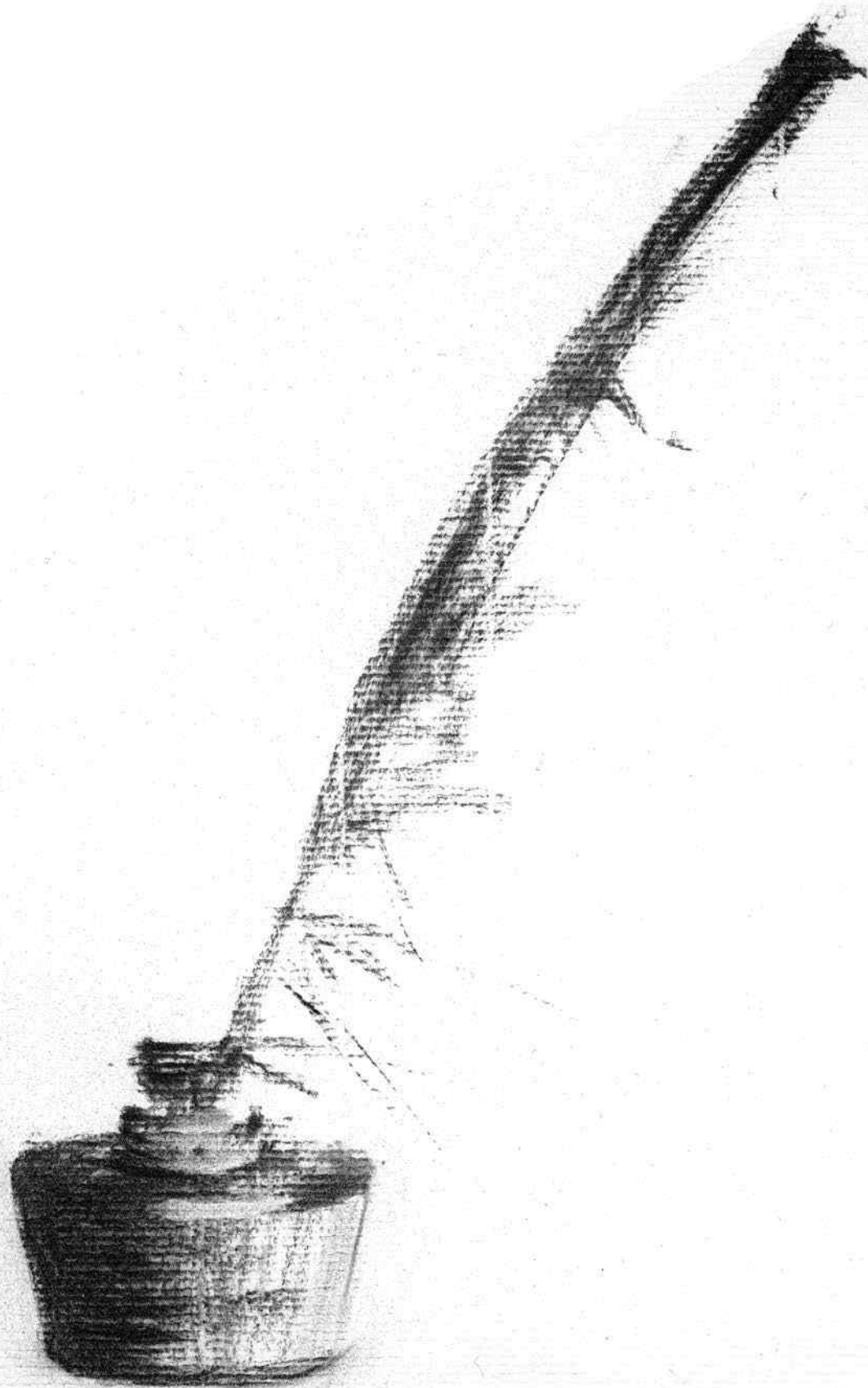
- ZOLTÁN GALLO 51
Állatvédelem a szlovák büntetőjogban
- HASSANOVÁ REBECCA LILLA 57
Állatvédelmi szabályozás Szlovákiában

NAGY ZSÓFIA 69
Állatvédelmi szabályozás Csehországban,
különös tekintettel a büntetőjogi szempontokra

SZEKERES ÁGOTA 79
Aktuális állatjogi kérdések a román jogban

KÖNYVAJÁNLÓ

Válogatás a szakirodalomból 93

Az állatvédelmi eljárások egymásra hatása és az alkotmánybíróvási jogértelmezés

Bevezető

Az állatvédelem témakörének aktualitása nem kérdéses. A jogalkotó szigorító rendelkezésekkel pönalizálja az állatokkal szembeni jogellenes magatartásokat és rendel hozzá intézményrendszert, így még külön állatvédelmi kormánybiztosi poszt is létrejött, ráadásul az állatvédelem az egyik olyan terület, ahol különösen érvényesül a közvélemény nyomása. Az amerikai szakirodalom „halálos kapcsolódás” szakzsargonnal jelöli azt a jelenséget, miszerint az állatok és az emberek elleni erőszak közös alapokon nyugszik, összefüggést vélelmezve és egyfajta fokozatosságot érzékeltetve kutatások alapján az állat ellen irányuló jogsérelmek emberre való áttérjedésében. Az állatvédelem eleve több rétegű, inter-, illetve multidiszciplináris terület, különböző tudományágak foglalkoznak vele, amelyek ezek zászlóshajója a jog és az állatorvostudomány, de kiemelendők a pszichológiai vagy a gazdasági aspektusok is. A jogon belül is különböző jogágakba tartozó szabályok érvényesülnek az állatok jogi védelme terén, a büntetőjogi szabályok mellett közigazgatási jogi és polgári jogi aspektusai is vannak. Példaként lehet említeni a tevékenységtől eltiltás jogintézményét, ami több jogági vetületben és értelemben létezik. Az *állatok mint érző lények* kategóriáját az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (EUMSZ) 13. cikke rögzíti, ami túlmutat az állat dologként való kezelésén. Az állatok megkülönböztetett védelme az érző- és szenvedőképeségük okán indokolt,¹ a jogi védelem célja a jóllétük, kíméletük, a szükségtelen szenvedésük elkerülése és az életük megóvása. A civiljogi kódexek is egyre inkább megragadják az állatoknak ezt a speciális jellegét, ami a dologi megközelítéstől ténylegesen eltávolodik. Az állatvédelem tágabb értelemben élő szervezetként (élőlényként), természeti értéként fajvédelmet biztosít az állatoknak a környezet védelmének általános szabályairól szóló 1995. évi LIII. törvény (Kvt.) és a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény (Tvt.) szabályait figyelembe véve. Szűkebb értelemben pedig egyedvédelem, maga az állatjogi kódex, az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávt.) rendelkezései is jellemzően ezt a célt szolgálják. Az egyes magatartásoknak több jogághoz tartozó jogkövetkezmenyei lehetnek, azonban ezen jogkövetkezmenyek alkalmazása nem lehet parttalan, korlátjuk egy alkotmányjogi alapokon nyugvó alapelv: *a ne bis is idem* elve.

* Bányai Krisztina PhD, főügyészségi ügyész, Borsod-Abaúj-Zemplén Vármegyei Főügyészség; címzetes egyetemi docens, Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar

¹ A magyar állatvédelmi törvény preambuluma.

Ne bis in idem

A *ne bis in idem* a kétszeres eljárás alá vonás és a kétszeres büntetés (értékelés) tilalmának elve, amelynek célja a párhuzamos eljárások kiküszöbölése. Az elv alapvetően büntetőjogi eredetű, az állatvédelem terén a közigazgatási jogi és büntetőjogi szankciórendszerében elemezhető leginkább. Tulajdonképpen a legalitás elvéből fakadóan az állam büntetőhatalmi igényének korlátozásának rendezőelve. Az állatok jogi védelmének fundamentumai nemzetközi dokumentumokon alapulnak, de az Európai Unió is kiemelt prioritásként kezeli, a Lisszaboni Szerződés az állatokat érző lényként ismeri el.²

Nemzetközi jogi és európai uniós jogi viszonylatban dokumentumok rögzítik a *ne bis in idem* szabályait. A Polgári és Politikai Jogok Nemzetközi Egyezségokmánya³ 14. cikk 7. pontja értelmében *senkivel szemben sem lehet büntetőeljárást indítani vagy büntetést kiszabni olyan bűncselekmény miatt, amely miatt az adott ország törvényének és büntetőeljárásának megfelelően jogerős ítélettel már elítélték vagy felmentették*. Az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez⁴ csatolt hetedik kiegészítő jegyzőkönyv 4. cikke pedig az *ugyanazon államban lefolytatott második eljárás tekintetében hivatott a terhelt jogvédelmét biztosítani*. Az Európai Unió bíróságai és a tagállami bíróságok által alkalmazott⁵ Alapjogi Charta⁶ 50. cikke értelmében *senki sem vonható büntetőeljárás alá és nem büntethető olyan bűncselekményért, amely miatt az Unióban a törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték*. A Schengeni megállapodás végrehajtásáról szóló egyezmény⁷ kétszeres büntetés tilalma elvének alkalmazásáról szóló 54. cikke értelmében *az ellen a személy ellen, akinek a cselekményét a Szerződő Felek egyikében jogerősen elbírálták, ugyanazon cselekmény alapján nem lehet egy másik Szerződő*

² EUMSZ 13. cikk

³ Elfogadta az ENSZ Közgyűlése 1966. december 16-án.

⁴ Az Európa Tanács Rómában, 1950. november 4-én kelt egyezménye, hivatalosan kihirdetett magyar elnevezése: Az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló Egyezmény.

⁵ Az Európai Unióról szóló szerződés 6. cikk (1) bekezdés 1. fordulata szerint: Az Unió elismeri az Európai Unió Alapjogi Chartájának 2000. december 7-i, Strasbourgban 2007. december 12-én kiigazított szövegében foglalt jogokat, szabadságokat és elveket; e Charta ugyanolyan jogi kötőerővel bír, mint a Szerződések. Hatályba lépett 2009. december 1-jén, a Lisszaboni Szerződés hatálybalépésének időpontjában.

⁶ Charter of Fundamental Rights of the European Union (2012/C 326/02)

⁷ 42000A0922(02), az 1999. május 1-jén hatályba lépett Amszterdami Szerződés az Európai Unió elsődleges joganyagába emelte, s habár az 55. cikk (1) bekezdése alapján bármely Szerződő Fél kinyilváníthatta, hogy az 54. cikket magára nézve nem tekinti kötelezőnek a felsorolt esetekben, de az 56. cikk szerint a már jogerősen elítélt által letöltött szabadságvesztés-büntetést, de akár a szabadságvesztéssel nem járó büntetéseket is be kell számítani az újabb büntetőeljárásban. Az egyezmény 58. cikke pedig nem zárja ki a külföldön hozott bírósági határozatok tekintetében a *ne bis in idem* elvével kapcsolatos átfogóbb nemzeti rendelkezések alkalmazását.

Fél területén büntetőeljárást indítani, amennyiben elítélés esetén a büntetést már végrehajtották, végrehajtása folyamatban van, vagy az ítélet meghozatalának helye szerinti Szerződő Fél jogszabályainak értelmében azt többé nem lehet végrehajtani.

Az EJEB⁸ és az EUB⁹ joggyakorlatában több alkalommal merült fel az azonos tényalapú cselekmények kettős – közigazgatási jogi és büntetőjogi – szankcionálásának kérdése. Az EUB a *ne bis in idem* elvének az adójogi és büntetőjogi szankciók halmozódása (konkrétan a hozzáadottérték-adó megfizetésének elmulasztása) miatti *Åkerberg Fransson*¹⁰ ítéletben rögzítette, a *ne bis in idem* elve nem zárja ki, hogy valamely tagállam ugyanazon tényállásra egymást követően adójogi szankciót és büntetőjogi szankciót alkalmazzon, amennyiben az első szankció nem büntető jellegű, aminek vizsgálata a nemzeti bíróság feladata. Ugyanazon jogsértés miatt különböző jogágakhoz tartozó szankciókat írhatnak elő, különösen az adózás, a környezetvédelem és a közbiztonság területén. A kettős szankcionálás önmagában nem jelentené a *ne bis in idem* elvének megsértését, ha a közigazgatási szankció és a büntetőjogi szankció egymásra tekintettel kerül alkalmazásra; így például a büntetés enyhítése a korábban kiszabott közigazgatási szankcióval.¹¹

Az EJEB az *A és B kontra Norvégia* ügyben¹² kiterjesztőleg értelmezte az elvet. Összegezte, hogy két büntető jellegű szankció bizonyos feltételek esetén kiszabható, és az eljárások egységes egésznek tekintendők, ha szoros anyagi és időbeni kapcsolat áll fenn köztük, valamint az eljárás célja és eszközei kiegészítők és az eljárás következménye előre látható és arányos az illetre nézve. Az EUB a *Menci-ügyben*¹³ pedig a nemzeti bíróságokra bízta az eljárás- és szankcióhalmozódás többletterhének az elkövetett jogsértés súlyához képest feltétlenül szükséges mértékre történő korlátozását. A kétszeres értékelés tilalmába ütközés megállapításához az EJEB az ún. *Engel-kritériumokat* alkalmazta,¹⁴ amelyet egy korábbi ügyben dolgozott ki, és ezt az EUB a *Bonda-ügyben*¹⁵ vette át végül, értelmezve a bűncselekmény fogalmát, és szélesebb értelmezési keretet adva a *ne bis in idem* elvének. Az Engel-kritériumok három

⁸ Emberi Jogok Európai Bírósága (European Court of Human Rights), székhelye: Strasbourg

⁹ Európai Unió Bírósága (The Court of Justice of the European Union), székhelye: Luxemburg

¹⁰ *Åklagaren kontra Hans Åkerberg Fransson*, C-617/10. sz. ügy, 2013. február 26-i ítélet

¹¹ P. Cruz Villalón főtanácsnok indítványa 94. és 96. pontja a C-617/10. sz. ügyben.

¹² 24130/11., 29758/11., 2016. november 15-i ítélet.

¹³ Luca Menci C-524/15. sz. ügy, 2018. március 20-i ítélet.

¹⁴ *Engel és társai kontra Hollandia*, 5100/71, 5101/71, 5354/72, 5370/72, 1976. június 8-i ítélet.

¹⁵ Łukasz Marcin Bonda C-489/10. sz. ügy, 2012. június 5-i ítélet, az agrártámogatás iránti kérelemben szolgáltatott adatok valótlansága miatt alkalmazott támogatáscsökkentés, illetve támogatásból való kizárás és a csalás miatti büntetőeljárás vetületében alkalmazta az Engel-kritériumokat.

értékelési kört vizsgálunk: az adott cselekmény az adott nemzeti jog szerint bűncselekménynek minősül-e; a jogellenes cselekmény milyen természetű; és hogy az alkalmazott szankció milyen jellegű és súlyú, a célja az elrettentés-e, vagy a prevenció. Ennek mintájára, ha valakivel szemben két olyan eljárás folyt, amely büntető jellegű, mindkét eljárás tárgya ugyanazon jogellenes cselekmény (*idem*) és emiatt szabtak ki párhuzamosan két szankciót (*bis*), amely hatékony, arányos és elrettentő, az a *ne bis in idem* elvébe ütközik. Fő kérdések, hogy a kettős eljárásoknak előre látható következményei voltak-e; arányosak-e; és a hatóságok mindent megtettek-e a kettős elbírálás elkerülése érdekében. Így kristályosodott ki a *ne bis in idem* elvének kiterjesztő értelmezése. Az ugyanazon cselekmény fogalma alatt a történeti tényállásbeli azonosságot kell figyelembe venni, függetlenül a jogi minősítéstől és a védett jogi tárgytól.¹⁶ Az EUB és az EJEB ítélezési gyakorlata kölcsönhatásban van egymással és aligha mondható, hogy a *ne bis in idem* elv értelmezése befejeződött volna.

A magyar állatvédelmi eljárások kérdései a *ne bis in idem* szempontjából

Büntetőjogi, közigazgatási jogi és polgári jogi normákat találunk az állatok jogi védelme terén. A közigazgatási eszközrendszer olyan dinamikusan fejlődött, hogy tucatnyi ágazati bírságtípus létezik, amelyek alkalmazása az eljárások költséghatékonysága és gyorsasága miatt különösen megfontolandó, ugyanakkor alkalmazásuk jogbiztonsági és alkotmányossági problémákat vethet fel. Éppen az Alkotmánybíróság gyakorlatában felmerült két esetben szemléltetem az állatok jogi védelmére irányuló eljárások párhuzamosságának anomáliáit.

Magyarország Alaptörvénye a XXVIII. cikk (6) bekezdésében tartalmazza a *ne bis in idem* elvét, amelynek értelmében *a jogorvoslat törvényben meghatározott rendkívüli esetei kivételével senki nem vonható büntetőeljárás alá, és nem ítéltető el olyan bűncselekményért, amely miatt Magyarországon vagy – nemzetközi szerződés, illetve az Európai Unió jogi aktusa által meghatározott körben – más államban törvénynek megfelelően már jogerősen felmentették vagy elítélték.* Az Alaptörvény P) cikke tartalmazza az állatfajok védelmét, a polgári jog az állatot speciális dologként kezeli, a büntetőjog tilalmazott magatartásokkal védelmezi, a közigazgatási jogban pedig külön állatvédelmi előírások és szankciók lelhetők fel. A büntetőjogi és a közigazgatási jogi szankciók esetkörei gyakran hasonlóak, az Ávt. is számos olyan magatartást szabályoz, amelyek büntetőjogi konzekvenciákkal is járhatnak. Ezt érzékelve a jogalkotó megpróbálta egymáshoz képest is szabályozni a különböző eljárásokat az állatok jogi védelme tekintetében. Az Ávt. és az állatvédelmi bírságról szóló 244/1998. (XII. 31.)

¹⁶ Leopold Henri Van Esbroeck, C-436/04. sz. ügy, 2006. március 9-i ítélet, rendelkező rész 2. pontja.

Korm. rendelet mellett az eljárások párhuzamossága kapcsán a közigazgatási szabályszegések szankcióiról szóló 2017. évi CXXV. törvényt (a továbbiakban: Szankció tv.) szükséges kiemelni, ami pont a *ne bis in idem* elvének gyakorlati érvényesülését hivatott elősegíteni a párhuzamos eljárások rendezésének szabályozásával. Ennek előzménye azonban egy érdekes eset volt, amely az Alkotmánybíróság elé került.

A 8/2017. (IV. 18.) AB határozat

Az Alkotmánybíróság elősegítette a *ne bis in idem* elvének értelmezését.

A 38/2012. (XI. 14.) AB határozat annyiban fontos, hogy a kriminális jelleget három tényező alapján ítéli meg, egyrészt, hogy az eljárás tárgyát képező jogellenes magatartás az adott állam jogrendszerében bűncselekménynek minősül-e; másrészt az elkövetett jogellenes cselekménynek milyen a jellege; harmadrészt pedig a kilátásba helyezett, illetőleg alkalmazott szankcióknak milyen jellege van és milyen súlya. Így büntetőügynek minősülnek a közigazgatási jogi és a szabálysértési szankciók, melyek rendelkezhetnek a büntetőjogi szabályozás sajátosságaival, különösen az állatvédelmi bírság és állatkínzás tekintetében. A *ne bis in idem* elvét az Alkotmánybíróság már a 42/1993. (VI. 30.) AB határozatában olyan alkotmányos jelentőségű rendelkezésnek tekintette, amelyik – összekapcsolva a *res iudicata* elvével – az állam büntetőhatalmának korlátját jelentheti.¹⁷

A 8/2017. (IV. 18.) AB határozat volt az, amely konkrétan állatvédelmi eljárásokkal kapcsolatban értelmezte a *ne bis in idem* elvét, figyelembe véve a kialakult európai joggyakorlatot. A határozat alapjául szolgáló ügyben az állatkínzás vétsége miatt 125 000 forint pénzbüntetésre ítélt elkövetővel szemben később az állatvédelmi hatóság 450 000 forint pénzbírságot szabott ki, amit az elkövető méltánytalannak és aránytalannak ítelt, és ellene jogorvoslattal élt. Az Alkotmánybíróság kimondta, hogy ha állatkínzás vétsége vagy büntetése miatt büntetőjogi felelősség megállapításának van helye vagy a büntetőjogi felelősség kérdésében már jogerős marasztaló döntés született, akkor ugyanazon tényállás alapján indult állatvédelmi hatósági eljárásban ugyanazon jogellenes cselekmény miatt állatvédelmi bírság kiszabására ugyanazon személlyel szemben nem kerülhet sor, hiszen a büntetőjogi jogkövetkezmény megtorló jellegű szankciója mellett ugyancsak represszív célú közigazgatási szankció nem alkalmazható. A jogalkotó feladata a jogbiztonság elvéből fakadóan rendezni ezt az alkotmányos kérdést.

¹⁷ 18/2022. (VIII. 1.) AB határozat [49]

A Szankció tv. és a ne bis in idem

Ezt figyelembe véve született meg a Szankció tv., amely több módosítást követően lépett hatályba végül 2021. január 1. napjától, az általános közigazgatási rendtartásról szóló 2016. évi CL. törvény (Ákr.) hatálya alá tartozó közigazgatási hatósági eljárás során megállapított jogszabálysértésekre, közigazgatási szabályszegés miatt a közigazgatási hatósági ügyben érdemi döntéssel kiszabható jogkövetkezményekre, közigazgatási szankciókra vonatkozóan. A Szankció tv. alapvető célkitűzése volt, miszerint el akarták kerülni azt, hogy meghatározott személy által elkövetett valamely jogellenes cselekményt két, egyébként más jogágba tartozó, párhuzamos vagy egymást követő eljárás eredményeképpen mindkét eljárásban azonos tartalmú – közigazgatási és büntetőjogi – szankcióval sújtsanak. A Szankció tv. közigazgatási szabályszegéseket csoportosít, amelyek közt kiemelt szankció a közigazgatási bírság és a tevékenység végzésétől való eltiltás; míg nem kiemelt szankció a figyelmeztetés és az elkobzás. A büntetőjogi felelősségre vonás elsődleges a büntetőjogilag is fenyegetett közigazgatási szabályszegés esetén a Szankció tv. értelmében.¹⁸ Ez lényegében azt jelenti, hogy ha a bíróság a jogsértő magatartást megvalósító természetes személyt ugyanazon tényállás alapján jogerős ügydöntő határozatában elítélte, és vele szemben büntetést szabott ki (intézkedést alkalmazott), vagy arra hivatkozással, hogy a bűncselekményt nem a vádlott követte el, felmentette, a törvény hatálya alá tartozó szankciók közül a közigazgatási bírság, és a tevékenység végzésétől való eltiltás – mint kiemelt szankció – vele szemben nem alkalmazható, csak a nem kiemelt szankciók alkalmazására van lehetőség. Ha a közigazgatási hatóság tudomására jut, hogy az eljárása alapjául szolgáló jogsértő magatartás miatt büntetőeljárás van folyamatban, és a közigazgatási szankció alkalmazása az előzőek szerint a büntetőeljárás kimenetelétől függ, a hatóság az eljárást a büntetőeljárás befejezéséig felfüggeszti. A büntetőjogilag nem fenyegetett közigazgatási szabályszegés esetén a Szankció tv. rendelkezéseiből következően büntetőjogi felelősségre vonásra – illetve annak mellőzésére – tekintet nélkül alkalmazható a Szankció tv. hatálya alá tartozó figyelmeztetés és elkobzás – mint nem kiemelt szankció –, valamint a Szankció tv. hatálya alá nem tartozó más közigazgatási szankció vagy intézkedés.

A 18/2022. (VIII. 1.) AB határozat

A Szankció tv. azonban nem tudott minden problémát orvosolni. Ahogy az már a törvény hatálybalépésekor várható volt és egy tanulmányomban jeleztem is,¹⁹ a gyakorlatban az eljárások idődimenzióját tekintve könnyen előfor-

¹⁸ Szankció tv. 5/A–5/B. §

¹⁹ Bányai Krisztina: Gondolatok a ne bis in idem elvéről az állatok jogi védelmét szolgáló közigazgatási és büntetőjogi szankciók tükrében. *Agrár- és Környezetjog*, 2021/31., 23–38. 36.

dulhat, hogy hamarabb szabnak ki az elkövetővel szemben bírságot, mint-hogy a büntetőjogi felelősségre vonás megtörténne. Ilyen eset eredményeként született meg a 18/2022. (VIII. 1.) AB határozat, amelynek tárgya a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 246. § b) pontja elleni bírói kezdeményezés – orvhalászat tekintetében a kétszeres értékelés tilalma – volt. Az eset részletesebb ismertetése alapján érzékeltethetőek a kétszeres szankcionálás problémái.

a) Indítvány

A Ráckevei Járásbíróság indítványozó bírója az előtte folyamatban lévő eljárás felfüggesztése mellett a Btk. 246. § b) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítását és megsemmisítését kérte az Alkotmánybíróságtól. A büntetőeljárásban szereplő tényállás szerint egy természetes személy ún. gereblyező²⁰ módszerrel horgászott, mely alapján vele szemben közigazgatási eljárás keretében halvédelmi bírságot szabott ki a hatóság, majd büntetőeljárás indult orvhalászat vétsége miatt. A Btk. 246. § b) pontja szerint, aki külön jogszabályban meghatározott tiltott eszközzel, tiltott módon vagy kémleleti területen halfogásra irányuló tevékenységet végez, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Az indítványozó bíró álláspontja szerint ugyanazon személy szándékos cselekménye a Btk. szerinti orvhalászati tényállás elemeit, valamint a halgazdálkodásról és a hal védelméről szóló 2013. évi CII. törvény (a továbbiakban: Haltörvény) szerinti halvédelmi bírság alapjául szolgáló cselekmény tényállási elemeit egyaránt kimeríti, ami felveti a *ne bis in idem* elv sérelmét. Az indítványozó álláspontja szerint a büntetőeljárás vádlottjával szemben jogerősen kiszabott közigazgatási, büntető jellegű szankciót követően a kétszeres eljárás tilalma miatt büntetőeljárás nem indítható, és a kétszeres értékelés tilalma miatt büntetőjogi szankció nem alkalmazható. A cselekmény kétszeres értékelése és kétszeres büntetése a jogbiztonság sérelmével jár, ezért a jogbiztonság érvényre juttatása érdekében egyértelmű szabályozásra lenne szükség a tekintetben, hogy mikor folytatható le halvédelmi bírság kiszabására irányuló hatósági eljárás, és mikor van helye büntetőeljárás megindításának.

b) Döntés

Az Alkotmánybíróság az eljárása eredményeként megállapította, hogy az Országgyűlés mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenességet idézett elő azáltal, hogy nem az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből fakadó jogbiztonság és a XXVIII. cikk (6) bekezdésében rögzített *ne bis in idem* elv összehangolt értelmezéséből fakadó követelményeknek megfelelően szabályozta a Haltörvény szerinti halvédelmi hatósági eljárást és a Btk. 246. §-ában foglalt orvhalászat miatt folytatható büntetőeljárását. Ezért az Alkotmánybíróság felhívta az Országgyűlést, hogy jogalkotói feladatának 2022. szeptember 30. napjáig tegyen eleget.

²⁰ Haltörvény 2. § 4. gereblyezés: a hálnak nem a táplálkozási viselkedésére alapozot-tan, és a szájnylásán kívüli más testrészébe akasztott horoggal történő zsákmányul ejtésére irányuló módszer.

Az Alkotmánybíróság ugyanakkor a Btk. 246. § b) pontja alaptörvény-ellenességének megállapítására és megsemmisítésére irányuló bírói kezdeményezést elutasította.

c) Az érvrendszer kardinális pontjai

A halvédelmi bírság kiszabására irányuló közigazgatási eljárás büntető jellegű eljárásnak, a halvédelmi bírság pedig a Btk.-ban szabályozott, a pénzbüntetéssel megegyező büntető jellegű szankciónak minősül. Mindezek alapján a halvédelmi bírság kiszabására irányuló közigazgatási eljárásra kiterjed a *ne bis in idem* alkotmányos elvének érvényesülési köre. Az alkotmányos garanciarendszer nemcsak a büntetőjog területére terjedhet ki, hanem akár a szabálysértési, fegyelmi vagy versenyfelügyeleti (közigazgatási) eljárásokra is.

Az alkotmánybíróági érvelés rámutat az állatokhoz kapcsolódó eljárások egymásra hatásának kibontakozó tendenciáira. A jogellenes halfogásra irányuló tevékenységet a magyar jogrendszer több módon, különböző jogszabályi rendelkezésekben szankcionálja. Az orvhalászat vétségének Btk.-beli tényállását a Haltörvény rendelkezései töltik meg tartalommal, amelyben a hátrányos jogkövetkezménnyel sújtható jogellenes magatartások köre ugyan szélesebb, mint a Btk.-ban az orvhalászat bűncselekményként büntetni rendelt jogellenes magatartások köre, azonban az orvhalászat tényállása ugyanazokat a tényállási elemeket tartalmazza. Ebből fakadóan a közigazgatási eljárás és a büntetőeljárás feladata egyaránt a Haltörvényben szankcionálni rendelt cselekmény tényállási elemeinek a tisztázása, a halvédelmi hatósági eljárás során értékelendő tények köre teljesen megegyezik a büntetőeljárás során értékelendő tényállási elemekkel. A Btk. 246. § b) pontja és a Haltörvény egyaránt büntetni rendeli az olyan halfogásra irányuló tevékenységet, amelyet Haltörvényben meghatározottak szerinti tiltott eszközzel, tiltott módon vagy kémleleti területen végeznek, amelyek így, két eltérő jogági területhez tartozó eljárás lefolytatásának az eredményeként, eltérő felelősségi formák keretében, akár egymással párhuzamosan is szankcionálhatók. A párhuzamos szankcionálást érintő szabályokra a Szankció tv. és az Ákr. szabályai vonatkoznak. Ha párhuzamosan indult meg a közigazgatási eljárás és a büntetőeljárás, az Ákr.-ben foglalt szoros ügyintézési határidőkből következően a gyakorlatban jellemzően a közigazgatási eljárás zárul hamarabb jogerős határozattal, eljárásjogi akadályja pedig jelenleg nincs annak, hogy a közigazgatási eljárásban hozott határozattal elbírált cselekmény miatt büntetőeljárás induljon. A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvény (Be.) 7. § (5) bekezdése értelmében a kérdésben, hogy a terhelt követett-e el bűncselekményt, a bíróságot, az ügyészséget és a nyomozó hatóságot nem köti a polgári, a közigazgatási, a szabálysértési, a fegyelmi vagy más eljárásban hozott határozat, illetve az abban megállapított tényállás.

A Szankció tv. az eljáró hatóság mérlegelésétől függetlenül kívánta kizárni, hogy a büntetőjogi szankcionálást a közigazgatási eljárásban is büntető jellegű jogkövetkezmény alkalmazása kövesse, ami megfelel a *ne bis in idem* elvből fakadó követelményeknek, ugyanakkor a szabályozás összességében mégsem

alkalmas ezen követelmények érvényesítésére annak következtében, hogy a közigazgatási szankciók köre nem korlátozódik a Szankció tv. 2. § (3) bekezdésében nevesített jogkövetkezményekre. A Szankció tv. 2. § (4) bekezdése értelmében ugyanis törvény vagy eredeti jogalkotói hatáskörben kiadott kormányrendelet további közigazgatási szankciókat állapíthat meg. A Szankció tv. szabályozása pedig egyrésztől nem zárja ki ezen további szankciók köréből a büntetőeljárást követően sem a büntető jellegű közigazgatási jogkövetkezményeket, másrészt nem teszi lehetővé azt sem, hogy a *ne bis in idem* elvre figyelemmel maga az eljáró hatóság vizsgálja a szankció büntető jellegét, és gondoskodjon a *ne bis in idem* elv érvényre juttatásáról.

A Szankció tv. rendelkezését megsértő közigazgatási hatósági határozat törvénysértő. Az Ákr. 120. § (1) bekezdés a Szankció tv. előírásaival összhangban úgy rendelkezik, hogy ha a hatóság megállapítja, hogy a másodfokú hatóság, a felügyeleti szerv vagy a közigazgatási bíróság által el nem bírált döntése jogszabályt sért, a döntését annak közlésétől – a Szankció tv. 5/A. §-ába ütköző esetben a büntetőügyben hozott határozat közlésétől – számított egy éven belül, legfeljebb egy ízben módosítja vagy visszavonja. A felügyeleti eljárásra irányadó, az Ákr. 121. § (2) bekezdésében foglalt szabály értelmében továbbá, ha a hatóság döntése jogszabályt sért, a felügyeleti szerv legfeljebb egy ízben azt megváltoztatja vagy megsemmisíti, és szükség esetén a döntést hozó hatóságot új eljárásra utasítja. A felügyeleti szerv a Szankció tv. 5/A. §-ába ütköző esetben a büntetőügyben hozott határozat közlésétől számított egy éven belül akkor is így jár el, ha a döntés megváltoztatására és megsemmisítésére irányadó határidő egyébként már eltelt.

A jogalkotó által a fentiek szerint kialakított szabályozás rendszerében a büntetőbíróság döntése az elsődleges. A hatályos szabályozás ugyanis nem írja elő, hogy az utóbb eljáró büntetőbíróság a közigazgatási eljárásban kiszabott szankcióra tekintettel alkalmazzon jogkövetkezményt. Ehelyett a közigazgatási hatóságtól kívánja meg, hogy a szankcióalkalmazást minden esetben, így akár utólagosan is korrigálja. Az Alkotmánybíróság szerint a szabályozás kidolgozásakor nem vette ugyanakkor figyelembe a jogalkotó, hogy ezen korrekció objektív akadályokba ütközik. A korábban megfizetett közigazgatási bírság a közigazgatási hatóság határozatának megváltoztatása nyomán, utólag – a büntetőeljárás lefolytatását követően, tehát ugyan akár több év elteltével, de – visszatéríthető. Az eltiltás utólagos korrekciójára ugyanakkor a szankció jellegénél fogva bizonyosan nem kerülhet sor. Az eltiltással töltött időtartam ugyanis utólag nem pótolható, nem tehető semmissé.²¹ A felügyeleti jogkörben a döntést hozó hatóság döntésének megváltoztatására, megsemmisítésére csupán egy ízben kerülhet sor, ezzel is elősegítve az ügyek mielőbbi végleges lezárását. Így a *ne bis in idem* elv sérelmének orvoslására nem minden esetben, hanem csak olyan ügyekben kerülhet sor, ha egyéb törvény-

²¹ 18/2022. (VIII. 1.) AB határozat [105]

sértés nem szorul korrekcióra. Ha pedig a közigazgatási hatóság döntését a közigazgatási bíróság érdemben elbírálta, az Ákr. fenti rendelkezései szerint nincs helye a döntés hatóság általi megváltoztatásának vagy megsemmisítésének. Ilyenkor a törvénysértés a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvény (a továbbiakban: Kp.) rendelkezései alkalmazásával, végső soron perújítás keretében orvosolható. A perújítási kérelem előterjesztésének határideje – a Kp. által felhívott polgári perrendtartás szabályai szerint – hat hónap. Ezt a határidőt a megtámadott ítélet jogerőre emelkedésétől, ha pedig a perújítás okáról a fél csak később szerzett tudomást, vagy csak később jutott abba a helyzetbe, hogy perújítással élhessen, ettől az időponttól kell számítani. Az ítélet jogerőre emelkedésétől számított öt év elteltével azonban perújításnak helye nincs. Így amennyiben a büntetőbíróság ítélete a közigazgatási per befejezését követő öt éven túl születik meg, a kettős büntető szankcionálás rendkívüli jogorvoslati eljárásban sem korrigálható.²²

A büntetőjog primátusát hangsúlyozva az Alkotmánybíróság kimondta, hogy a büntetőbíróság nem veheti figyelembe a már lefolytatott halvédelmi hatósági eljárásban alkalmazott közigazgatási jogkövetkezményeket, azokra tekintet nélkül köteles szankcionálni a terhelt törvénysértő magatartását, és a büntetőbíróság határozatának meghozatalát követően az eljáró közigazgatási hatóság a büntetőügyben hozott ítéletre figyelemmel köteles lesz gondoskodni a terheltre irányadó határozata megváltoztatásáról vagy megsemmisítéséről. Az új határozatban pedig nem alkalmazhat a terhelttel szemben halvédelmi bírságot vagy eltiltást. Az esetet árnyalta, hogy a terhelt esetében alkalmazott eltiltás időtartama időközben eltelt, az végrehajtásra került, így az már nem orvosolható. Erre tekintettel sérül a jogbiztonság és a *ne bis in idem* elve.²³ Tehát hiába volt a közigazgatási eljárás és a büntetőeljárás összehangolása a jogalkotó célja a *ne bis in idem* elv érvényesülése érdekében, azonban a garanciák köre még a perújítás szabályaival kiegészülve sem tekinthető teljesnek.

Az Alkotmánybíróság lényegében rámutatott, hogy a szabályozás nem alkalmas arra, hogy a jogalkotói indokolásban foglalt célkitűzés, valamint az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdéséből és XXVIII. cikk (6) bekezdéséből fakadó követelmények érvényesülését garantálja. A jogalkotói mulasztás megállapításával és a jogalkotónak címzett felhívással megteremthető az összhang az Alaptörvény B) cikk (1) bekezdés és XXVIII. cikk (6) bekezdése, valamint a Btk. 246. § b) pontja szenti orvhalászat vétsége között, hiszen a jogi szabályozás Alaptörvényből levezethető lényeges tartalma hiányos. Az Alkotmánybíróság indokoltan és szükségesnek tartja, hogy a jogalkotó *generális megoldást* dolgozzon ki a *ne bis in idem* elv tiszteletben tartására a különböző jogágak által szabályozott büntető jellegű eljárások és szankciók kapcsán, általános iránymutatást nyújtva a közigazgatási eljárást folytató hatóságok és a büntetőeljárársban a bíróságok számára a párhuzamosan vagy egymást követően indít-

²² 18/2022. (VIII. 1.) AB határozat [107]

²³ 18/2022. (VIII. 1.) AB határozat [110]

ható, a jogsértőket egyaránt büntető jellegű jogkövetkezmennyel fenyegető eljárások összehangolására,²⁴ hogy ne lehessen ugyanazon személy ugyanazon cselekményét kétszeresen, párhuzamos eljárásokban szankcionálni.

Zárszó

Az alkotmánybírószági határozat érvelése már felveti a jövőbeni irányokat, amelyet mindenképpen követni fog a jogalkotás és erre alapulva a jogalkalmazás is. És habár az alapvető és szent cél az állatok védelme, mégis a védelmi szint legmagasabb fokú elérésére törekvés során nemcsak a bizonyítás, minősítés, eljárásjogi problémák stb. garmadájával kell megküzdeni, hanem figyelemmel kell lenni a jogbiztonság követelményéből fakadó olyan eljárásjogi garanciákra is, mint a *ne bis in idem* elve, ami mint kiderült, a gyakorlatban nem is olyan könnyű feladat. Jóslásokba bocsátkozás nélkül végiggondolható, hogy az Alkotmánybírószág utóbbi határozatában kifejtett elsőbbségre tekintettel nyilván a közigazgatási eljárás lesz az, amelynek jelentősebb változáson kell keresztülmennie ahhoz, hogy a *ne bis in idem* elvének maradéktalan érvényesülése mellett az állatokat sértő jogellenes magatartások se büntetlenül ne maradjanak, se pedig többszörös értékelés alá ne essenek.

²⁴ 18/2022. (VIII. 1.) AB határozat [119]

Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon az elmúlt évtizedek kriminológiai és pszichológiai kutatásainak tükrében

Bevezetés

Alapvetően az elmúlt évtizedek tudományos fejlődésének eredménye, hogy a kutatók felismerték és számos aspektusból alá is támasztották az állatkínzás – az állatok védelmén is túlmutató – kriminológiai jelentőségét, illetve az emberek elleni erőszakkal való összefüggéseit. A jelen tanulmányban ismertetendő kutatási eredmények szerint különösen indokolt a gyermekkorban elkövetett állatbántalmazások monitorozása és ezekhez jogkövetkezmények fűzése, mivel egyrészt a családon belüli erőszak változatos formáit jelezhetik, másrészt az állatkínzó fiatal később nagyobb eséllyel válik emberek elleni bűncselekmények elkövetőjévé. A kérdéskör multidiszciplináris jellegét mutatja, hogy minél többet tudunk az állatbántalmazás és az emberekkel szembeni kegyetlenség összefonódásáról (az ún. „halálos kapcsolódásról”), annál nyilvánvalóbb, hogy mindezek motivációja széles spektrumon mozog és pszichológiai, pszichiátriai kórképek színes palettája rejlik a mélyben, jelentősen megnehezítve a jogalkalmazók feladatát a speciális prevenció tekintetében.

A következőkben kitérek a „halálos kapcsolódás” néhány közelmúltbeli kutatási eredményére, majd ismertetem az állatkínzás mint bűncselekmény tényállásának 2022-től hatályos változásait.

Az állatkínzás és az emberek elleni erőszak összefüggései az elmúlt évtizedek kutatásainak tükrében

Bár az állatkínzás és az emberek elleni erőszak összefüggéseire már az emberiség számos nagy gondolkodója, filozófusa, természettudósa ráérezett az idők folyamán (például *Aquinói Szent Tamás*)¹, és a 19. századtól szórványosan már tudományos igényű munkákban is megjelentek erre vonatkozó utalások², a 20. század második felében terjedtek el az erről szóló tanulmányok. Feltétlenül említést érdemel 1961-ből *John MacDonald* – azóta éles kritikák tárgyává tett –

* Vetter Szilvia PhD, állatvédelmi és jogpszichológiai szakjogász, központvezető, Állatorvostudományi Egyetem Állatvédelmi Elemző, Jogi és Módszertani Központ

¹ Vetter Szilvia: *Az állatkínzás szabályozása gazdasági és társadalmi mutatók tükrében*. Doktori (PhD) disszertáció. Szent István Egyetem, Gödöllő, 2020

² Philippe Pinel: *A treatise on Insanity*. Cadell and Davies, London, 1806

triádja (kései ágybavizelés, gyűjtogatás és állatbántalmazás), amiről úgy vélte, hogy képes előjelezni a későbbi emberek elleni erőszakos magatartást.³ Margaret Mead szerint az egyik legveszélyesebb dolog, ami egy gyerekkel történhet, az az, hogy bántalmaz vagy megöl egy állatot következmények nélkül.⁴ 1977-ben egy kutatás arra a következtetésre jutott, hogy az állatbántalmazó gyermekek 61,5 százaléka a későbbiekben is hasonló viselkedésmintákat mutatott.⁵ Mások rávilágítottak arra, hogy az elítéltek többsége az állatkínzással valamilyen módon (elkövetőként, szemtanúként) kapcsolatba kerül.⁶ Ressler FBI ügynök számos, erőszakos cselekményeket elkövető bűnöző, illetve sorozatgyilkos életrajzának áttekintését követően és munkája során szerzett tapasztalatait összegezve a következő megállapításra jutott: „ezek azok a srácok, akik soha nem tanulták meg, milyen rossz dolog kinyomni egy kiskutya szemét”.⁷ A másik típusú, a 20. század végén már kutatott jelenség az állatkínzásra mint a családon belüli erőszak mutatójára világít rá: a családon belüli agresszió sok esetben az állatokkal kezdődik, a gyerekekkel folytatódik és a partnerrel fejeződik be. A frusztráció–agresszió–hipotézis szerint a személyiségükben sérült, legtöbbször maguk is bántalmazott emberek szoronganak és a náluk gyengébb élőlényeken vezetik le az agressziójukat. Thomas Achenbach szerint az állatbántalmazó gyermekek esetében kétszer nagyobb a valószínűsége, hogy a gyermekek maguk is bántalmazás áldozatai voltak, valamint a hátrányos helyzetű gyermekek körében nagyobb az állatkínzók aránya.⁸ Kiemelendő Frank Ascione munkássága az 1990-es években, aki hangsúlyozta: az állatokkal szembeni gyermekkori kegyetlenség (*Childhood Cruelty to Animals*, a továbbiakban: CCA) aránya nagy a felnőttkorú erőszakos bűnelkövetők körében. Ascione nevéhez kötődik az ún. kilenc kegyetlenségi paraméter is. A kilenc elméleti dimenzió a *súlyosság* (az állatnak szándékosan okozott fájdalom mértéke alapján), a *gyakoriság* (az egymástól elkülönülő kegyetlen cselekmények száma alapján), az *időtartam* (amely alatt a kegyetlen cselekmények megtörténtek), az *időbeliség* (a közelmúltbeli cselekmények súlyosabban értékelendők), a *kegyetlenség változatossága* (például a különbözőképpen bántalmazott állatok száma), az *„érzékenység”* (a bántalmazott állat miatti aggo-

³ John M. Macdonald – Stuart Boyd – James A. V. Galvin: *The murderer and his victim*. CC Thomas, Springfield, 1961

⁴ Margaret Mead: Cultural factors in the cause and prevention of pathological homicide. *Bulletin of the Menninger Clinic*, vol. 28, no. 1, pp. 11–22.

⁵ John D. Rigdon – Fernando Tapia: Children who are cruel to animals: A follow-up study. *Journal of Operational Psychiatry*, vol. 8, no. 1, 1977, pp. 27–36.

⁶ Karla S. Miller – John F. Knutson: Reports of severe physical punishment and exposure to animal cruelty by inmates convicted of felonies and by university students. *Child Abuse & Neglect*, vol. 21, no. 1, 1997, pp. 59–82.

⁷ Robert K. Ressler – Ann Wolbert Burgess – John E. Douglas: *Sexual homicide: patterns and motives*. Lexington Books, Lexington, 1988

⁸ Thomas M. Achenbach: *Manual for the Child Behavior Checklist/4–18 and 1991 Profile*. University of Vermont, Department of Psychiatry Burlington, 1991

dalom mértéke), a *titokban tartás* (a gyermek kísérletei a bántalmazás eltitkolására), az *elszigeteltség* (egyedül vagy másokkal történt), és végül az *empátia* (van-e a gyermeknek lelkiismeret-furdalása).⁹

A 21. század a korábbiaknál is részletesebb eredményeket hozott. Egy 2004-es kutatás szerint a gyűjtogatással a házastársi erőszak, a szülő általi állatbántalmazás és alkoholfüggőség, míg az állatkínzással a házastársi erőszak és a durva nevelési módszerek hozható kapcsolatba.¹⁰ *McDonald és szerzőtársai* felhívták a halálos kapcsolódás büntetőjogi és családjogi jelentőségére is a figyelmet, amikor rámutattak: sok esetben a bántalmazók azért fenyegetik a társállatokat, hogy pszichológiai kontrollt gyakoroljanak családtagjaik felett. A gyermekek társállat-bántalmazással kapcsolatos tapasztalatai potenciálisan traumatikusak, és több családtagot is érinthetnek, különböző motivációkkal.¹¹ Több országban zajlottak olyan vizsgálatok, amelyek arra irányultak, hogy családon belüli erőszak esetén mekkora azzal egyidejűleg az állatkínzásnak való kitettség. New Yorkban például a családon belüli erőszak áldozatainak 53 százaléka számolt be arról, hogy szemtanúja volt társállatok bántalmazásának is.¹² Az összefüggést az elérhető csekély számú magyar forrás is alátámasztja, kiemelve azt is, hogy sokszor az állatok elleni cselekmények nem jutnak a hatóságok tudomására, bár ezekről a bántalmazott személyek interjú során beszámolnak.¹³ Egy 2009-es tanulmány szerint az állatkínzásban valamilyen módon részt vevő személyek (elkövetők vagy tanúk) 57,9 százaléka családon belüli erőszak áldozata is egyidejűleg.¹⁴

⁹ Frank R. Ascione: *Children Who are Cruel to Animals: A Review of Research and Implications for Developmental Psychopathology*. *Anthrozoös*, vol. 6, no. 4, 1993, pp. 226–247.

¹⁰ Kimberly D. Becker – Jeffrey Stuewig J. – Veronica M. Herrera – Laura A. McCloskey: *A study of firesetting and animal cruelty in children: family influences and adolescent outcomes*. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, vol. 43, no. 7, 2004, pp. 905–912.

¹¹ Shelby Elaine McDonald – Elizabeth A. Collins – Nicole Nicotera – Tina O. Hageman – Frank R. Ascione – James Herbert Williams – Sandra A. Graham-Bermann: *Children’s experiences of companion animal maltreatment in households characterized by intimate partner violence*. *Child Abuse & Neglect*, vol. 50, 2015, pp. 116–127.

¹² Pamela Carlisle-Frank – Joshua M. Frank – Lindsey Neilsen: *Selective battering of the family pet*. *Anthrozoös*, vol. 17, no. 1, 2004, pp. 26–41.

¹³ Balta Fruzsina: *Állatvédelem a magyarországi és nemzetközi büntetőeljárás és ítélkezési gyakorlatban, különös tekintettel az állatkínzás eseteire*. Szakdolgozat. Állatorvostudományi Egyetem, Budapest, 2017; Kárteszi Nóra: *Állatkínzás és emberek elleni erőszak összefüggése, különös tekintettel az állatkínzás és a családon belüli erőszak közötti kapcsolatra*. Szakdolgozat. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2023

¹⁴ Sarah DeGrue – David DiLillo: *Is animal cruelty a “red flag” for family violence? Investigating co-occurring violence toward children, partners, and pets*. *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 24, no. 6, 2009, pp. 1036–1056.

Egyre több kutatás szól a CCA gyermekpszichiátriai vonatkozásairól is. A CCA már 1987-ben már bekerült az Amerikai Pszichiátriai Társaság által kiadott kézikönyv, a *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders* (a továbbiakban: DSM) harmadik kiadásába, mint a viselkedészavar (*Conduct Disorder*, a továbbiakban: CD) kritériuma, és azóta is jelen van. A CD olyan kórkép, amelyet jellemzően 18 éven aluli személyekre vonatkozik, akik rendszeresen megsértik mások jogait, és olyan magatartást folytatnak, amely nem felel meg a jogszabályoknak, illetve az életkoruknak megfelelő társadalmi normáknak. Fiú predominancia jellemzi, kapcsolódik az alacsony szocioökonómiai státuszhoz, és komorbiditás figyelhető meg a depresszióval és a droghasználattal. A gyermekek az emberekkel, állatokkal szemben agresszívan lépnek fel, empátiát és megbánást pedig nem mutatnak.¹⁵ A viselkedészavarral rendelkező gyermekek megközelítőleg 25 százaléka vett részt állatbántalmazásban,¹⁶ más források szerint pedig a felnőttkori bűnözést eredményező CD aránya eléri az 50 százalékot.¹⁷ A CCA alkalmas arra, hogy elhatárolja a súlyosabb és a kevésbé súlyos viselkedészavart egymástól: egy kutatás szerint a CCA a CD társadalomra veszélyesebb „pszichopata altípusával” hozható összefüggésbe.¹⁸ Az állatkínzásban részt vevő gyermekek felnőttkorukban főként akkor mutatnak erőszakos bűnözői magatartást, ha az állatkínzások visszatérőek, vagy bestialitás, vízbe fojtás, megfojtás, illetve felgyújtás formájában jelennek meg, illetve akkor, ha a motiváció a szórakozás.¹⁹

A gyermekkori állatbántalmazással foglalkozó szakirodalmi források szerint a CCA a következő faktorokkal hozható összefüggésbe: empátiahiány, tudatlanság az állat érző mivoltát illetően, a szocioemocionális fejlődés zavarai (szülők általi bántalmazó, büntető jellegű nevelés, családon belüli erőszak vagy állatkínzás tanúja a gyermek), illetve egyes makrogazdasági nehézségek (gazdasági recesszió, magas munkanélküliségi és bűnözési ráta stb.).²⁰

¹⁵ *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders. 5th Edition*. American Psychiatric Association, Washington, 2013 (a továbbiakban: DSM-V.)

¹⁶ Vass Emília Anna: Gyerekkori állatbántalmazás: Mi áll a jelenség hátterében, milyen kapcsolatban áll az interperszonális agresszióval és a mentális egészséggel? *Impulzus*, 9. évf., 2022/1., 2–18. o.

¹⁷ Eva-Maria Bonin – Madeleine Stevens – Jennifer Beecham – Sarah Byford – Michael Parsonage: Costs and longer-term savings of parenting programmes for the prevention of persistent conduct disorder: A modelling study. *BioMed Central Public Health*, vol. 11, no. 1, 2011, 803.

¹⁸ Arnold Arluke – Jack Levin – Frank Ascione: The relationship of animal abuse to violence and other forms of antisocial behavior. *Journal of Interpersonal Violence*, vol. 19, no. 9, 1999, pp. 963–975.

¹⁹ Christopher Hensley – Suzanne E. Tallichet – Erik L. Dutkiewicz: Recurrent Childhood Animal Cruelty: Is There a Relationship to Adult Recurrent Interpersonal Violence? *Criminal Justice Review*, vol. 34, no. 2, 2009, pp. 248–257.

²⁰ Catherine Miller: Childhood animal cruelty and interpersonal violence. *Clinical Psychology Review*, vol. 21, no. 5, 2001, pp. 735–749; Alex Duncan – Catherine Miller: The

Feltétlen említést érdemel az Állatkínzás Leltár (*Cruelty to Animals Inventory*, a továbbiakban: CAI), amely Ascione kilenc kegyetlenségi paraméterét tekinti kiindulópontnak. A CAI a szülők és az érintett gyermekek nyilatkozatán alapul, és a kegyetlenség megbízható és könnyen alkalmazható mérőeszközeként működik. A tapasztalatok szerint a gyermekek (különösen az idősebbek) nagyobb arányban számoltak be a kegyetlenségről, mint a szüleik, a fiúk pedig a lányoknál többször. Az önbevallások és a szülői jelentések konvergenciát mutattak azzal, hogyan viselkedtek a gyermekek a társállatokkal való szabad interakciók során az ún. „kegyetlenség vs. táplálás”-teszt keretein belül.²¹

2022-ben 179 vonatkozó tanulmányt összegző munkájukban *Daniel Mota-Rojas és szerzőtársai* hangsúlyozzák: az állatkínzás jelentőségének elismertsége évről évre növekszik a nyugati iparosodott térségekben. Az állatokkal szembeni kegyetlenség vörös zászlót jelent a társadalom számára, mivel az ilyen cselekményeket elkövetők esetében az erőszak eszkalálódik. Az állatkínzás és az emberek közötti erőszak szorosan összefügg, így bármelyik felismerése segíthet megelőzni agresszív cselekményeket. Elemezni szükséges, hogy melyek azok a korai jelek, amelyek segíthetnek azonosítani a potenciálisan erőszakos személyeket. Azok a gyermekek, akik otthonukban erőszakot élnek át, hajlamosak lesznek arra, hogy állatokkal és más emberekkel szemben is reprodukálják ezt a viselkedést. A szerzők kiemelik: újragondolást igényel az állatorvosok társadalomban betöltött szerepe annak fényében, hogy milyen jelentőségük van az állatok gyógyításán túl az állatok bántalmazásának felderítésében, és így módon az emberek elleni erőszak megelőzésében is.²²

Érdekes adalék az állatkínzás jelentőségének elismeréséhez, hogy 2014 óta az FBI az állatbántalmazásos bűncselekményekkel kapcsolatos adatokat ugyanolyan módszerrel gyűjti, mint az életellenes bűncselekmények adatait, és Tennessee államban az állatkínzásért ítélték fényképes, kereshető adatbázisa a pedofil jellegű bűnelkövetőkhöz hasonlóan bárki számára elérhető.²³

impact of an abusive family context on childhood animal cruelty and adult violence. *Aggression and Violent Behavior*, vol. 7, no. 4, 2002, pp. 365–383; Christopher Hensley – Suzanne E. Tallichet – Erik L. Dutkiewicz: (2012). Exploring the Age of Onset and Recurrence of Childhood Animal Cruelty: Can Animal Cruelty Be Learned From Witnessing Others Commit It? *International Journal of Offender Therapy and Comparative Criminology*, vol. 56, no. 4, 2012, pp. 614–626.

²¹ Mark R. Dadds – Clare Whiting – Paul Bunn – Jennifer A. Fraser – Juliana H. Charlson – Anfrew Pirola-Merlo: Measurement of Cruelty in Children: the Cruelty to Animals Inventory. *Journal of Abnormal Child Psychology*, vol. 32, no. 3, 2004, pp. 321–334.

²² Daniel Mota-Rojas – Stefany Monsalve – Karina Lezama-García – Patricia Mora-Medina – Adriana Domínguez-Oliva – Ramiro Ramírez – Rita García: Animal Abuse as an Indicator of Domestic Violence: One Health, One Welfare Approach. *Animals*, vol. 17, 2022, 977.

²³ <https://www.tn.gov/tbi/tennessee-animal-abuse-registry.html>

Az állatkínzás büntetőjogi tényállásának változásai 2022-től Magyarországon

Az állatkínzás az ősember megjelenésétől előforduló jelenség, és mint a devianciák általában, az évszázadok alatt a büntetőjog hatókörébe került, azonban koronként és kultúránként eltérő hangsúllyal. Az első állatkínzás-ellenes szabályozásokban a védendő jogi tárgy egyértelműen az ember, az emberi társadalom volt – ennek nyomai a mai napig felfedezhetőek. Az elmúlt néhány évtizedben az állatkínzás etikai alapú megítélése került egyre inkább előtérbe. Ebben a folyamatban a nyilvánosság és az állatvédő mozgalmak kiemelt szerepet játszanak, újabb és újabb szabályozásra sarkallva a jogalkotó szerveket.

Magyarországon – egy emblemikus állatkínzásos esetet követő közfelháborodás és aláírásgyűjtés nyomán – 2004-ben lett az állatkínzás bűncselekmény, ezt követően a szabályozás több lépcsős szigorodásának, differenciálódásának lehetünk tanúi.²⁴ Legutóbb 2021 év végén döntött az Országgyűlés egyhangúlag – többek között – az állatkínzás büntetőjogi tényállásának bővítéséről, új minősített esetekről, illetve az eddigieknél nagyobb büntetési tételek megjelenéséről.

A 2004 óta eltelt években két egymást erősítő jogi folyamat figyelhető meg. Egyrészt az új Ptk. – a nemzetközi trendeknek megfelelően – lényeges változást hozott az állatok jogi pozícióját illetően, amikor indirekt módon bár, de kiemelte az állatokat a pusztas – asztalhoz hasonlatos – dologi státuszából.²⁵ Európában néhány ország (például Franciaország) még tovább ment, amikor *expressis verbis* megtagadták az állatok dologi státuszát, létrehozva az egyelőre kissé megfoghatatlan „érző lény” kategóriát – ennek jogdogmatikai kidolgozásával, definiálásával azonban a jogtudósok egyelőre adósok maradtak. A jog egyre inkább elismeri az állatok – ahogy a magyar állatvédelmi törvény preambuluma fogalmaz – „érezni, örülni, szenvedni” képes karakterét, és védelmet biztosít nekik az ember önkorlátozása, a tulajdonos onnipotenciájának megsértése árán is, értéknek nyilvánítva az állatokat pusztas létezésük folytán. A másik ehhez kapcsolódó folyamat pedig éppen a büntetőjogban zajlik, ahol az állatkínzás védendő jogi tárgyának módosulását követhetjük nyomon: míg a régi büntető törvénykönyv a közrend elleni bűncselekményekről szóló fejezetben, a közbiztonság elleni bűncselekmények között²⁶ szabályozta az állatkínzást, az új Btk. már a környezet és természet elleni bűncselekmények közé helyezte²⁷.

Bár a hangsúly eltolódott az állatok önmagában vett értékének megbecsülése irányába, az antropocentrizmus alapvetően tetten érhető a szabályozásban, még-

²⁴ Vetter Sz. (2020): i. m.

²⁵ 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről, 5:14. § A dologra vonatkozó szabályokat az állatokra a természetüknek megfelelő eltéréseket megállapító törvényi rendelkezések figyelembevételével kell alkalmazni.

²⁶ 1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről, XVI. fejezet

²⁷ 2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről (továbbiakban Btk.), XXIII. fejezet

hozzá az *indokolatlanság* követelményének kimondásával. Ha például az állatorvos egyébként szakszerű kezelése nyomán alakul ki az egészségkárosodás, nem lesz szó állatkínzásról, mint ahogy erről haszonállatok szabályszerű leölése, vagy jogszerű vadászat kapcsán sem beszélhetünk. Az állatkínzás jogi definíciója tehát csak a „szükségtelen” szenvedést okozóra terjed ki. A paradoxon önmagáért beszél: egyfelől elítéljük az állatokkal szembeni kegyetlenkedést, másfelől nem szívesen mondunk le az állatok felhasználása révén elért előnyökről.

A 2022-es jogalkotási változások előtt érdemes néhány mondatban kitérni az alapesetre, illetve a már korábban hatályban lévő minősített esetekre. A Btk. szerint *aki gerinces állatot indokolatlanul oly módon bántalmaz, vagy gerinces állattal szemben indokolatlanul olyan bánásmódot alkalmaz, amely alkalmas arra, hogy annak maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozza, vagy gerinces állatát vagy veszélyes állatát elűzi, elhagyja vagy kiteszi, vétség miatt két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő.*²⁸ A bánásmód nem lehet egyszeri tett, és fogalmába tartozik minden olyan tartási, gondozási mulasztás is, amely nem sorolható a bántalmazás körébe.

Az a tény, hogy Magyarországon az állatkínzás nem eredménybűncselekmény, a rugalmasabb alkalmazást teszi lehetővé, míg a gondatlan alakzat hiánya némileg szűkíti a jogalkalmazó mozgásterét – bár a mulasztással elkövetett állatkínzás lehetősége egyes esetekben pótolhatja a gondatlan alakzat hiányát.²⁹ Az állatkínzás megállapíthatósága – néhány kivételtől eltekintve, például amikor csak az állattartó lehet az elkövető – nem a tulajdonjogi viszonyoktól függ, hanem egyrészt egyes anatómiai sajátosságoktól (Magyarországon az állatkínzás bűncselekményi tényállása legfőképpen a gerinces állatokra terjed ki), másrészt egyéb kategorizációktól (pl. az „elűz, elhagy, kitesz” elkövetési magatartás a veszélyes állatokra is kiterjed a gerinces állatokon kívül, amelyek körét a jogalkotó egy 2015-ös kormányrendeletben szabályozza³⁰). Az állatkínzásos ügyek jellegzetessége, hogy egyes tényállási elemek a legtöbb esetben szakkérdésnek tekintendők, amelyek állatorvos szakértők bevonását teszik szükségessé. Az elkövetési tárgyként minősített állatok rendszertanilag, felépítésüket és fájdalomérzékelésüket tekintve rendkívül változatos képet mutatnak, így sokszor nehéz feladat például a bánásmód, a maradandó egészségkárosodás vagy a különös szenvedés szakértői megítélése.³¹

²⁸ Btk. 244. § (1) bek.

²⁹ A bűnösség kérdését is elemzi Ambrus István: Az állatkínzás bűncselekményének jogi tárgyai, egyes dogmatikai kérdései, valamint de lege ferenda szabályozása. *Magyar Jog*, 2021/7–8., 458–459. o.

³⁰ 85/2015. (XII. 17.) FM rendelet a veszélyes állatfajokról és egyedek tartásának szabályairól

³¹ Lorászó Gábor – Rácz Bence – Gerencsér Ferenc – Ózsvári László: Az ügyészség tapasztalatai az állatkínzás vádjával indult bírósági eljárások során Magyarországon. *Magyar Állatorvosok Lapja*, 2021/3, 165–172. o.

2022-től a korábban is hatályos minősített esetekhez (a büntetés büntett miatt három évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást az állat különös szenvedését okozva, vagy több állat maradandó egészségkárosodását vagy pusztulását okozva követik el³²) újabb minősített eseteket kapcsolt a jogalkotó. A törvénymódosító javaslat (a továbbiakban: Javaslat) indokolása szerint a szigorításra azokra a jelenségekre tekintettel került sor, amelyek az utóbbi időszakban egyre gyakoribbá váltak, illetve amelyek az állatoknak okozott lényeges szenvedésen túl a társadalom tagjaiban széles körben váltanak ki megbotránkozást.³³

Új minősített esetként megjelent az állatok védelméről és kíméletéről szóló törvényben meghatározott, az állat kedvtelésből való tartásától, illetve az érintett állatfaj tartásától eltiltással érintett állattal szemben az eltiltás tartama alatt, vagy állatkínzás vagy tiltott állatviadal szervezése bűncselekmény miatti elítélést követő két éven belül elkövetett állatkínzás, amelyekért hároméves szabadságvesztés-büntetést is kaphat az elkövető. A világ sok országában van lehetősége a büntetőbírósnak, hogy állattartástól eltiltást szabjon ki, Magyarországon viszont ezt csak az elsőfokú közigazgatási hatóság teheti meg, illetve külön polgári peres eljárásban az ügyész kezdeményezheti.³⁴ Előbbi esetben ennek időtartama kettőtől nyolc évig terjedhet, utóbbi esetben az ügyész életfogytig is kérheti.

Szintén új minősítő körülmény a nagy nyilvánosság előtti elkövetés, amelyhez szintén három év szabadságvesztés lehetőségét kapcsolta a jogalkotó. A rendelkezés történeti előzményének tekinthető, hogy kezdetben az állatkínzás szankcionálása Európa-szerte szorosan összefonódott a közbotránnyokozás elleni fellépéssel. A Csemegi-kódex (1878. évi V. törvény) kihágásként határozta meg az állatkínzás tényállását, amely szerint aki nyilvánosan, botrányt okozó módon állatot kínoz, vagy durván bántalmaz, nyolc napig terjedhető elzárással és száz forintig (később nyolcvan pengőig) terjedhető pénzbírsággal volt büntethető. A nagy nyilvánosság előtti elkövetés jogalkotó általi „visszaemelése” 2022-ben tehát akár anakronisztikusnak is tekinthető, azonban ezúttal nem az állatkínzás, hanem a minősített eset megállapításának feltétele. A mai korban rendelkezésre álló technikai feltételek lehetővé teszik, hogy egy állatbántalmazásos cselekmény – például mobiltelefonról sugározva a közösségi médián keresztül – nagy tömegekhez akár azonnal eljuthasson. A Javaslat így fogalmaz: „Hátrányos következményként értékelhető többek között a gyermekek egészséges fejlődésére gyakorolt negatív hatás, az állatkínzás népszerűsítése, a nézettség növekedése miatti motiváció arra nézve, hogy az elkövető vagy más további ilyen cselekményt valósítson meg.”

A 2021-es módosítással három olyan minősítő körülmény is megjelent, amelyek büntetési tétele megegyezik a gondatlanságból elkövetett emberölés bün-

³² Btk. 244. § (2) a), b) pontok

³³ Az állatok védelme érdekében szükséges egyes büntetőjogi tárgyú törvények módosításáról szóló T/17434. számú javaslat általános indokolása.

³⁴ Ávt. 43.§, 44. §

tetési tételével. A Magyarországon állatkínzásért kiszabható immár öt év szabadságvesztés kifejezetten magasnak számít. Spanyolországban maximum 18 hónap, Németországban, Olaszországban, Hollandiában, Norvégiában, Szlovákiában és Svájcban három év a kiszabható szabadságvesztés időtartama.³⁵

Egyrészt a büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást különös visszaesőként követik el.³⁶ A különös visszaesés szempontjából hasonló jellegű bűncselekmény az állat pusztulását okozva elkövetett természetkárosítás, az állatkínzás, a tiltott állatviadal szervezése.³⁷ E módosítás előzményének tekinthető a 2021-ben a Kormány által indított állatvédelmi konzultáció, amelyet mintegy 262 ezren töltöttek ki. Arra a kérdésre, hogy *Egyetért-e azzal, hogy a »három csapásként« ismert büntetőjogi szabályozás mintájára szigorúbban kell büntetni azt, aki többször is állatkínzást követ el?*, a válaszolók 97,8 százaléka igennel felelt.³⁸

Másrészt a büntetés egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztés, ha az állatkínzást mérge alkalmazásával vagy az állat elpusztítására alkalmas csaletek kihelyezésével több állat pusztulását okozva követik el. A mérge olyan veszélyes anyag vagy keverék, amely toxikológiai tulajdonságai alapján a belégzése, lenyelése vagy a bőrön át történő felszívódása esetén az állat életét veszélyezteti, illetve az állat különös szenvedését vagy maradandó egészségkárosodását idézheti elő.³⁹ A mérgezés társadalomra veszélyességét alátámasztja, hogy a jogalkotó már a cselekmény előkészületét is büntetni rendeli, két év szabadságvesztés lehetőségét hozzákapcsolva.⁴⁰ Nagyon hasonló kiegészítés figyelhető meg a természetkárosítás tényállását tekintve,⁴¹ amely közvetlen előzményének a turai eset tekinthető: 2021 nyarának végén száznegyvenegy mérgezett csaletek és száztizennyolc mérgezett állat teteme került elő a Szent András Dombi Vadásztársaság működési területén.⁴²

A Javaslat utal az ilyen esetek elszaporodott voltára, és így fogalmaz: *„A mérgezéses esetek komoly természetvédelmi károkat okoznak itthon és külföldön is egyaránt. Egyre több esetben van szükség hatósági fellépésre akkor, amikor akár több száz védett állatfaj (pl. barna rétihéja, barna kánya, hamvas rétihéja) és több védett állatfajnak nem tekinthető állat (pl. kutya, macska, róka) szenvedését és pusztulását előidéző mérgezést követnek el.”* Ennek megfelelően a jogalkotó a természetkárosítás vonatkozó rendelkezéseivel összhangban kívánja szankcio-

³⁵ Vetter Sz. (2020): i. m.

³⁶ Btk. 244. § (3) bek.

³⁷ Btk. 244. § (6) bek.

³⁸ <https://kormany.hu/hirek/az-allatvedok-szamithatnak-a-kormany-tamogatasara>

³⁹ Btk. 253/A. §

⁴⁰ Btk. 244. § (5) bek.

⁴¹ Btk. 242. § (2a), (3a) bek.

⁴² <https://www.agrarszektor.hu/allat/20210915/felelmetes-mereteket-oltott-a-turaimadarmergezes-rengeteg-allat-pusztult-el-32596>

nálni az állatkínzás tényállásán belül is a mérgezést. Fontos hozzátenni, hogy „a tömeges mérgezést legtöbbször egy olyan idegölő méreggel végzik, amely az állati szervezeten kívül sokszor az emberi szervezetre is halálosnak minősül”.

Harmadrészt szintén egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő, aki a bántalmazással vagy bánásmóddal elkövetett állatkínzást szaporítással összefüggő haszonszerzési cél érdekében, tíznél nagyobb számú kedvtelésből tartott állatra, a jó gazda gondosságának elmulasztásával követi el. Fontos hangsúlyozni, hogy egyfelől a jogalkotó kísérletet tesz az illegális szaporítás – más országokban is nehézségeket okozó – jogi definiálására, másfelől magát az illegális szaporítást nem teszi bűncselekménnyé, csak akkor, ha az állatkínzás alapesete is megvalósul. A Javaslat így indokolja ezen kiegészítést: „A jogalkalmazói visszajelzések, valamint az állatvédelmi szervek elmondása szerint megállapítható, hogy az állatok szaporításával foglalkozók nem képesek az állatok megfelelő körülmények között történő tartásáról és ellátásáról gondoskodni. A szaporítók ugyanis a haszon maximalizálására törekednek, amely miatt az állatokat idő előtt leválasztják az anyaállatról, ezt követően pedig alkalmatlan helyen és körülmények (pl. zsúfoltan, éheztetve) között szállítva, sokszor az állat fajtájától eltérő, népszerű fajtaként megjelölve értékesítik. Emellett a még el nem adott állatok életkörülményeit, élelemmel és ivóvízzel való ellátását és egészségügyi ellátását (pl. oltás, betegségek kezelése) sem képesek megfelelően biztosítani, és ha kell, sokszor maguk végzik az állatorvost igénylő beavatkozásokat (pl. farok-, fülcsonkítás). [...] A szaporító telepeket a már születésüktől romló egészségi állapotban lévő, kedvtelésből tartott nagyszámú állatok szaporításának, elhanyagolt, az állatnak lelki és testi szenvedést okozó környezetben való tartásának, valamint haszonszerzés céljából alkalmatlan helyen való szállításának, értékesítésének megelőzése és a telepek felszámolása érdekében feltétlenül szükséges az állatkínzás minősített eseteként büntetni.”

Fontos kiemelni, hogy bár az állatkínzás bűncselekményként számos ponton kapcsolódik más állatokkal kapcsolatos jogszabályokhoz és azok terminológiáját használja, nem tekinthető kerettényállásnak. Bár az állatvédelmi törvény szintén definiálja az alapfogalmai között az állatkínzást, ahhoz nem kell visszanyúlni a Btk. állatkínzás tényállás kapcsán, vagyis a büntetőrendelkezés az annak alapjául szolgáló magatartási normát önállóan határozza meg. Nem alapozza meg a kerettényállásnak minősítést, hogy egyes tényállási elemek körülírására egy más jogágban definiált fogalmat kell használni. Az állatkínzás kapcsán ez a helyzet például a kedvtelésből tartott állat⁴³ vagy a jó gazda gondossága⁴⁴ fogalmak esetén.

Az állatkínzás különböző elkövetési magatartásaihoz különböző személyiség-típusok és pszichológiai jellemzők kapcsolódhatnak. Gerinces állat indokolatlan bántalmazása esetén gyakran fedezhetőek fel erőszakos, akár szadisztikus

⁴³ 41/2010. (II. 26.) Korm. rendelet a kedvtelésből tartott állatok tartásáról és forgalmazásáról

⁴⁴ Ávt. 3. §

vonások. Az elhanyagolással, mulasztással elkövetett állatkínzás mögött sokszor közöny, empátiahiány áll. Következményeit tekintve mind az állatgyűjtögetés, mind a zoofília vezethet jogi értelemben vett állatkínzáshoz, de mindkét esetben egy DSM-ben jegyzett kórképről van szó. Az állatgyűjtögetés a patológikus halmozás, kényszeres gyűjtögetés kategóriába sorolható, amikor a személynek tartósan nehézségeket okoz az egyes tárgyaktól, élőlényektől való elválás, függetlenül azok tényleges értékétől, azonban a felhalmozott élőlények, tárgyak gyakran jelentősen veszélyeztetik a lakóhely rendeltetészerű használatát,⁴⁵ és az állatok jó gazda gondosságával való ellátása nem valósul meg. A zoofília, vagyis „ismétlődő és intenzív szexuális izgalom, amely állatokra irányul”, pszichiátriai értelemben a parafilák közé sorolható, vagyis a szexuális zavarok egyik csoportjába tartozik.⁴⁶ A szaporítás célú állatkínzás mögött anyagi haszonszerzés és racionális megfontolás húzódik. A tiltott állatviadatok rendkívül deviáns jellegűek, erőszakos elemek keverednek haszonszerző megfontolásokkal, játékszenvedéllyel és függőségekkel. Ezt a komplexitást a büntetéskiszabásnál is figyelembe kell venni.

Több forrás is utal – kimondva vagy kimondatlanul – a *One Health, One Welfare* („Egy egészség, egy jóllét”) koncepcióra, amely a humán- és állategészségügy 21. századi, multidiszciplináris megközelítése. Ez azon a felismerésen alapul, hogy az egészségügyi kihívások az embereket, az állatokat és a környezetet egyaránt veszélyeztetik. Az állatvédelem nem képzelhető el az emberek védelme nélkül, és fordítva, az állatbántalmazás az emberek elleni erőszak előszobája, illetve mutatója. A probléma kezelése egyelőre gyerekcipőben jár Magyarországon, de az biztos, hogy kizárólag komplex szemlélettel, a döntéshozók, valamint különböző területekről érkező szakemberek és kutatók együttműködése révén képzelhető el.

Összefoglalás

Az elmúlt évtizedek nemzetközi kriminológiai és pszichológiai kutatásai alapján az állatkínzás büntetőjogi tényállásának szigorítása Magyarországon is indokolt volt, többek között azért, mert az állatbántalmazásnak az állatvédelemben túlmutató kriminológiai jelentősége is van, és összefüggést mutat az emberek elleni erőszakkal. Az állatkínzás és az emberekkel szembeni kegyetlenség motivációja pszichológiai, pszichiátriai kórképekben gyökerezik, ami megnehezíti a jogalkalmazók feladatát a prevenció terén. Az állatkínzás és a családon belüli erőszak között erős összefüggés van, és a kutatások rámutatnak arra, hogy az állatbántalmazó gyermekek nagyobb valószínűséggel válnak később emberek elleni bűncselekmények elkövetőivé. Az állatkínzás büntetőjogi szigorítása az emberi társadalom fejlődésével és az állatok jogi pozíciójának megváltozásával függ össze.

⁴⁵ DSM-V. i. m.

⁴⁶ DSM-V. i. m.

Magyarországon 2004-ben vált az állatkínzás bűncselekménnyé, és a szabályozás több lépcsőben szigorodott és differenciálódott. 2022-től a jogalkotó újabb minősített eseteket vezetett be, többek között egytől öt évig terjedő szabadságvesztésre ítéelhetőek az állatkínzó illegális szaporítók és az állatmérgezők. Az állatkínzásnak különböző motivációi és elkövetési formái vannak, amelyekhez más-más személyiség típusok és pszichológiai jellemzők kapcsolódnak, ezért komplex megközelítést igényel a kérdéskör kezelése.

Az élőállat mint bűnjel, és ennek gyakorlati kérdései

Bevezetés

2017-ben reprezentatív felmérés során vizsgálták az Európai Unió tagállama-
inak területén, hogy mekkora arányban tartanak az össznépeségre vetítve a
háztartások kedvtelésből tartott ebeket. Az adatok¹ alapján Magyarországon a
lakosság 36 százaléka ebtartó háztartásban élt. A Covid19-világjárványt kö-
vetően ez a szám emelkedett, így a legfrissebb (2021-es) adatok alapján, Ma-
gyarországon minden második háztartás kutyatartóvá vált, ezzel a gazdával
rendelkező ebek száma jóval meghaladja az országban a 3 milliót².

Tekintettel arra, hogy az állattartás legtipikusabb formája a kutyatartás, cél-
szerűnek látjuk az élőállat mint bűnjel kezelésének gyakorlati problémáit az
ebeken keresztül bemutatni.

A fenti tendencia alapján megállapítható, hogy az otthonokban tartott ebek
száma évről évre növekszik, a kutyatartás a társadalom egyre szélesebb körét
érinti, illetve a nem kutyatartók életére is egyre nagyobb hatással van ez a
jelenség. Természetesen az állattartók túlnyomó többsége felelős gazdaként
eljárva igyekszik az állat jóllétéről gondoskodni. Ebben a felelős állattartás
hagyományán túl, a széles körben elérhető képzések, kutyaiskolák, online
anyagok és állami szervek – például a NÉBIH *Kutyakötelesség* című kiadványa³ –
is segítséget nyújtanak.

A kutyatartás napjainkban azonban egyfajta trenddé kezd válni, egyre többen
kívánnak háztartásaikban ebeket tartani, amely a forgalomban lévő kölyök-
kutyák számát növeli, mivel a keresleti oldalon évről-évre nagyobb igény
jelentkezik.

Törvényszerűnek tűnik, hogy az ebek – és így szükségszerűen az állattartók –
számának gyors növekedésével egy időben, az állattartás jogszerű formái
mellett megjelenik az állattartás, állatszaporítás és állatkereskedelem jogellenes
formája, amelyek gyakran a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C.

* Fialka Orsolya, főügyészségi ügyész, Pest Vármegyei Főügyészség, Gyermek- és Fia-
talkorúak Bűnügyeinek Önálló Csoportja; Soczó Rafael, r. százados, kiemelt főnyomozó,
Készenléti Rendőrség, Nemzeti Nyomozó Iroda

¹ <https://sokszinuvidek.24.hu/kertunk-portank/2018/08/26/3-millio-gazdas-kutya-el-magyarorszagon/>

² <https://hirado.hu/belfold/cikk/2022/01/12/minden-masodik-magyar-haztartas-kutyarto-magyarorszagon#>

³ https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1055767/kutyatartasi_kezikonyv_2018-2kiad_ON.pdf/6139612a-1f45-305d-93f5-9e103cc3a970

törvényben meghatározott bűncselekmények törvényi tényállásait is kimerítő magatartások lehetnek.

Ezek a magatartások, amelyeket az állatok védelméről és kíméletéről szóló 1998. évi XXXVIII. törvény (a továbbiakban: Ávt.) és súlyosabb esetekben a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) szankcionálnak, alapvetően kétféleké lehetnek. Az egyik a *mulasztással elkövetett* állatkínzás, amely jellemzően az állat természetes szükségleteinek figyelmen kívül hagyásából fakad. Azzal, hogy az ebek háziasítására került sor, természetes folyamat, hogy a korábban önellátó élőlények gondozásra szorulnak. A mulasztással elkövetett magatartások tipikusan az állat nem megfelelő táplálásában, mozgásigényének figyelmen kívül hagyásában vagy a nem elegendő mozgás biztosításában, egészségügyi állapotuk elhanyagolásában, vagy a jogszabályokban előírt egyéb gondozási kötelezettségek mulasztásában nyilvánulhatnak meg. A másik szankcionálható magatartás az állat sérülését eredményező, súlyosabb esetben pusztulását okozó *szándékos bántalmazás*, amelyek jellemzően már az állatkínzás törvényi tényállását kimerítő cselekedetek. Ezeket a jogellenes magatartásokat több büntetőjogi speciális tényállás is nevesíti (jellemzően: állatkínzás, tiltott állatviadal szervezése, természetkárosítás, orvvadászat, orvhalászat).

A kisebb testű kutyákra (amelyeket akár lakásban is tarthatnak gazdáik) mutatkozó kereslet élénkülése magával hozta azt, hogy Magyarországon évek óta növekszik a szaporító telepek száma, ami egyre nagyobb problémaként jelentkezik, illetve egyre több gondot okoz mind a jogalkotó, mind a társadalom, és nem utolsósorban az állatok számára. Az ezeken a telepeken tenyésztett kutyák jóllétének biztosítását kívánta elérni a jogalkotó a büntetőjogi szabályozás szigorítása által, reagálva a gyorsan változó állattartási, szaporítási trendekre. Ezért 2022-ben módosult az állatkínzás törvényi tényállása (Btk. 244. §), így a hatályos jogszabályok értelmében állatkínzásnak minősül az a magatartás is, ha szaporítással összefüggésben, haszonszerzési cél érdekében, tíznél nagyobb számú kedvtelésből tartott állatra a *jó gazda gondosságát* elmulasztja az elkövető.

A büntetőeljárásban élő állat elkövetési tárgyaként, illetve az elkövetés eszközeként merülhet fel az alábbi felsorolt tényállások miatt folytatott nyomozásokban:

A Btk. XXIII. fejezetében foglalt

környezet és a természet elleni bűncselekmények között:

természetkárosítás	242–243. §
állatkínzás	244. §
orvvadászat	245. §
orvhalászat	246. §
tiltott állatviadal szervezése	247. § (1) bek.; 247. § (2) bek.; 2022-től új tényállás-szerkezet: (1a) és (3) bek.

A XXXIV. fejezetében foglalt közigazgatás rendje elleni bűncselekmények között:	
veszélyes állapot, illetve veszélyes eb tartásával kapcsolatos kötelezettség megszegése	359. §
A XV. fejezetében foglalt az élet, testi épség és az egészség elleni bűncselekmények között:	
testi sértés	164. §
foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés	165. § (2)–(4) bek.

Az élő állat lefoglalására vonatkozó szabályok

A Be. és a Btk. rendelkezései alapján az elkövetés tárgyát, az elkövetés eszközt a jelenleg hatályban lévő rendelkezések alapján az eljáró hatóságnak le kell foglalnia – élő állatok esetében a rá vonatkozó speciális normák rendelkezései alapján –, figyelemmel a Be. 308.§ (2) bekezdésének rendelkezéseire, mivel el kell rendelni a lefoglalást, ha annak tárgya

- a) bizonyítási eszköz; vagy
- b) elkobozható, illetve vagyoneklobzás alá esik.

A Btk. 72.§ (1) bekezdése szerint el kell kobozni azt a dolgot,

- a) amelyet a bűncselekmény elkövetéséhez eszközül használtak vagy arra szántak;
- b) amely bűncselekmény elkövetése útján jött létre;
- c) amelyre a bűncselekményt elkövették, vagy amelyet a bűncselekmény befejezését követően e dolog elszállítása céljából használtak;
- d) amelynek a birtoklása a közbiztonságot veszélyezteti, vagy jogszabályba ütközik.

A Btk. 73. §-a alapján az elkobzás kivételesen sem mellőzhető többek között természetkárosítás, állatkínzás, orvhalászat, orvvadászat, tiltott állatviadal szervezése esetén.

Fenti rendelkezések több gyakorlati problémát is felvetnek.

A tiltott állatviadal szervezése kapcsán az élő állat egyrészt a bűncselekmény eszköze, másrészt – tekintve, hogy a bűncselekmény nyomait hordozza – a bizonyítás tárgya is egyben. Ez pedig azt jelenti a fenti szabályok értelmében, hogy a viadalon részt vett, vagy viadal céljára tenyésztett állatot minden esetben le kell foglalni.

Fő szabály szerint a lefoglalt dolog elkobzásáról az ügydöntő határozat meghozatalakor a bíróság jogosult dönteni, így az élő állatok akár évekig lefoglalás alatt maradnak, ami olyan költséget ró a nyomozó hatóságra és a vádemel-

lést követően a bíróságra, amely nem áll arányban a büntetőeljárások során felmerült bűnügyi költségekkel.

Másrészről az állat maga már a lefoglalás pillanatát követően is egyre kevésbé hordozhat magán bizonyítékokat, tekintettel arra, hogy az állatjóléti intézkedések megkövetelik az állat azonnali ellátását, megfelelő táplálását és a jó gazda gondosságának megfelelő ellátást. Ezen indokok alapján az élő állat tárgyi bizonyítási eszközként való lefoglalása ellentétes a lefoglalás által elérni kívánt céllal, azazhogy a hatóság így őrizze meg a tárgyi bizonyítási eszköz elkövetéskori tulajdonságait.

Az előzetes értékesítés lehetősége megoldást kínál az aránytalan költségek megelőzésére az élő állat lefoglalása során. A Be. 319. § (3) bekezdés c) pontja alapján a vádemelés előtt az ügyészség indítványára a lefoglalt dolog értékesítését rendeli el a bíróság, ha a lefoglalt dolog kezelése, tárolása, illetve őrzése – különösen a dolog értékére vagy az előreláthatólag hosszú ideig tartó tárolására tekintettel – aránytalan és jelentős költségekkel járna, amennyiben a lefoglalt dologra a bizonyítás érdekében már nincs szükség, a lefoglalás megszüntetésének nincs helye és a lefoglalt dologgal kapcsolatban nem jelentett be senki megalapozott igényt.

A fenti jogintézmény azonban csak azokban az esetekben lehet megoldás, amikor az eljáró hatóság olyan élő állatokat kíván értékesíteni, amelyek birtoklásához az általános gondozási feltételeken túl más érdek nem fűződik és az állatokra a bizonyítás érdekében nincs már szükség, továbbá a lefoglalásnak egyéb okai sem állnak fent.

Ilyen eset lehet például egy-egy szaporító telep felszámolását követően az eljáró hatóság birtokába jutott állatok előzetes értékesítése. Itt az állatok tulajdonjogáért jelentkező természetes személyekkel szemben gyakorlatilag semmilyen feltétellel támasztása nem indokolt és feltételrendszer meghatározására nincs is állami lehetőség, kivéve, ha az illető az állattartástól korábban eltiltásra került.

Tiltott állatviadal szervezésének büntette elkövetőitől lefoglalt ebek vonatkozásában felmerülhet az a probléma, hogy az egyszerre nagy számban lefoglalt ebek tartási költségei kirívóan magasak, figyelemmel arra, hogy olykor speciálisabb körülmények biztosítására van szükség, mint egyéb ebek elhelyezése során. Ezek az ebek fokozott felügyeletre szorulnak, illetve többnyire fajtársaikkal együtt nem helyezhetők el, tekintettel arra, hogy egymás közelségére agresszívan reagálnak.

Nem hagyható tehát figyelmen kívül, hogy a tiltott állatviadal során olyan ebek kerülnek lefoglalásra, amelyek veszélyt jelentenek fajtársaikra, és így közvetett módon akár az emberekre is. A lefoglalt ebek között jelentős számban vannak általában olyan példányok, amelyek vonatkozásában indokolt lenne a veszélyes ebbé nyilvánítás. Az ilyen típusú cselekmények elkövetői éppen a jogellenes tevékenységük minél hatékonyabb folytatása céljából azonban nem fogják kezdeményezni a veszélyes ebbé nyilvánítás iránti eljárást.

Vagyis gyakorlatilag – amennyiben az előzetes értékesítésükre kerülne sor – az ebek mindenféle speciális szabályok nélkül lehetnének tarthatók, amely akár azt is eredményezhetné, hogy az új gazda nem is ismeri az állat előéletét, és ez akár végzetes balesetekhez is vezethetne (ahogyan ilyen esetekről számos esetben számolt már be a média).

Továbbá ezen ebeknél az előzetes értékesítés azért sem észszerű megoldás, mert az értékesítés során az új tulajdonosok köre nem szűrhető, nincs rá jogi szabályozás, ezért nem zárható ki annak a lehetősége, hogy egy tiltott állatviadalok szervezésével foglalkozó elkövetői körtől lefoglalt kutyákat esetleg ugyanezen elkövetői körhöz kapcsolódó személyek, illetve mások, de azonos érdeklődéssel rendelkező csoportok szerezzenek meg. Ezek az ebek, illetve felmenőik a gyakorlat során – a hatóságok tudomására jutott információk szerint – agresszívításuk alapján szelektáltak, és csak a kifejezetten agresszív, jó harcos, ún. „meleg” kutyák szaporítására törekszenek az elkövetők. A minél agresszívabb és minél „eredményesebb” kutyák ezekben a körökben jelentős anyagi értékkel rendelkeznek, ezért egy esetleges előzetes értékesítés során nem zárható ki annak a lehetősége, hogy az értékesítésre bocsátott ebek visszakerüljenek az elkövetőkhöz.

A fenti indokok alapján az előzetes értékesítés a haszonállatként, munkavégzésnél használt lefoglalt élő állatokra, illetve azokra a kedvtelésből tartott állatokra lehet megoldás, ahol a társadalmi érdek pusztán az, hogy a büntetőeljárásban lefoglalásra került állatok megfelelő, gondos gazdához kerüljenek.

A tiltott állatviadalban érintett ebek esetében így álláspontunk szerint nem alkalmazható a Be. előzőekben hivatkozott azon szabálya, amely lehetővé teszi az előzetes értékesítést.

Természetesen minden büntetőeljárásban külön kell vizsgálni azt, hogy tárgyi bizonyítási eszközként szükséges-e az élő állat lefoglalása, azonban a fenti indokok alapján megállapítható, hogy az eljárások jelentős részében ez nem mellőzhető.

Élő állat lefoglalására a büntetőeljárás szabályain túl a lefoglalás és a büntetőeljárás során lefoglalt dolgok kezelésének nyilvántartásának, előzetes értékesítésének és megsemmisítésének szabályairól, valamint az elkobzás végrehajtásáról szóló 11/2003. (V. 8.) IM–BM–PM együttes rendelet (továbbiakban: Rendelet) 66. szakaszában foglaltak irányadók.

A fenti rendelkezéseket úgy összegezzük, hogy az élő állattal együtt annak okmányait is le kell foglalni. Ha azok nem állnak rendelkezésre és azok meglétére jogszabályi előírás kötelez, úgy ezeket az okmányokat (pl. kisállat egészségügyi könyv) elő kell állítani, azokat a lefoglalt állatokkal együtt kell kezelni az eljárás során.

A Rendelet 66. § (4) bekezdése szerint a lefoglalt élő állat bűnjelkezelőhöz nem szállítható be.

Az állat elhelyezéséről a Btk. 244–247. §-aiban meghatározott bűncselekmények miatt folytatott büntetőeljárás esetén a lefoglalás helye szerint illetékes megyei állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomás, a Btk. 242–243. §-aiban meghatározott bűncselekmények miatt folytatott büntetőeljárás esetén a lefoglalás helye szerinti illetékes nemzeti park igazgatóság köteles gondoskodni, vadászható állatfaj esetén a vadászati hatóság véleményének figyelembevételével.

A megyei állategészségügyi és élelmiszerellenőrző állomás jelenleg már nem létezik, feladatkörét a Kormányhivatalok vették át. Az állat elhelyezése részükről – mivel szervezeti adottságaik alapján az állatok tárolását, szállítását ugyanúgy nem képesek megoldani, mint a büntetőeljárásban a rendőrség, ügyészség és a bíróság szervezete – abban merül ki, hogy az illetékességi területükön működő önkormányzati telepek és civil egyesületek befogadóképességét felméri az adott terület hatósági állatorvosa, és azokhoz irányítja a lefoglalást elrendelő/foganatosító hatóságokat.

A Rendelet 3. §-a alapján, ha a bűnjel a hatósághoz vagy a bűnjelkezelőhöz nem szállítható be, illetve tárolása nem megoldható, díjazás ellenében a szakszerű kezelés feltételeivel rendelkező gazdálkodó szervezet [Btk. 459. § (1) bek. 8. pont], illetve a Rendelet 66. § (5) bekezdése alapján civil szervezet őrizetébe és kezelésébe is adható.

Az állat (bűnjel) átadása civil szervezetek kezelésébe a bűnügyi költség terhére oldható meg a jelenlegi keretek között, amelynek mértéke a lefoglalt állat ellátási szükségleteihez és a lefoglalás időtartamához igazodik. Ezek a költségek egy akár több éven át tartó büntetőeljárás során aránytalan pénzügyi terhet jelenthetnek, ráadásul még a terhelt bűnösségének megállapítása során is olykor csak olyan követelés maradhat, amelynek az állam nem tud érvényt szerezni.

Előzetes elkobzás alkalmazása és nehézségei a tiltott állatviadal szervezésének büntette miatt folytatott eljárások során

A Be. 320. § (4) bekezdésében foglaltak értelmében, ha a lefoglalt dolog birtoklása jogszabályba ütközik, vagy a közbiztonságot veszélyezteti, a bíróság a lefoglalás megszüntetése helyett a lefoglalt dolog elkobzásáról határoz. A Be. 464. § (1) bekezdésének a) pontja alapján a bíróság a vádemelés előtt dönt a bíróság hatáskörébe tartozó kényszerintézkedésekkel kapcsolatos indítványokról.

A fenti szabályok értelmében előzetes elkobzás akkor rendelhető el, ha a lefoglalt dolog birtoklása jogszabályba ütközik, vagy a közbiztonságra veszélyt jelent. Az előzetes elkobzásról a vádemelést megelőzően a nyomozási bíró dönt.

A tiltott állatviadalon szerepeltetett ebek birtoklása önmagában nem ütközik jogszabályba, figyelemmel arra, hogy a viadalon érintett ebek nem minősülnek veszélyes ebnek. A tiltott állatviadalon során többnyire pitbull terriereket, amerikai staffordshire terriereket és azok keverékeit harcoltatják egymással,

amely fajták birtoklása 2012 óta nem ütközik jogszabályba. (Ezt az évet megelőzően fajtájuknál fogva veszélyes ebnek minősültek ezek a kutyafajták, így tartásuk csak a vonatkozó jogszabályban részletezett feltételek teljesülése esetén volt megengedett.) Tekintettel arra, hogy napjainkban már fajtájuknál fogva ezek az ebek nem veszélyesek, az állam általi elkobzásukra csak abban az esetben van lehetőség, ha azok *egyedenként* – az ebek viselkedésének megítélésében jártas szakértő szakvéleménye alapján – veszélyesnek minősülnek, és a veszélyes ebbé nyilvánítás további feltételei is fennállnak. Ebben az esetben az engedély nélküli tartásuk a közbiztonságra veszélyt jelent és birtoklásuk jogszabályba is ütközik, így a Btk. 72. § (1) bekezdés d) pontjában írt okok szerint előzetes elkobzásukra lehetőség nyílik.

Figyelemmel arra azonban, hogy a viadalban érintett ebek a lefoglalás pillanatában nem minősülnek veszélyes ebnek, így a korábbi eljárásban olyan megoldást kerestünk, amely mégis lehetővé teszi az előzetes elkobzásukat. Ez a megoldás pedig az volt, hogy állatviselkedést vizsgáló szaktanácsadó a lefoglalt ebeket egyenként vizsgálta és minden egyes állat vonatkozásában megállapította, hogy a veszélyes ebbé nyilvánítás feltételei fennállnak-e. Azon egyedeknél, ahol a szaktanácsadó ezt megállapította, indítványt tettünk az ebek előzetes elkobzására arra hivatkozva, hogy ezen ebek vonatkozásában a veszélyes ebbé nyilvánítás törvényi feltételei fennállnak – csak az eljárást a korábbi gazda éppen a jogellenes tevékenysége folytatása céljából elmulasztotta megindítani –, így a tartásuk a vonatkozó speciális szabályok hiányában a közbiztonságra veszélyt jelent. A bíróság osztotta a nyomozó hatóság és az ügyészség álláspontját, és az ebek előzetes elkobzásáról rendelkezett.

Az elkobzott élő állatok tulajdonjoga a Btk. 72. § (6) bekezdése alapján az államra száll, azonban a büntetések, az intézkedések, egyes kényszerintézkedések és szabálysértési elzárás végrehajtásáról szóló 2013. évi CCXL. törvény (Bv. tv.) 319. §-ában foglalt rendelkezések nem rendezik kellőképpen a nyomozó hatóságok és közigazgatási szervek eljárásainak határát és egymáshoz való viszonyát, így az elkobzott élő állatok elkobzást követő kezelése további problémákat generálhat. E problémák megoldása – az élő állatokkal feladatkörrel rendelkező nyomozó hatóságok és közigazgatási szervek feladatkörüknek egymáshoz való viszonyának rendezésével – jogalkotói feladat.

A jelenlegi jogszabályi környezetben az elkobzást követően az élő állat további sorsának rendezésére iránymutatást az Ávt. 45/D. §-ában találhatunk, miszerint az állatnak a büntetőügyben történő elkobzását követően e törvénynek az elkobzásra vonatkozó szabályai szerint kell eljárni.

Ezek alapján látható, hogy végső soron a büntetőeljárás során alkalmazott elkobzás is a közigazgatási szervek eljárásaiba torkollik, az élő állatok sorsának kezelését a jogalkotó a közigazgatás szervezetrendszerére bízta, azonban ez még előzetes elkobzás alkalmazása esetén is rendkívül időigényes és költséges eljárás, nem beszélve arról, hogy az állat elkobzásáról szóló döntés meghozatalára csak a büntetőjogi felelősség megállapításával egy időben kerül sor.

Az elmúlt években lefolytatott büntetőeljárásokból eredő tapasztalatok arra engednek következtetni, hogy az élő állatot mint bűnjelet csak nehezen, vagy egyáltalán nem tudja kezelni a büntetőeljárás, ezért indokolttá válhat egy egyszerűbb eljárási módszer kialakítása a jogalkotó részéről, amely kellő pontossággal határozza meg az állatokkal mint bűnjelekkel történő eljárási módot, jelöli ki a területen feladattal rendelkező szervezetek cselekvéseinek határait.

Elkobzás közigazgatási eljárás keretein belül

Az Ávt. a 45/B. §-ában szabályozza az elkobzás eseteit közigazgatási eljárás keretein belül.

Az állat elkobozható, ha az emberre támadt. Egyéb esetekben, ha mulasztással elkövetett jogsértésről van szó (éheztetés, rossz körülmények stb.) akkor a tulajdonos csak a tartási körülmények helyrehozatalára kötelezhető és a feltételek teljesítése esetén az állatot vissza kell adni a tulajdonosnak, azonban az állat közigazgatási eljárás keretén belül is elkobozható, ha előzetesen a hatóság által megállapított tartási körülményeket a tulajdonos nem alakítja ki.

A fentiek összegzéseként megállapítható, hogy mind a büntetőeljárás szabályai alapján eljáró nyomozó hatóságok, mind az Ávt. alapján eljáró közigazgatási szervek közel azonos intézkedésekre jogosultak, azonban a közigazgatás eszközzrendszere sokkal gyorsabb reagálásra képes és az állatjóléti intézkedéseknek sokkal inkább képesek érvényt szerezni.

Az Ávt.-ben rögzített célok az állat jólétének biztosítását kívánják elérni, míg a büntetőeljárásban nevesített lefoglalás kényszerintézkedés sokkal inkább élettelen dolgok fizikai jellemzőinek megtaláláskori megőrzésére irányulnak, illetve az elkobzás alá eső, szintén élettelen dolgok hatóság általi megőrzését szolgálják. Álláspontunk szerint egy élőlény esetében semmiképpen sem lehet célja a büntetőeljárásnak az, hogy esetlegesen egy bántalmazott, éheztetett, vagy egészségügyileg elhanyagolt állat állapotát fenntartsa, hanem az, hogy fizikai jellemzőit a bűncselekmény észlelésének időpontjában fennálló állapotában rögzítse, hiszen egyébként ezzel a bűncselekményt maguk a hatóságok tartanák fent a további eljárásukkal. Teljesen egyértelmű, hogy egy rossz körülmények között tartott állat, amint a hatóságok birtokába kerül, azonnal helyesen táplálják, gondozzák, és egészségügyi szükségleteit biztosítják, mivel az állat azonnal elveszíti a szerepét mint a bizonyítási eszköz. Ezen túl, a lefoglalás indoka csak az elkobzás alá eső dolog biztosítása lehet, azonban ez is megkérdőjelezhető az állatjóléti szempontok figyelembevételével, hiszen az elkobzásra is csak rendkívül időigényes eljárást követően kerülhet sor. Ezért mindenképpen szükségesnek látszik – természetesen csak ha elfogadjuk, hogy igenis fontos az állatok jólétének biztosítása a büntetőeljárások során – hogy a jogalkotó a vonatkozó jogszabályok módosításával és az eljárási rend racionalizálásával kialakítson egy olyan eljárási rendet, amely egyaránt biztosítja a

büntetőeljárások sikerét, és ezzel egy időben lehetővé teszi az állatok büntetőeljárásból való gyors „kikerülését”, biztosítva az állatok mihamarabb gondos gazdákhöz juttatását és az állatjóléti célok teljesülését.

Ezen az úton elindulva a büntetőeljárás törvény 2022 évben módosításra került. Ezek alapján napjainkban lehetőség van arra, hogy az élő állat gyakorlatilag a lefoglalással egy időben ki is kerüljön a büntetőeljárás hatálya alól, már amennyiben további eljárási cselekmények végrehajtásához nincsen rájuk szükség. A Be. módosításával a 319. § (1) bekezdése szerint, ha az eljárás során a lefoglalt dologra a bizonyítás érdekében már nincs szükség, hivatalból haladéktalanul meg kell vizsgálni, hogy a lefoglalás megszüntetésének van-e helye vagy a lefoglalt dolog értékesíthető-e. A (2) bekezdés alapján a lefoglalt dolog akkor értékesíthető, ha a) a lefoglalt dologra a bizonyítás érdekében már nincs szükség, b) a lefoglalás megszüntetésének nincs helye, és c) a lefoglalt dologgal kapcsolatban senki nem jelentett be megalapozott igényt. A (9) bekezdés szerint a (2) bekezdésben meghatározott feltételek fennállása esetén a bíróság, valamint a vádemelés előtt az ügyészség vagy a nyomozó hatóság az élőlény értékesítése helyett elrendelheti a *tulajdonának ingyenes átruházását*, ha ahhoz az élőlény tulajdonosa, valamint – ha a lefoglalt élőlényrel kapcsolatban megalapozott igényt jelentettek be – a megalapozott igényt bejelentő személy hozzájárult.

A fenti rendelkezések alkalmazásával – tehát a tulajdonjog ingyenes átruházásával – például lehetőség nyílt arra, hogy egy nem megfelelő körülményeket biztosító állattartó telep tulajdonosa a helyszíni intézkedés során az általa tartott állatok tulajdonjogáról lemondjon, és az átruházásra kerüljön akár egy civil szervezetre, vagy annak képviselőjére, tagjaira.

Így amennyiben az állatra mint bizonyítási eszközre már nincs szükség, és a tulajdonátruházás fenti feltételei rendelkezésre állnak, úgy az élő állatok büntetőeljárásban történő minél rövidebb ideig tartó kezelésének jó megoldása lehet a fenti törvényi rendelkezés alkalmazása.

Azonban további jogalkotói feladat azon feltételrendszer megteremtése, ami azt hivatott elérni, hogy azokban az esetekben is könnyedén büntetőeljáráson kívül kezelhetők legyenek az élő állatok, amelyekben a tulajdonos a tulajdonjogról a helyszínen nem kíván lemondani.

Erre a gyakorlati tapasztalatok alapján mindenképpen szükséges megfelelő szakmai megoldás kidolgozása, mivel az eljáró szervekre a nagyszámú élő állat büntetőeljáráson belüli kezelése aránytalan terhet ró, a büntetőeljárások sikerét hátrányosan befolyásolhatja, a büntetőeljárás önmagában nem az élő állatokról való gondoskodás biztosítására jött létre, hanem a terhelt büntetőjogi felelősségének megállapítására.

Álláspontunk szerint a büntetőjogi felelősség megállapításához nem szükséges, hogy az élő állat – akár mint az elkövetés tárgya, akár mint a bizonyítás eszköze – a bírósági eljárás során rendelkezésre álljon, és így indokolatlanul

hosszú ideig az eljáró hatóságok a büntetőeljárás keretein belül tartásuk az állatokat. Eredményesebb gyakorlati megoldás lehet az, ha a korábban részletezett bűncselekmények során az eljáró nyomozó hatóságok olyan igazságügyi állatorvos szakértők és egyéb, az állatvédelem területén jártas szakértők közreműködésével kidolgozott feltételek alapján – elsődlegesen az állat általános paraméterei, sérülései, azok mibenléte, elhelyezkedése stb. – hajtának végre helyszíni szemléket, kép- és hangfelvétel egyidejű rögzítésével, amelyek alkalmasak arra, hogy büntetőeljárás bármely szakaszában a helyszínen tapasztalt tényeket hiteles formában legyenek képesek bemutatni. Amennyiben pedig indokolt az élő állat tekintetében szakértői bizonyítást lefolytatni, úgy a vizsgálatokat a lefoglalást követő rövid időn belül kell elvégezni. Ezzel elkerülhetővé válhat a szakmailag is indokolatlan lefoglalások fenntartása, mivel az idő előrehaladtával az állatokon sem tapasztalhatók azok a fizikai jellemzők, amik bűncselekmény elkövetésének tényét alapozták meg, azzal okozati összefüggésben keletkeztek.

A jogszabályi környezet racionális átalakításával és a helyszíni szemlék szakmai feltételek alapján történő végrehajtásával, a hatósági állatorvosok eljárási cselekményekbe történő bevonásával egyszerre lehetne a bizonyításra szolgáló tényeket rögzíteni és egy időben az állatjóléti szempontokat a lehető legnagyobb mértékben szem előtt tartani.

Jelenleg is folynak azok az egyeztetések, amelyek az általunk ismertett problémák megoldását hivatottak kimunkálni annak érdekében, hogy a jogi környezet minél hatékonyabban kövesse a cikk elején ismertett társadalmi változásokat.

Megfigyelhető ez a pozitív változás a büntető anyagi jog területén, gondoljunk csak az állatok sérelmére elkövetett bűncselekmények körének a bővítésére. De a jogalkotó azt is felismerte, hogy az élő állat büntetőeljárásban történő kezelése speciális szabályok megalkotását indokolja mind a büntetőeljárás, mind a közigazgatási eljárás területén, aminek eredménye a már fentebb ismertett új kodifikáció. Ez a munka még bizonyosan nem tekinthető befejezettnek, de a folyamatok megindulása mindenképpen jövőbe mutató.

A kutyatartással kapcsolatos helyi szokások

Interjú Bolyky Orsolyával, az OKRI tudományos főmunkatársával

A főváros közepén, a Budai Vár alatt fekszik az a hatalmas zöld terület, amit Tabánnak neveznek. A városi betonzsungelben igazi felüdülést jelent ez a park nemcsak az itt élők, hanem az ide látogatók számára is. Budapest erdőszelvényes, gyönyörű kilátást nyújtó övezete gyakran a fesztiváloknak is otthon ad. Sok híres zenész megfordult itt, többek között Frank Zappa, de a park legfőbb használói mégis a közelben lakó kutyák és gazdáik, akik naponta keresik fel a tabáni lejtőket.

Bolyky Orsolya kriminológus, az OKRI tudományos főmunkatársa is közéjük tartozik. Őt kérdezzük a kutyatartással kapcsolatos helyi szokásokról, a kutyás közösségről és arról, hogyan viszonyulnak egymáshoz a különböző parkhasználó csoportok, illetve mit tudnak hozzáadni a park értékeihez a kutyatartók.

Bedécs Benedegúz: Mit kell tudni erről a kutyás közösségről itt a Tabánban?

Bolyky Orsolya: A Tabánban már nagyon régóta létezik egy masszív kutyás közösség. Ide mindig sok ember jár, és sokan költöznek erre a környékre azért, hogy a kutyájukat itt tudják sétáltatni. Én már 27 éve járok ide, és elég jól megismertem az itt élő kutyásokat. Olyan ez, mint egy kis falu. Persze az évek során sokat cserélődtek a tagok, mivel voltak olyan kutyusok, akik megöregedtek és elmentek közülünk, de sajnós a gazdák közül is jó néhánytól el kellett már búcsúznunk. Jelenleg naponta kb. 100-150 kutya sétál a Tabánban, tehát nagyon fontos, hogy egyrészt ismerjük egymást, másrészt figyeljünk a másikra, mert egy ekkora közösségnél már nem mindegy, hogy ki hogyan viselkedik.

Bedécs Benedegúz: Hogyan zajlik egy kutyaséta a Tabánban?

Bolyky Orsolya: A Tabánnak az az egyik kuriózuma, hogy nincsen körbekerített kutyafuttató, tehát az egész park területén lehet a négylábúakat sétáltatni. Elég sokat küzdöttünk azért, hogy ez így is maradjon. Bár a bekerített kutyafuttatóknak is megvannak az előnyei, például a kutya nem szalad ki az úttestre, ugyanakkor hátránya, hogy ha sok kutyát összezárunk egy kisebb területen, akkor az agressziót szülhet, továbbá azon a részen a fű nem marad meg, és sivár területté válik. Nekünk szerencsénk van, mert bár volt hivatalosan kijelölt kutyafuttató, de ez 4-5 éve megváltozott, és mára integrált parkká lett a Tabán.

* Bedécs Benedegúz, média szakos tanuló, VMG, Budapest

Bedécs Bendegúz: Pontosan mit értünk integrált park alatt? Hogyan működik ez a Tabánban?

Bolyky Orsolya: Az integrált park lényege, hogy az itt lévő emberek és állatok békében tudnak élni egymás mellett, mert elfogadják és tiszteletben tartják egymás szokásait, bár ez egy ilyen nagy létszámú közösségnél egyáltalán nem könnyű.

A kutyafuttatók itt nincsenek körülkerítve, akár a játszóterek sem. Ez is része volt annak a koncepciónak, hogy megmutassuk a „kerítés nélkülséget” a Tabánban.

Nagyon jó együttműködés alakult ki egyrészt a Főkert – mint a parkot gondozó fővárosi önkormányzati vállalat – és a tabáni kutyások között. Ez azt jelenti, hogy amikor valamilyen fejlesztés történik itt a parkban, akkor általában a mi véleményünket, észrevételeinket és ötleteinket is figyelembe veszik a megvalósításnál.

Az itteni közösség kiemelten fontosnak tartja, hogy a gyerekek megismerkedhessenek a kutyákkal. A gyerekek általában szeretik az állatokat, szeretik a kutyákat, és a többségük nagyon nagy érdeklődéssel fordul feléjük, szívesen játszanak velük, simogatják őket. Persze az itt élő kutyák többsége tényleg barátságos, és szívesen vannak az emberek közelében. Ez jó lehetőség arra, hogy a gyerekek megismerjék, hogyan kell a kutyákkal bánni, hogyan kell velük viselkedni és hogyan létesítsenek kapcsolatot ezekkel a nagyon kedves és intelligens állatokkal.

Ami kutyatartóként fontos az integrált park használatával kapcsolatban, hogy az egész park területén póráz nélkül lehet sétáltatni a kutyát, kivéve a játszótér és a kondiparkot, ahol viszont meg kell kötnünk a kutyákat, sőt a játszótérre be sem mehetünk velük, csak a játszótérre átszelő sétaúton haladhatunk át, természetesen akkor is pórázra kötve őket.

Bedécs Bendegúz: A mindennapokban működik ez a projekt?

Bolyky Orsolya: Többé-kevésbé igen, működik. Nyilvánvalóan egy ilyen új, nem szokványos kialakításnál mindig vannak olyanok, akik elutasítják azt. Vannak olyanok is, akik félnek a kutyáktól és már azzal sem értenek egyet, hogy bárhol is póráz nélkül lehessen sétáltatni a négylábúakat. Időnként előfordulnak konfliktusok. Ugyanakkor számos olyan parkhasználóval ismerkedtünk össze az évek folyamán, akik kezdetben idegenkedtek a kutyáktól, féltek tőlük, de látván, hogy ezek a kutyák kedvesek és jól neveltek, megbírtak velük és velünk is. A gyerekeknél ez különösen jól működik. Sok szülő nem engedi, hogy gyermeke megsimogasson egy kutyát vagy játsszon velük, de a hosszas beszélgetés és ismerkedés hatására jó néhány esetben előfordult, hogy ezek a szülők is odaengedték a gyerekeiket a kutyáinkhoz. Tehát az integrált park koncepció működik, az elmúlt években súlyos konfliktusokról nem tudunk, és hogyha volt is összeütközés, akkor az is rendeződött.

Bedécs Benedegúz: A „kutyások” között is kialakulnak konfliktusok?

Bolyky Orsolya: Igen, persze, a „kutyások” között is előfordulnak kisebb viszályok, mint minden emberi közösségben. Ezek legfőképpen a gazdák kutya-neveléshez való hozzáállásából adódnak, mert mint mindenhol, itt is vannak olyanok, akik nem veszik elég komolyan az állat féken tartásával kapcsolatos írott és íratlan szabályokat. Általában nem veszik jó néven, ha ezt szóvá tesszük. Mindez hasonlít ahhoz, amikor a játszótéren az egyik szülő kioktatja a másikat a gyermeke neveléséről. Tipikus konfliktusforrás még az új kutyatartókkal szemben, akik nem tudják, vagy tudják, de figyelmen kívül hagyják azt az alapvető szabályt, hogy a parkban is össze kell szedni a kutyaürüléket, és azt az erre a célra kihelyezett szeméttárolóba kell dobni. Amikor erre figyelmeztetjük őket, sokszor csodálkozással vegyes felháborodás a válasz. A kimerítő magyarázat után általában megértik, miért fontos mindez, és elvégzik a szükséges takarítást. Ez kicsit talán az ún. „Big Brother” módon működő nevelési módszer, de a hétköznapiakban bevált.

Bedécs Benedegúz: Úgy látom, hogy a „kutyások” és a park szimbiózisban élnek egymással.

Bolyky Orsolya: Igen, így van. Alapelvünk, miszerint ha mi használjuk a parkot, akkor mi is adjunk valamit vissza abból, amit nekünk ad ez a gyönyörű, több hektáros terület. Ennek érdekében nagyon fontosnak tartjuk a park tisztán tartását, időnként nagytakarítást, szemétszedést is szervezünk. A Tabán az otthonunk.

Talán már hagyománynak is tekinthető, hogy amikor meghal egy kutya, akkor egy fát ültetünk az emlékére – persze a hivatalos engedély beszerzését követően, a közösségünkhöz tartozó kertész szakemberek útmutatása alapján. Ha végigmegyünk a parkon, láthatjuk a fákon a kutyáink neveit. Szerintem ez egy nagyon szép szokás.

Bedécs Benedegúz: Mostanában sokat hallani állatkínzásról és rossz kutyatartásról. Előfordul-e ilyesmi a Tabánban?

Bolyky Orsolya: Azt gondolom, hogy a városi kutyatartók körében kevesebb az állatkínzás, mivel itt a kutya házi kedvencként tartott állat, de sok helyen rossz körülmények között a kert egy kis részében él, és a házörzés a feladata. A lakásban tartott kutya szó szerint a gazda testközelében létezik, igazi társ és családtag. Ha mégis azt látjuk, hogy valaki nem megfelelően bánik az állattal, például rángatja pórázon a kutyát, szükségtelenül és durván megüti, esetleg belerúg, ezt biztosan nem hagyjuk szó nélkül. Sajnos ezeknek a kutyásoknak a többsége nem fogadja meg a tanácsainkat, hanem inkább eltűnnek a környékről és jobb nem belegondolni, hogy ezek után mi történik az állattal. Ugyanakkor volt olyan is, akinek kezdő kutyatartóként fogalma sem volt arról, hogyan kell a kutyát nevelni. Az ilyen gazdáknak tanácsokkal, gyakorlással sokat tudunk segíteni, valamint igyekszünk őket kutyaiskolába küldeni.

Ami az állatkínzás kategóriába tartozik, az tipikusan nem a kutyatartók részéről merül fel, hanem az olyanoktól, akik ellenzik a kutyatartást, és gyűlölik a kutyákat. Ezek azok az emberek, akik mágnessel vagy szöggel teleszurkált virslidarabokat helyeznek el a parkban, abból a célból, hogy megöljék vele a kutyákat. Ilyenre volt példa a Tabánban, és a közeli budai parkokban is.

Kutyagazdaként és kriminológusként is mindenképpen aktuálisnak és fontosnak tartom az állatkínzás témakörével kapcsolatos kutatásokat. Itt szeretnék utalni kolléganőm, Tilki Katalin munkáira az állatkínzással és az állatmérgezéssel kapcsolatosan; tanulmányai az *Ügyészek Lapja* korábbi számaiban megjelentek.

A kolléganőm mellett szeretném megemlíteni egyik tanítványomat is, Mészáros Lillát, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem joghallgatóját, aki szintén az állatkínzás témájával foglalkozott, tanulmánya az *Ügyészek Lapja* előző számában olvasható is.

Azt gondolom, hogy ezzel a témával nemcsak azért kell foglalkoznunk, mert maga az állatkínzás bűncselekmény, hanem azért is, mert – ahogy *Csányi Vilmos* mondta – „*Aki állatot kínoz, az ember ellen is készül*”.

Számos kutatás kimutatta, hogy akik az állatokat bántalmazzák, azoknak nagy része ember ellen is fordul. Tehát az állatkínzás ellen való fellépés egyfajta megelőzése lehet a személy elleni erőszakos cselekményeknek.

Bedécs Bendegúz: Köszönjük a beszélgetést!

„A Földet nemcsak az ember, hanem minden élőlény számára teremtették”¹

„Te egyszer és mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél.” (Antoine de Saint-Exupéry)

Az állatkínzások túlnyomó többségének elszenvedő alanyai kutyák, néhány esetben fordul elő macska, vagy egyéb gerinces állatfaj egyede.

Állatkínzás, vagy természetkárosítás?

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) 242. §-ában meghatározott természetkárosítás büntette egyik elkövetési magatartása a természetvédelmi oltalom alatt álló faj egyedének károsítása, elpusztítása.

Természetvédelmi oltalom alatt álló gerinces faj egyedének károsítása vagy elpusztítása esetén figyelemmel kell arra lenni, hogy az egyed fokozottan védett-e, avagy nem. Valamennyi fokozottan védett faj egyedének károsítása vagy elpusztítása megvalósítja a természetkárosítás büntetét.

Nem fokozottan védett faj esetében viszont a természetkárosítás büntette csak abban az esetben valósul meg, amennyiben a károsított, elpusztított egyedek össztermészeti-eszmei értéke eléri a fokozottan védett faj legkisebb természeti-eszmei értékét, azaz a 100 000 forintot.

Természetkárosítás büntetében került sor nyomozás elrendelésére a természetvédelmi oltalom alatt álló, korai rőtdevenérek károsítása, elpusztítása miatt. A korai rőtdevenér nem fokozottan védett faj. Természeti-eszmei értéke egyedenként 25 000 forint.

Az elkövető annak érdekében, hogy a redőnytokba áttelelés miatt megbújt egyedektől megszabaduljon – annak ellenére, hogy tisztában volt az ilyen esetekben követendő, jogszerű eljárásról: az illetékes nemzeti park igazgatóságát kell megkeresni akár telefonon keresztül – a redőnyöket többször nagy erővel le- és felrángatta, amely miatt a redőnytok rázkódni, mozogni kezdett, és abból a hibernált állapotban lévő egyedek kiestek. Mivel hibernált állapotban voltak, repülni nem tudtak, a nyolcadik emeleti magasságból az épület előtti járdára zuhantak és elpusztultak.

* Ben-Belgacem Anikó, címzetes főügyészségi ügyész, Kecskeméti Járási Ügyészség, okleveles környezetvédelmi szakjogász

¹ Anthony Douglas Williams

Az elkövetőhöz 3 egyed ebben a formában történő elpusztítása volt köthető és bizonyítható. A 3 egyed ösztérmetészi-eszmei értéke 75 000 forint, amely nem éri el a fokozottan védett egyedek legkisebb természetzi-eszmei értékét. Erre figyelemmel magatartása nem valósította meg a természetkárosítás büntetését, azonban az egyedek számára figyelemmel a Btk. 244. § (2) bekezdés b) pontjába ütközö állatkínzás büntette miatt került sor büntetőjogi felelősségre vonására.

Nemzetközi lovas díjugrató versenyen történtek elemzése

Feljelentés érkezett állatkínzás büntette miatt a rendőrkapitányságra arról, hogy külföldön megtartott lovasversenyen sportlovakat mérgezték meg. A feljelentésben rögzítették, hogy az esetet a helyi illetékes rendőrkapitányságon is bejelentették, ahol a bejelentésben foglaltakat rongálásaként értékelték, adatgyűjtést végeztek, és megállapították, hogy nem történt bűncselekmény, nyomozás elrendelése nem indokolt.

A Magyarországon megtett feljelentés lényege szerint a konkrét versenyszám előtti napon az esti órákban valaki az egyik lovat megmérgezte, az állatnak állatgyógyászatban alkalmazott nyugtatót adott be. A verseny reggelén is találtak egy ugyancsak mérgezésre utaló szúrásnyomot az egyik lovon, és hasonló tüneteket produkált, mint az előző este megbetegedett állat.

A versenyen egyik ló sem tudott az állapota miatt elindulni, utóbb teljes egészében felépült mind a két ló.

Kezdetben az ütközött nehézségbe, hogy meglesz-e az elkövető és az állatkínzás bűncselekménye rábizonyítható lesz-e; ő adta-e be a szert a lovaknak. (Magyar állampolgár külföldön elkövetett bűncselekményének gyanúja merült fel a feljelentés adatai és mellékletei alapján.)

Fegyelmi eljárás is indult a Magyar Lovassport Szövetségénél, amelynek iratait a nyomozó hatóság bekezte, tekintettel arra, hogy azok a büntetőügyben okirati bizonyítékok, másrészt kiinduló pont a tekintetben, hogy kit, kiket lehet tanúként kihallgatni a büntetőeljárás során, és vannak-e arra utaló jelek, hogy ki lehet az elkövető.

A fegyelmi eljárásban a versenyen részt vevő magyar sportolók, edzők, kisegítő személyzet kerültek kihallgatásra. Vallomásaik szerint a versenyszorozat kezdetét megelőző estén ültek és beszélgettek az egyik istálló előtt, majd megláták az egyik magyar sportolót ennek az istállónak az ajtajában állni. Egyik kezében alma volt, a másik kezében pedig egy fecskendő. Azért figyeltek fel rá, hogy ott áll, mert abban az istállóban nem volt lova elhelyezve. (A lovassport szövetség belső szabályzata szerint adott istállóba csak az a sportoló, kisegítő személyzet mehet be, amelyikben lova van elhelyezve, ennek a sporttársuknak ebben az istállóban lova nem volt.)

Ez a sporttársuk rövid idő elteltével el is ment az istállótól, de nem ült le közéjük annak ellenére, hogy ismerték egymást. A fenti sporttársuk távozása után

mintegy fél órával azt észlelték, hogy az egyik ló rosszulletet produkál, bágyadtá válik, szédeleg, kólikaszerű tünetei vannak. Állatorvost hívtak hozzá, aki a ló betegségét pontosan diagnosztizálni nem tudta, véleménye az volt, hogy az állatnak pihennie kell.

A beszerzett fegyelmi eljárás során a tanúvallomások lényege az alábbi volt:

- *„Úgy gondoljuk, hogy ő volt.”*
- *„Róla feltételezzük.”*
- *„El tudjuk róla képzelni.”*
- *„Alma volt a kezében.”*
- *„Fecskendő volt a kezében.”*

Az bizonyos, hogy ezen az estén tüneteket mutató lovon tűszúrás nyom nem volt. A külföldi hatóság mintát gyűjtött az istállóban a szénából és az almadarabokból, ezek vizsgálata negatív eredménnyel zárult, azokban semmilyen gyógyszer, toxikus anyag nem volt kimutatható.

A nyomozó hatóság a tanúkat kihallgatta, konkrétabbakat elmondani nem tudtak, mint amit a fegyelmi eljárás során előadtak, egyik tanú sem állított olyat, hogy ezt a sportolót látták volna az adott istállóba bemenni, ott tartózkodni, vagy onnan kijönni.

A Be. 7. § (4) bekezdése szerint a kétséget kizáróan nem bizonyított tény nem értékelhető a terhelt terhére. Erre figyelemmel nehezen lehetett volna az adott, istálló ajtajában álló sporttársra azt bizonyítani, hogy valamilyen szert ő adott volna be az esti órákban a tüneteket mutató lónak. A másik, következő nap reggelén bódult állapotban talált lóhoz pedig még ilyen laza kapcsolattal sem volt köthető, az állatot tűszúrásnyommal a nyakán találták meg az istállóban.

Ezt a sportolót fegyelmi büntetéssel sújtották azért, mert olyan istállóban járt bent, amelybe a belső szabályok szerint nem volt jogosultsága bemenni. (A fegyelmi biztosságnak tehát elegendő volt bizonyítékként az, hogy róla el lehet képzelni...)

A fegyelmi eljárás során állatorvos szakértői véleményt is beszereztek, a teljes állatorvosi dokumentáció birtokában elkészített szakvélemény szerint mindkét ló véreben fájdalomcsillapító-bódító szer volt kimutatható, amely szer egy-két hét alatt teljes egészében kiürült az állatok véréből.

A nyomozó hatóság is rendelt ki igazságügyi állatorvos szakértőt, aki lényegében ugyanarra a megállapításra jutott, mint a fegyelmi eljárás során meghallgatott állatorvos szakértő: mindkét lónak Acepromazin nevű szert adtak be, azt, hogy milyen módon, utóbb megállapítani nem lehetett.

A nyomozó hatóság a fenti adatok birtokában gyanúsítottként hallgatta ki azt a személyt, akiről a tanúk azt állították, hogy el tudják róla képzelni, hogy szert adott be este az egyik lónak.

Gyanúsítására állatkínzás büntette, továbbá foglalkozás körében elkövetett gondatlan veszélyeztetés vétsége miatt került sor.

A gyanúsítással közölt tényállás szerint:

A két lónak olyan fájdalomcsillapító-bódító szert adott be, amelynek hatására a lovak a sportversenyen részt venni nem tudtak. Az injekciós tűvel beadott szer esetében a szúrás allergiás tüneteket is okozhatott volna, továbbá a foglalkozási szabályokat szándékosan megszegte, olyan istállóba ment be, ahova nem volt jogosultsága, és ezzel a magatartásával életveszélynek tette ki a sportolókat tekintettel, arra, hogy a szer hatása alatt a lovak elbódulhattak volna, szédülhettek volna, ekkor a verseny ideje alatt mind a lovak, mind pedig lovasaik is súlyosan megsérülhettek volna hibás lépés, vagy akadály elvétele miatt.

A gyanúsítottként kihallgatott sportoló tagadta a terhére rótt bűncselekmények elkövetését, egyebekben élt vallomásmegtagadási jogával.

Az iratok alapján az volt még megállapítható, hogy a gyanúsított kihallgatásra törvénytől került sor.

Foglalkozás körében elkövetett veszélyeztetés

E bűncselekmény megállapításához az szükséges, hogy az elkövető foglalkozási szabály hatálya alatt álljon, e szabályt gondatlanságából eredően megszegje, továbbá ok-okozati kapcsolatnak is fenn kell állnia.

A fent vázolt ügyben megállapítható volt, hogy a szer – amit a lovaknak beadtak – maximum fél óra elteltével tüneteket okoz az állat szervezetében.

A konkrét versenyszám napját megelőző este, a másik lónak a verseny reggelén beadott szer hatása a délutánra tervezett versenyt megelőzően már órákkal észlelhető volt, az állatokhoz állatorvost is hívtak, tehát a lovasok a versenyt már a reggeli órákban feladni kényszerültek, ily módon nem voltak közvetlen veszélyhelyzetben a szer beadása és annak hatása miatt. Arra pedig nem került fel adat, hogy a sportolók egészségét akarta volna veszélyeztetni bárki (ez esetben pedig élet és testi épség elleni bűncselekmény valósulhatott volna meg).

Bárki(k) volt(ak) is az elkövető(k), a szándék csupán az volt, hogy az adott ló és lovas a versenyen ne tudjon indulni.

Állatkínzás bűncselekménye vonatkozásában az alábbiakra kell figyelmet fordítani:

A lovaknak beadott készítményt (Acepromazin) az állatgyógyászatban használják, általában pasztaként, bármelyik állattartó kaphat az állatorvosától ilyen szert, mert általános fájdalomcsillapító és nyugtató hatással bír. A lovas sportban elterjedt a használata, arra a célra is használják, hogy az állatok a szállítást nyugodtabban, könnyebben eltűrjék.

A dózist az alapján állapítják meg, hogy csak bódítani kell-e egy utazáshoz vagy egy rövidebb orvosi beavatkozáshoz – például fogkő-levétel –, ha mé-

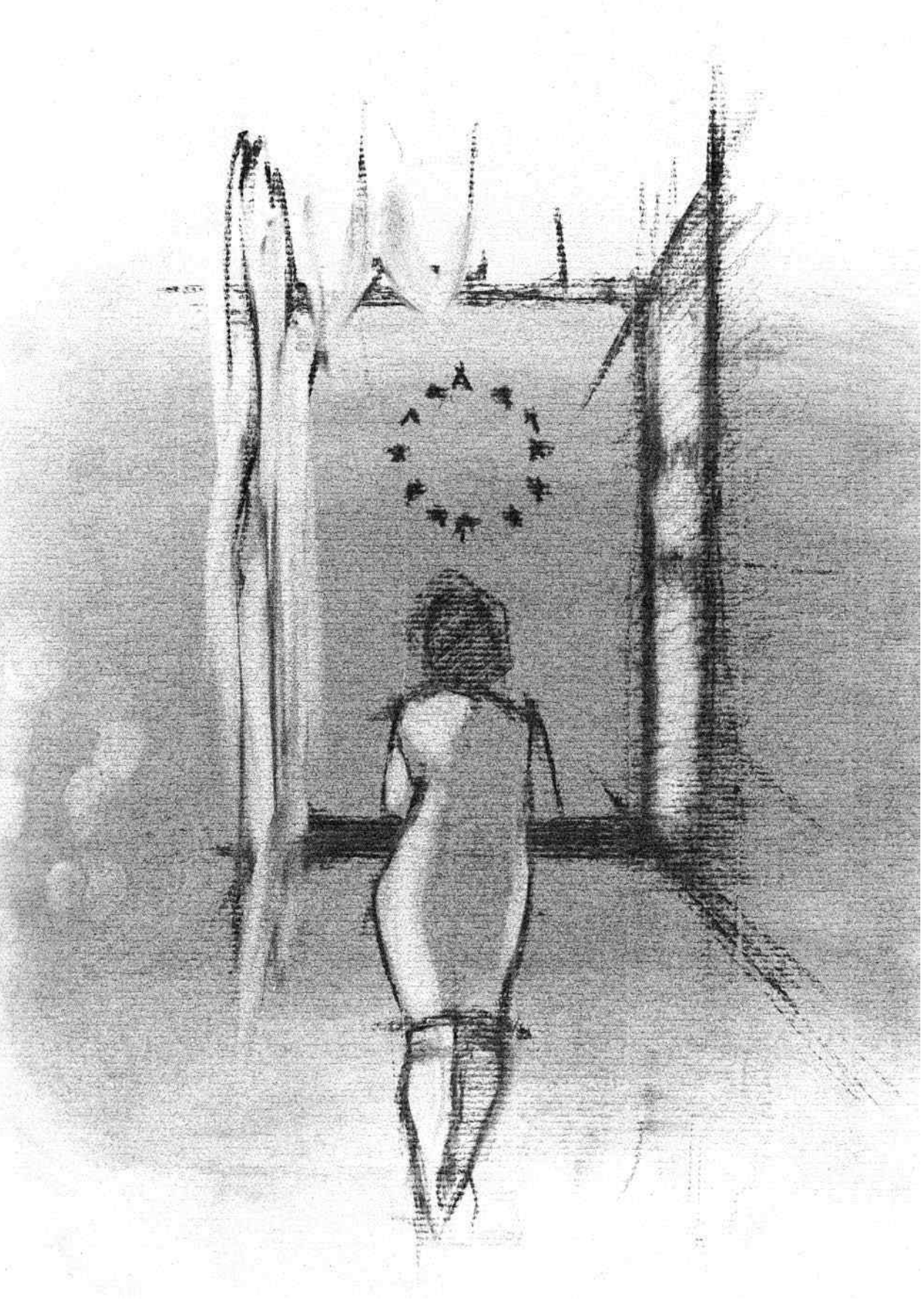
lyebb bódulat kell, például egy seb összevarrásához, akkor nagyobb dózisa van szükség az állat testsúlyát is figyelembe véve.

Ami azonban fontos: a szer nem adagolható túl. Amennyiben rosszul állapítják meg a dózist és többet kap belőle az állat, abban az esetben hosszabb ideig, mélyebben lesz bódult állapotban, de ekkor is a szer maradéktalanul, bármilyen károsító hatás nélkül kiürül az állat szervezetéből.

Az állatkínzás megvalósulásához az szükséges, hogy a bánásmód, bántalmazás alkalmas legyen az állat maradandó egészségkárosodásának vagy pusztulásának okozására.

Jelen ügyben tehát a fenti okok miatt büntetőeljárás megszüntetésére került sor bűncselekmény hiánya miatt.

*„Az ember csak akkor erkölcsös, ha magát az életet tartja szentnek, a növényekét és az állatokét éppúgy, mint az emberét, és igyekszik a lehetőségekhez képest segítséget nyújtani minden szükséglet szenvedő életnek. A világ jövője ugyanis nem attól függ, hogy mennyire értjük, hanem, hogy mennyire tiszteljük az életet.”
(Albert Schweitzer)*

Állatvédelem a szlovák büntetőjogban

Bevezetés

A környezetvédelem világszerte aktuális téma. A természetvédelem egyik természetes összetevője az állatok védelme. Elég csak egy pillantást vetni a számos nemzetközi egyezményre, amelyek – főleg az elmúlt időszakban – lázasan próbálják utolérni az e téren elvesztegetett időt. Az állatvédelem területén kiemelt jelentőséggel bír a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló 1973-as egyezmény, a CITES, amelynek célja e kereskedelem közös ellenőrzés alá vonása és a vadon élő állatok védelmének biztosítása. Eddig több mint 180 ország írta alá az egyezményt.

Az Európai Unió is számos szabályozást fogadott el az állatvédelem különböző formáira vonatkozóan, és már alapidokumentumában, az Európai Unió működéséről szóló szerződés (EUMSZ) 13. cikkében is rögzíti az állatok mint érző lények jólétének követelményét, tiszteletben tartva az egyes tagállamok törvényeit és szokásait.

Megállapítható, hogy minden fejlett ország, illetve minden állam rendelkezik az állatok védelméről a jogrendszerében, ez alól természetesen a Szlovák Köztársaság sem kivétel.

A Szlovák Köztársaság Alkotmánya 1992-től – a 44. törvénycikkben – a környezet és a kulturális örökség védelméről beszél, az állatokkal kapcsolatban pedig külön kimondja, hogy az állam a vadon élő állatok védelméről is gondoskodik.

Az állatok védelmére vonatkozóan az alábbi speciális törvények említhetők:

- Az állatorvosi ellátásról szóló törvény; és a
- Törvény a természet és a táj, valamint a vad védelméről.

Természetesen ezeket a törvényeket rendeletek, irányelvek egész hálózata követi, amelyek az egyes állatvédelmi intézkedések részletesebb szabályozására hivatottak, például szállítás, állatkezelési kérdések, engedélyezett leölési módok stb. Megjegyzem, maga az állat definíciója sem egységes az egyes törvényekben.

A Polgári Törvénykönyv 2018-ig az állatot dologként határozta meg, a 2018. évi módosítást követően az állat saját érzékszerveivel észlelni képes élőlény, amely a polgári-jogi kapcsolatokban különleges státusszal rendelkezik. Az élő állatra az ingóságra vonatkozó rendelkezések irányadók, kivéve ha ez ellentétes az élő állat mint élőlény természetével.

* Zoltán Gallo, ügyész, Rozsnyói Ügyészség, Szlovák Köztársaság

Polgári jogi szempontból az állattulajdonos jogköre ott ér véget, ahol az állat közjogi jogköre, illetve a büntetőjogi védelme kezdődik. Ebből a szempontból az állat különleges státusszal rendelkezik, és a tulajdonos jogai korlátozottak.

A szlovák Büntető Törvénykönyv (a továbbiakban Btk.) az állatot a 130. § (1) bekezdés a) pontjában dologként határozza meg, ha e törvény egyes rendelkezéseiből más nem következik.

Ezekből a definíciókból az az erőfeszítés és elmozdulás látható, hogy jogilag ne dologként definiáljuk az állatot.

A fenti speciális törvények közül az Állatorvosi ellátásról szóló törvényre, azaz a haszon-, társ- és kísérleti állatok védelmét szabályozó törvényre szeretném felhívni a figyelmet.

Az állatorvosi ellátásra vonatkozó 39/2009. számú törvény

A törvény államigazgatási szervekként határozza meg a Szlovák Köztársaság Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Minisztériumát (MVM), valamint az Állami Állategészségügyi és Élelmiszerügyi Hivatalt (ÁÁÉH), amelyeknek minden járásban vannak kirendeltségei. Az ÁÁÉH foglalkozik a szabálysértésekkel és a közigazgatási szabálysértésekkel ezen a területen, és 50 000 és 160 000 euró közötti bírságot szabhat ki. A törvény például az alábbi tilalmakat és egyéb szabályokat határozza meg:

- A prémes állatok prémszerzés céljából történő tenyésztésének tilalma. A Szlovák Köztársaságban 1 prémesállat-farm működik kb. 3500 állattal, a telepnek 2025. december 31-ig be kell szüntetnie működését;
- a láncon tartott kutyatartás tilalma – idős kutyák esetében 2024. január 1-jétől;
- a kutyák kötelező chippezése;
- fellépés az illegális kutyatenyésztés ellen;
- állatorvos lakásba való belépés lehetősége bántalmazás gyanúja esetén, valamint a bántalmazott állat tulajdonostól való elvételének lehetősége;
- vadállatok nyilvános megjelenésének tilalma;
- élő állat csaliként való felhasználásának tilalma;
- az állatok versenyben nyereségmentesen való felhasználásának tilalma;
- az állat elhagyásának tilalma;
- a nem kívánt állatot véglegesen csak állatorvos altathatja el, de azt is csak akkor, ha alternatív ellátás igénybevétele nem lehetséges;
- a haszonállatok levágását 1 munkanappal korábban be kell jelenteni;
- az önkormányzat köteles a kóbor állatok befogásáról és karanténállomáson vagy menhelyen történő elhelyezéséről gondoskodni.

Az állatok büntetőjogi védelme

Az állatok büntetőjogi védelme a Szlovák Köztársaságban fejlődésen ment keresztül. Az 1961-től 2005-ig érvényes Büntető Törvénykönyv eleinte nem tartalmazott kifejezetten külön rendelkezéseket az állatok védelmére vonatkozóan, büntetőjogi szempontból az állat dolognak minősült, így az állat elleni erőszak vagyoni elleni bűncselekménynek számított, szocialista tulajdonban lévő vagyoni kárként minősült, illetve valaki más tulajdonában okozott kárt, ha az állat értéke elérte egy bizonyos küszöböt (1500 csehszlovák korona, vagy később a minimálbér összegéhez kötött érték). Ha egy állatot nyilvánosan bántalmaztak, akkor ez a cselekmény garázdaság bűncselekményének minősült.

Csak a rendszerváltás után, 1990-ben vezették be a környezet veszélyeztetésének büntetését, amely az állatvédelmi előírások megsértését is büntette. 1992-ben vezették be az állatkínzás büntetését, amely az idők során fejlődött.

Jelenleg a 2005. évi Btk. van érvényben, amely több állatvédelemmel kapcsolatos rendelkezést tartalmaz. Az állatok elleni bűncselekmények a környezet elleni bűncselekmények közé tartoznak. Az állatok elleni bűncselekmények:

- 305. § növény- és állatvédelem megsértése (elsősorban vadállatokra vonatkozik);
- 305a. § állatkínzás;
- 305b. § állatgondozás elhanyagolása;
- 305c. § állatviadatok rendezése.

A Btk. 305 § a)–c) pontjai értelmében állatnak a kutya, macska, haszonállat és fogságban tartott védett állat minősül. E bűncselekmények elkövetése folytán 2021-ben összesen 25 személy ellen emeltek vádat.

Az állatkínzás büntetését a Btk. 305a. §-a értelmében olyan személy követi el, aki

- állatot bántalmaz, és az elmúlt huszonnégy hónapban ilyen cselekmény miatt elítélték vagy szabálysértésért követett el ezen a téren;
- állatot kegyetlen módon bántalmaz;
- állatot bántalmaz annak halálát okozva.

A szabadságvesztés 6 hónaptól 3 évig terjedhet.

Az említett szakasz (2) bekezdésében a jogalkotó a bűncselekmény minősített eseteit sorolja fel:

- több állaton követik el;
- nyilvánosan követik el;
- fokozottan védett állaton követik el.

A szabadságvesztés 1 évtől 5 évig terjedhet.

Mindegy, hogy az állat az elkövetőé, egy másik személyé, vagy kóbor állat. Magát a kegyetlenséget és annak módszereit az állatorvosi ellátásról szóló törvény pontosan meghatározza.

Az indokolt orvosi és kísérleti okok kivételével minden olyan intézkedés büntendő, amely:

- maradandó vagy hosszan tartó károsodást okoz az állat egészségében vagy nem megújuló szervezetrészében;
- maradandó vagy tartós viselkedési zavart okoz;
- indokolatlanul túlzott fájdalmat és szenvedést okoz;
- korlátozza az állat táplálkozását és itatását;
- szükségtelen szenvedést okoz az állatnak;
- szenvedést okoz az állat élő csaliként való felhasználásával.

A Btk. 305b. szakasza – az állatgondozás elhanyagolása – olyan gondatlan cselekményt érint, amely saját állatának vagy olyan állatnak halálát vagy súlyos következményekkel járó sérüléseket okoz, amelynek gondozására az elkövető köteles, és egyúttal ilyen bűncselekmény miatt az elmúlt 2 hónapban már elítélték. A törvény a büntetőtétel első bekezdése értelmében 2 évig terjedő büntetést szabhat ki.

A Btk. 305c. szakasza (állatviadatok szervezése) – reagál a Szlovákiában az utóbbi időben elterjedt illegális kutyaviadatokra. A törvény a büntetőtétel első bekezdése értelmében 2 évig terjedő büntetést szabhat ki.

A 91/2016. törvényben foglaltakra hivatkozva, a jogi személyek büntetőjogi felelőssége kapcsán, az ügy természeténél fogva a jogi személyek csak a törvényben kimerítően felsorolt bűncselekményekért viselnek büntetőjogi felelősséget. (A Btk. 305. és 305a. §-ai szerinti bűncselekményeket jogi személyek is elkövethetik.)

A Btk. 310. §-a szerinti orvvadászat büntett is a témához kapcsolódik. A jogszabály a vadászati jog gyakorlása keretében bünteti a jogosulatlan vadászatot, a védelmi idő alatti és a tiltott módon történő vadászatot. Az úton lévő elütött állat elszállítása is tiltott cselekménynek számít..

Jelenleg zajlik a Btk. átfogó módosítása, amely elsősorban a 2005-ös Btk.-módosítással bevezetett drákói büntetések egy részének mérséklését célozza, de ez a javaslat érinti az állatvédelem kérdését is.

Az állatvédelem kapcsán bővül az eddigi bűncselekmények köre. Ennek oka, hogy megnőtt a háziállatok exportja az Európai Unió más országaiba. Egyre terjedő trendet regisztrálunk az egzotikus állatok, különösen a nagytestű macskafélék vagy főemlősök tenyésztésében. Ezeket az állatokat gyakran olyan körülmények között tartják és tenyésztik, amelyek nem alkalmasak jó egészségük, megfelelő mozgásszabadságuk és társas kapcsolataik megőrzésére. A kérdéses import sérti a Szlovák Köztársaság jogszabályait.

A jelenlegi jogszabályok az ilyen cselekményeket csak szabálysértési cselekményként büntetik. Ebből a tevékenységből nagy hasznok származnak, szervezett csoportok vesznek részt benne, és mindenekelőtt maguk az állatok

szenvednek ettől a tevékenységtől. E tények figyelembevételével szükségesnek tűnik az ilyen jogellenes cselekményt bűncselekményként minősíteni.

Kiemelem még, hogy Szlovákia keleti részén, az eperjesi régióban néhány elmaradott roma településen a kutyahús fogyasztásának – és a különféle, úgy-mond gyógyászati célú kutyaszír készítésének – a hagyománya fennmaradt. Ezeknek a tevékenységeknek a dokumentálása a településeken nagyon bonyolult, de azt tudjuk, hogy a tiltó rendelkezések ellenére ma is „húsrá” tenyésztenek kutyákat, sőt a környezetükben előfordulnak kutyalopások, többnyire nagyobb fajtákból.

Az is bizonyítja, hogy a környezet elleni – különösen az állatvédelemmel összefüggő – bűncselekmények fokozott figyelmet kaptak, hogy ezt a bűncselekménycsoportot a rendőrség speciális egysége, a Környezetvédelmi Bűnügyi Osztálya vizsgálja felül, amely a Rendőrség Elnökségénél jött létre, kirendeltségei pedig a területi rendőrkapitányságokon találhatóak.

Az állatvédelem széles körű, aktuális téma, amely nem ismer országhatárokat. Kötelességünk a jövő nemzedékeivel szemben is, hogy minden eszközzel – beleértve a jogi eszközöket is – a lehető legtöbbet megtegyük ebben a kérdésben.

Állatvédelmi szabályozás Szlovákiában

Bevezetés

Egyre több figyelem irányul az állatvédelemre, amelynek célja és lényege az állatok indokolatlan kínzásának, a velük való kíméletlen bánásmódnak a megakadályozása, továbbá a minőségi életfeltételeik biztosítása. Az állatok az emberrel összehasonlítva gyengébb és érzékenyebb helyzetben vannak, ahogy azt már egyre több ország a törvényeiben is deklarálja. A jogszabályi keretek bővítése és pontosítása gyakran kerül a jogalkotók elé Szlovákiában is.

A világ fejlett országai nagy figyelmet fordítanak az állatok védelmére és az állatokkal való bánásmód bizonyos normáinak biztosítására azért, hogy az egészségük és lelki jólétük ne kerüljön veszélybe. Egyre nagyobb hangsúlyt kap az állati szorongás és stressz megelőzése is. Az állattartás és -védelem jogi szabályozásának alapja az állatok fizikai és pszichológiai inger-észlelési képességének tudományos elismerése. A világ (állatvédelmi szempontból) legfejlettebb országai jogszabályaikban foglalkoznak például a prémes állatok tenyésztésének, a vadállatok cirkuszi és szórakoztatási célú felhasználásának, a kozmetikumok állatokon történő tesztelésének stb. tilalmával.

Bizonyos országokban elterjedt gyakorlat, hogy egy speciális testületet hoznak létre, amelynek feladata a jogszabályok alkalmazhatóságának biztosítása; emellett pedig a végrehajtó hatalom tanácsadó testületként is működik, és lehetővé teszi a különböző szervezetek, köztük az adott területen működő civil szervezetek szakértőinek kommunikációját. Jogi normák szabályozzák az állatokkal való bánásmódot, valamint az állatokkal végzett különböző tevékenységeket.¹

Szlovákiában az állatvédelem – mint jogilag védett érték – már az Osztrák-Magyar Monarchia idején megjelent. 1855-ben a Cseh és Morvaországi településekre vonatkozóan rendelet határozta meg, hogy a nyilvános rossz bánásmód az állattal, „ami az állat rossz létét okozza”, a helyi rendőri hivatal által büntetett.² 1926-ban az ebtartás tekintetében már szabályozták a szájkosarak helyes használatát: a jogszabály kimondta, hogy a szájkosár használatát nem okozhat az állatnak fájdalmat; továbbá lehetővé kell tennie az állat sza-

* Hassanová Rebecca Lilla PhD, tanársegéd, Páneurópai Egyetem, Pozsony, Szlovákia; PhD hallgató, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola; junior gyakornok, Közép-európai Akadémia

¹ *Odbor Parlamentný inštitút. Právna úprava ochrany zvierat vo vybraných krajinách sveta* [Az országgyűlés irodája: Az állatvédelem jogi keretei a világ különböző országaiban]. Kancelária Národnej rady SR: Bratislava, 2020, 4. o.

² 31/1855. számú belügyminisztériumi rendelet [Nariadenie Ministerstva vnútra]

bad lélegzését és ivását.³ Az állatvédelem törvényi szintű szabályozására 1950-ben került sor: a büntető törvénykönyv az ok nélküli állatkínzást pénzbírság kiszabásával rendelte büntetni.⁴ A legjelentősebb előrelépést azonban a Szlovákia létrejötte utáni szabályozás jelenti.

A tanulmány Szlovákia hatályos állatvédelmi szabályainak áttekintésével, illetve a szabályozatlansági problémákkal foglalkozik. Az első rész a polgári jogi kereteket elemzi és vizsgálja, a második rész pedig a közigazgatási jog szabályaira fókuszál. A tanulmány elsősorban elméleti szempontból, a hatályos jogszabályok alapján vizsgálja a témát, mert Szlovákiában az állatvédelmet érintő bírósági joggyakorlat még hiányos, illetve elégtelen és nem hatékony. A tanulmány végül bemutatja azokat a jogalkotási és jogalkalmazási törekvéseket, amelyek jellemzőek a mai napig meghatározó jelentőségű állatjog mozgalmak működésének köszönhetően.

Polgári jogi keretek

Szlovákiában korábban külön jogszabály szólt az állatvédelemről, azonban azt az állatorvosi ellátásról szóló 2002-es (2007-ben módosított) törvény hatályaon kívül helyezte. Azóta nincs külön állatvédelmi törvény, pedig a társadalom, a civil szervezetek és az állatokkal foglalkozó ombudsman részéről is egyre inkább felmerül az igény egy önálló állatvédelmi törvény megalkotására. 2011-ben ugyan készült egy önálló állatvédelmi törvényjavaslat, de ezt az Országgyűlés még nem fogadta el.

Az állatvédelem polgári jogi szabályozásnak alapjait a 2018. szeptember 1-jén módosított Polgári Törvénykönyv (továbbiakban: Ptk.) határozza meg, amely az állatokra már nem dologként tekint. Az állatok élő és érző lények, és mint minden élőlénynek, megvan a maguk különleges értéke, ezért szükséges speciális feltételeket teremteni számukra. A hatályos jogszabály szerint minden élő állat sajátos jelentőséggel és értékkel bír, mint saját érzékszerveivel észlelni képes élőlény, ezért a polgári jogviszonyokban különleges státusszal rendelkezik. Az ingóságra vonatkozó rendelkezések csak akkor vonatkoznak az állatra, ha ez nem mond ellent az élőlény természetének.⁵ A törvény az első rész (általános rendelkezések) kilencedik fejezetben (egyres fogalmak meghatározása) kimondja, hogy *„[az] élő állatnak mint saját érzékszerveivel észlelni képes élőlénynek különleges jelentése és értéke van, és a polgári jogviszonyokban különleges*

³ 18/1926. számú helyi politikai kormányzati rendelet Szilézia számára [Nariadenie prezidenta zemskej správy politickej pre Sliezsko]

⁴ 88/1950 sz., Közigazgatási büntető törvénykönyv [Trestný zákon správny], 60. §

⁵ Ján Lazar: *Občianske právo hmotné* [Polgári anyagi jog] 1. Iuris Libri, Bratislava, 2014, 186. o.

státusszal bír. Az élő állatra az ingóságokra vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, kivéve ha ez ellentétes az élő állat mint élőlény természetével.”⁶

Bár a Ptk. 2018-as módosítása a civil szervezetek szerint mérőföldkőnek számít, a jogalkalmazók számára a törvény túl homályos és túl elméleties. A rendelkezés megszabja azt is, hogy az állatok természetének különleges státusza nem alkalmazható minden egyes helyzetben. Ezzel a Ptk. valójában továbbra is fenntartja, hogy az állatok dolognak tekinthetők, még akkor is, ha bizonyos esetekben speciális helyzetben vannak. Általánosságban ezért megállapítható, hogy az állat továbbra is tulajdon, és a tulajdonjogi szabályok alapján számos egyéb polgári jogviszony tárgya lehet.⁷

Közigazgatási jogi keretek

Az állatorvosi ellátásról szóló törvény

Szlovákiában az állatvédelemmel kapcsolatos kérdéseket jellemzően a közigazgatási jog szabályozza. Az állatvédelmi jogi szabályozás alappillérenek a 2007-es állatorvosi ellátásról szóló törvény⁸ tekinthető, amely számos állatvédelemmel és állattartással kapcsolatos szabályt tartalmaz. Ez a törvény határozza meg többek között valamennyi államigazgatási hatóság – például a Földművelésügyi Minisztérium, az állami és regionális Állategészségügyi és Élelmiszerügyi Hatóság – szervezetét, illetve feladat- és hatáskörét. Ez a jogszabály állapítja meg az állatorvos kötelezettségeit és az állatorvosi magántevékenység, az állatorvosi inspekciónak vagy az állatügyi laboratórium követelményeit. Itt található továbbá azok a szankciós keretek is, amelyek a rendelkezések megszegése esetében alkalmazandók.

A jogszabály szerint az állatkínzás elkövetése esetén természetes személyek esetében 400-tól 1000 euróig terjedő pénzbírság kiszabásra van lehetőség, jogi személyek vagy vállalkozók esetében pedig ennél magasabb összeg is alkalmazható.⁹ A törvény tiltja az állattal szembeni kegyetlenkedést, amely maradandó vagy tartós egészségkárosodást okoz az állatnak, kivéve az indokolt orvosi eljárásokat. Tilos továbbá az állatnak maradandó vagy tartós viselkedési zavart okozni, korlátozni az állat etetését és itatását, ezáltal károsítani egészségét, tilos élő csaliként felhasználni, így fájdalmat vagy szenvedést okozni neki, és tilos észszerű ok nélkül elpusztítani. Tiltva van minden olyan

⁶ 40/1964 sz., Polgári Törvénykönyv [Občiansky zákonník], 119. § (3) bek.

⁷ Vojtěch Stejskal: *Úvod do právní úpravy ochrany přírody a péče o biologickou rozmanitost* [Bevezetés a természetvédelemre és a biológiai sokféleség megőrzésére vonatkozó jogszabályokba]. 1. ed. Linde, Praha, 2006, 473–474. o.

⁸ 39/2007 számú törvény az állatorvosi ellátásról [Zákon o veterinárnej starostlivosti] (a továbbiakban: Állatorvosi törvény)

⁹ Állatorvosi törvény, 22. §

bánásmód, ami meghaladja az állat biológiai képességeit, vagy az állatnak aránytalan fájdalmat, sérülést vagy szenvedést okoz.¹⁰ A törvény megtiltja továbbá a prémes állatok tenyésztését és elpusztítását kizárólag prémszerzés céljából, ezen belül a törvény külön rendelkezésbe foglalja a nyulak szőrme-előállítás céljából való tenyésztését és leölését.¹¹

Ezen szabályok alól az Állami Állategészségügyi és Élelmiszerügyi Hatóság engedélyezhet kivételt, különösen audiovizuális alkotás létrehozása vagy műsorszolgáltatás sugárzása céljából, ha ez a törvény szerinti egyéb állatvédelmi követelmények betartását nem veszélyezteti. A fent említett tilalmak alól azonban nem adható kivétel az állat cirkuszban vagy hasonló létesítményben történő használata esetén. Szlovákia az állatorvosi ellátásról szóló törvény módosításainak köszönhetően sikeresen betiltotta azon cirkuszok előadásait, amelyek bármilyen élő állatot használtak az előadásaik során.¹²

A törvény szabályozza az állat életének jogszerű kioltását, amely szerint észszerű kioltásról lehet beszélni, ha ez szükséges védekezés vagy pedig rendkívüli veszélyhelyzet miatt indokolt. Így például:

- ha vágóállatról, vagy állati eredetű termékek előállítására használt állatról van szó;
- ha az állat leölésére jóváhagyott eljárás keretében kerül sor; ha ez szükséges az állat gyógyíthatatlan betegsége, súlyos vagy kiterjedt sérülése vagy életkora miatt, abban az esetben, ha további túlélése folyamatos fájdalommal vagy szenvedéssel jár (de csak fájdalommentes elaltatás által);¹³
- ha ez betegségek felszámolása, ellenőrzése, megelőzése és diagnosztizálása, valamint a kártevők elleni védekezés céljából történik;
- ha nemkívánatos állatokról van szó, ez utóbbi esetben azonban feltétel, hogy állatorvos által történjen az állat életének kioltása és az állat alternatív ellátása nem lehetséges.¹⁴

Az állatvédelmi törvény meghatározza az Állami Állategészségügyi és Élelmiszerügyi Hatóság intézményi kereteit. A hatóság az állategészségügyi követelmények betartását ellenőrzi. A megbízatása során jogszabálysértéseket ellenőríz, ezek megállapítása esetén pénzbírságot szab ki és intézkedést alkalmaz.¹⁵ Az eljárási szabályok alapján kiemelendő az önkormányzatok kapcsolódó feladatainak meghatározása is, ugyanis az önkormányzatok kötelesek gondos-

¹⁰ Állatorvosi törvény, 22 § (2) bek.

¹¹ Állatorvosi törvény, 22 § (4) bek.

¹² Állatorvosi törvény, 22 § (7) bek.

¹³ Az állat korábbi eszméletvesztése utáni fájdalommentes elaltatás csak állatorvos végezheti, kivéve az állat szenvedésének megszüntetését sürgős esetekben, ha az állatorvos segítsége nem biztosítható gyorsan.

¹⁴ Ez nem vonatkozik a szolgálati állatokra. Állatorvosi törvény, 22 § (5) bek.

¹⁵ Állatorvosi törvény, 6 §

kodni az illetékességi területükön kóborló állatok befogásáról. Az állategészségügyi ellátásról szóló törvény értelmében minden településnek önállóan vagy egy másik településsel közösen kell állatmenhelyet, illetve karanténállomást létesíteni és működtetni, vagy e szolgáltatásról szerződést kötni, így biztosítani a kóbor állatokról való gondoskodást.¹⁶

Összességében megállapítható, hogy a törvénynek vannak jól megfogalmazott és helyes rendelkezései, mint például a cirkuszi állatok felhasználásnak tilalma vagy az önkormányzatok bevonása a kóbor állatok ellátásába. A törvény azonban hiányosságokat és már-már középkorinak nevezhető rendelkezéseket is tartalmaz, mint például a 6 § (5) bekezdésben található állatok rituális leölése, amely jogszerűvé válik a főállatorvos által kiadott engedély alapján. Mindezeket kívül megállapítható, hogy a szankciók meghatározásának alsó és felső határa a természetes személyek esetében alacsony, és ezáltal represszív hatása is minimális. Végül, de nem utolsósorban a törvény alkalmazása az, ami további kérdéseket és problémákat vet fel, ugyanis a jogalkalmazás során a bírságok kiszabása rendkívül ritkának számít.¹⁷

A természet és táj védelméről szóló törvény

A természet és táj védelméről szóló törvény¹⁸ elsősorban az ökoszisztémára, az élőhelyekre, a védett növényekre és a védett állatokra vonatkozó előírások jogi kereteinek deklarálásával foglalkozik. A törvény meghatározza a természetvédelmi hatóságok szervezetét, feladat- és hatáskörét, valamint a védett terület, védett övezet, tájterület, nemzeti park és természeti park jellegét.

Az alapfogalmak a törvény 2. §-ában található, amely szerint a vadon élő állat olyan állatfaj egyede, amelynek populációja önfenntartó, ideértve az emberi gondozás melletti tenyésztést is.¹⁹ A 4. §-ban található az élőlények általános védelméről szóló rendelkezések: a törvény szerint mindenki köteles olyan tevékenység végzése során, amely a növényeket, állatokat, illetve azok élőhelyét veszélyeztetheti, károsíthatja vagy elpusztíthatja, úgy eljárni, hogy elkerülje azok szükségtelen károsodását és pusztulását.²⁰

A törvény harmadik része szól az ún. különleges természet- és tájvédelmi szabályokról. Ebben a részben kerül meghatározásra a területvédelem öt védelmi szintje, amely szerint a korlátozások köre – az adott területen – a véde-

¹⁶ Állatorvosi törvény, 22 § (9)–(20) bek.

¹⁷ Hana Müllerová – Vojtě Stejskal: *Ochrana zvířat v právu* [Állatvédelem a jogban]. Academia, Praha, 2013, 490. o.

¹⁸ 543/2002 számú, a természet és táj védelméről szóló törvény [Zákon o ochrane přírody] (a továbbiakban: Természetvédelmi törvény)

¹⁹ Természetvédelmi törvény, 2. § (2) bek. j) pont

²⁰ Természetvédelmi törvény, 4. §; lásd továbbá Jiří Dousek – Jana Spurná: *Zájmové chovy a ochrana zvířat* [Állattenyésztés és állatvédelem]. LexisNexis, Praha, 2004.

lem szintjének emelkedésével nő.²¹ A védett növények, védett állatok, védett ásványok és védett ősmaradványok a törvény szerinti fajvédelme a növény-, állat-, ásvány- és ősmaradványok kiemelt védelmét, valamint a kiválasztott növény- és állatfajok felhasználásának korlátozását jelenti. Európai és nemzeti jelentőségű fajokat a minisztérium a védett növényekre és a védett állatokra vonatkozó általános érvényű jogszabályban állapíthat meg. A törvény szerint védett állatnak minősül az Európai Unió (továbbiakban: EU) tagállamainak területén természetesen előforduló valamennyi vadon élő madárfaj is.²² Mindezekon kívül a törvény meghatározza a kiválasztott növény- és állatfajok használatának korlátozásáról szóló szabályokat²³, továbbá a védett növények és állatok mentésére szolgáló eszközök²⁴ értelmezését.²⁵

A védett állatokkal való bánásmódról a törvény 35. §-a tartalmazza a legjelentősebb rendelkezéseket. Eszerint az állatokat természetes élőhelyükön befogni és leölni tilos. Tilos a szándékosan természetes élőhelyén befogott védett állat tartása. Tilos a védett állatot természetes élőhelyén szándékosan zavarni, különösen a párzási, fészkelési, a költési, a kölykeik felnevelése, a hibernáció vagy a vándorlási időszakban. A jogszabály tiltja továbbá a védett állat tartását, eladását, cseréjét, vagy eladásra/cserére felajánlását, valamint tiltott a védett állatfajok, ideértve a hibridek keresztezése is.²⁶

Vadászati törvény

A vadászati törvény²⁷ szabályozza a fajok sokféleségének, a vadon élő állatok egészséges populációinak és természetes élőhelyeik megőrzésének feltételeit. A törvény meghatározza a vadászterület fogalmát, továbbá hogy hogyan lehet azt helyesen megváltoztatni és használni, valamint tartalmazza a vadgazdálkodás szabályait, amely a vadászat tervezésére és dokumentációjára, a vadászatra és a vad védelmére, a vad gondozása terén végzett tevékenységekre, a vad életkörülményeinek javítására és a vadőri körre vonatkozik.²⁸

²¹ Természetvédelmi törvény, 11. §

²² *Prehľady environmentálnej výkonnosti OECD: Slovenská republika 2011* [OECD környezetvédelmi teljesítményértékelések: Szlovák Köztársaság 2011]. OECD–Ministerstvo životného prostredia SR, Párizs, 2011, 182. o. <https://www.enviroportal.sk/uploads/files/Zeleny%20rast/Prehľad-vykonnosti-OECD-SR-2011.pdf>

²³ Természetvédelmi törvény, 37. §

²⁴ Természetvédelmi törvény, 45. §

²⁵ Természetvédelmi törvény, 32–33. §

²⁶ Természetvédelmi törvény, 35. §

²⁷ 274/2009. számú, a vadásatról és egyes törvények módosításáról és kiegészítéséről szóló törvény [Zákon o poľovníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov] (a továbbiakban: Vadászati törvény)

²⁸ Soňa Košičiarová et al.: *Právo životného prostredia* [Környezetvédelmi jog]. 2. ed. Eurokódex, Bratislava, 2009, 481 o.

A vadászati revír (vadászterület), vagy pedig a nagyszabású vadászati gazdálkodás meghatározása és törvényes működtetésének körülményei a vadászatot meghatározó további paragrafusok tartalma. Az állati génállomány védelmének szabályait azonban nem csak a vadászatot érintő állatvédelem szempontjából érdemes megemlíteni. Ezen paragrafusok szerint a Földművelésügyi Minisztérium gondoskodik az összes őshonos vadfaj megőrzéséről a természetben. Ennek érdekében a szükséges intézkedéseket együttműködve végzi el a Környezetvédelmi Minisztériummal.²⁹ A génállomány védelme érdekében tilos bizonyos vadfajok és alfajok szándékos bővítése vadászati gazdálkodásuk hasznosítása céljából, kivéve a minisztérium által egyetértésben engedélyezett fajoknál. Egyaránt tilos a fajok keresztezése, vagy pedig a vadászterületen/gazdaságon kívül vadállat tenyésztése/tartása. Élő állatot, petéket, embriót és spermiumot csak a minisztérium engedélyével, az általa meghatározott feltételekkel lehet behozni és exportálni. A külön szabályozás hatálya alá tartozó fajoknak behozatali és kiviteli engedéllyel is kell rendelkezniük, az engedélykérelemnek pedig része az illetékes területi állategészség- és élelmiszerügyi hatóság hozzájárulása.³⁰

A vadászati törvény kifejezetten tiltja a kutya szabad mozgását; tiltott továbbá a kutya szabad mozgása tenyésztőterületen vagy tenyésztési létesítményen kívül, a kutyát vezető személytől 50 méternél nagyobb távolság esetén. Ez alól kivételt képeznek a szolgálati kutyák és a vadászutyák.

A vadászórság tagja jogosult elejteni olyan szabadon mozgó kutyát és macskát, amely a legközelebbi épülettől 200 méternél nagyobb távolságra található. Ezt a vadászati törvény szerinti feladatok ellátása során teheti. Ez nem vonatkozik a vadászkutyára, a szőrétől eltérő színű nyakörvet vagy hámat viselő kutyára, nyakörves macskára.³¹

Ami az állatvédelmet illeti, a törvény nagyon általános. Igaz, bizonyos kifejezések értelmezését és a vadon élő állatok védelmének körülményeit tartalmazza, azonban ezeket általában nagyon homályosan értelmezendő fogalmakkal magyarázza. Értelmezésük és alkalmazásuk a vadásztól, vadórtól vagy esetleg az ellenőrző állami alkalmazottól függnék. Ezért helyén való elvárni, hogy ezeknek a személyeknek alapos legyen a képzésük, nem elhanyagolva ezen személyek szubjektív tulajdonságait, amelyben az állatokhoz való kapcsolat lényeges tényező.

Rendelet a kedvtelésből tartott állatok védelméről

A háziállatok védelméről szóló rendelet meghatározza a kedvtelésből tartott állatok védelmével kapcsolatos részletszabályokat, többek között a kóbor álla-

²⁹ Michal Maslen: *Verejná správa a právo na priaznivé životné prostredie* [A közigazgatás és az egészséges környezethez való jog]. Leges, Praha, 2016, 146–147. o.

³⁰ Vadászati törvény, 20. §

³¹ Vadászati törvény, 29. § (1) bek.

tok befogására, valamint a karanténállomásokra és állatmenhelyekre vonatkozó követelményeket. E rendelet tartalmazza a kedvtelésből tartott állat fogalmát; eszerint kedvtelésből tartott állatnak minősülnek a háziiasított kutya-, macska-, görény- vagy nyúl-fajok, illetve a kétéltűnek, hüllőnek, rágcsálónak, díszhalnak vagy madárnak minősülő fajok egyedei, beleértve ezek keverékeit is, de a vadon élő állat, a veszélyes állat vagy a tenyésztési céllal tenyésztett/tartott állat nem minősül annak.³²

A rendelet külön szakaszokban határozza meg az egyes állatfajok védelmére vonatkozó speciális feltételeket. A rendelet előírja, hogy kutyát láncon vagy más megkötő eszközön csak addig lehet tartani, ameddig ez az emberi élet vagy egészség, az állatok élete vagy egészsége, a tulajdon vagy a kutya jólétének védelme érdekében szükséges. Láncon tartható az eb, amíg az ellátó gondoskodik az etető feltöltéséről, a terület takarításáról, továbbá egészségügyi vizsgálat vagy kezelés során is. Meg szabad kötni vemhessége utolsó harmadában lévő szukát, szoptató szukát, beteg kutyát vagy hat hónapnál fiatalabb kutyát, a láncon tartás azonban csak a jólétük biztosításához szükséges ideig történhet. A kennelben vagy kutyaólban tenyésztett vagy tartott kutyának a kennel vagy az ól területén kívül napi rendszerességgel biztosítani kell a szabad mozgást.³³ A rendelet által kiszabott minimális területet, ahol kutyát lehet tartani, az alábbi táblázat illusztrálja:

Kutyák száma	Átlagsúly/Terület (m ²)					
	5 kg-ig	5–10 kg	10–20 kg	20–30 kg	30–50 kg	50 kg és a felett
1	3,5	4	4,5	5	6	7
2	3,5	4,5	5	6	8	9
3	4	5	5,5	7	10	11
4	4	5	6,5	9	12	13
5	4,5	6	7,5	11	14	15
6	5	7	9	13	16	17
Minden következő	+ 0,5	+ 1,0	+ 1,5	+ 2	+ 2	+ 2,5

³² 283/2020. számú rendelet a háziállatok védelméről [Vyhláška Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka Slovenskej republiky o podrobnostiach o ochrane spoločenských zvierat, požiadavkách na odchyt túlavých zvierat a požiadavkách na karanténne stanice a útulky pre zvieratá] (a továbbiakban: a háziállatok védelméről szóló rendelet)

³³ A háziállatok védelméről szóló rendelet, 4. §

A rendelet kimondja, hogy a kutya elhelyezését szökésbiztosan kell megoldani. A szlovákiai esetjogban a rendelet 4. § (4) bekezdésének megszegése a leggyakoribb.³⁴

A rendelet meghatározza a *karanténállomás* és az *állatmenhely* fogalmát is. A karanténállomás olyan létesítmény, amely ismeretlen egészségi állapotú állatok tartására szolgál a szükséges kezelések és a más állatra vagy emberre átvihető betegségek kizárásához szükséges vizsgálatok, megelőző intézkedések elvégzéséig.³⁵ Az állatmenhely olyan létesítmény, amely ismert egészségi állapotú állatok tartására szolgál a karanténállomáson végzett vizsgálatok és megelőző intézkedések elvégzése után, amelyek kizárják a betegség más állatra áttérjedését.

Pozitívan értékelhető a befogott vagy talált kóbor állatok nyilvántartásba rögzítésének követelménye. A nyilvántartás tartalmazza a befogott vagy talált kóbor állatokra vonatkozó adatokat, különösen az állat befogásának dátumát, helyét, egészségügyi állapotát, identifikációs adatait, esetleg képet, a karanténállomásra vagy az állatmenhelyre befogadás adatait (dátum, hely). Ezen felül az adatok aktualizálásának követelménye is jelentős előrelépés az állatvédelemben.³⁶ Van azonban lényeges hátránya a nyilvántartásban rögzítésnek: a nyilvántartás vezetésére és az adatok aktualizálására és kezelésére nincs kijelölt állatvédelmi hatóság. A rendelet csak ún. begyűjtésre szolgáló központot említ. Az említett központ a rendelet szerint háziállatok begyűjtésére szolgáló központ vagy olyan tenyésztési létesítmény, amelyben a háziállatokat bejegyzett létesítményekből vagy állattartó gazdaságokból gyűjtik. Pontosán azonban nincs részletezve, hogy ez mit foglal magában, ami abban is megmutatkozik, hogy nem jött létre olyan hatóság, amely ezeket a tevékenységeket végzi.³⁷

A rendeletben érdekes, de eléggé jelentéktelennek tűnő aspektusokat is részletez a jogalkotó. Példaképpen, ami a macskákat illeti, a rendelet szerint a macskának (és a vadászgörénynek) hozzáférést kell biztosítani olyan eszközökhöz vagy anyagokhoz, amelyek lehetővé teszik a karmok élezését és a mászást. A jogszabály előírja, hogy az almot tisztán kell tartani és szükség szerint cserélni kell.³⁸ Továbbá, a hullók és kételtűek esetében meghatározza a rendelet, hogy – a fajtól függően – a terráriumot úgy kell kialakítani, hogy az menedékhelyet nyújtson, növényekkel, ágakkal, törzsekkel gazdagított környezetet kell biztosítani a stressz és az unalom ellen. A terrárium méretének, formájának és környezetének olyannak kell lennie, hogy az állatok mozgásszerveinek természetes működését fajtól függően biztosítani tudja.³⁹

³⁴ Komárnói Járási Bíróság, 1T/8/2016.

³⁵ A háziállatok védelméről szóló rendelet, 15. §

³⁶ A háziállatok védelméről szóló rendelet, 14. §

³⁷ A háziállatok védelméről szóló rendelet, 1. § (3) bek.

³⁸ A háziállatok védelméről szóló rendelet, 5. §

³⁹ A háziállatok védelméről szóló rendelet, 8. §

Már több helyen történt rá utalás, hogy az állatvédelmi szabályozás rendkívül homályos, illetve hiányos. Ez alapon felettébb érthetetlen a fent említett részletek rendeletbe foglalása.

Következtetések, jövőkép

Napjainkban egyre nagyobb jelentőséget kap az állatok jó életkörülményeinek biztosítása. Az állatok és a környezet védelme az európai társadalom kulturális attitűdjének központi eleme. Az Amszterdami Szerződéshez csatolt, az állatok védelméről és jólétéről szóló jegyzőkönyv az állatokat érző lényként említi, és előírja, hogy az EU tagállamai a jogrendszerükben vegyék figyelembe az állatok ideális életkörülményeit.⁴⁰ A szlovák jogalkotó, még ha megkésve is, de az EU sztenderdjeihez alakította a törvényeit. Az országgyűlés 2018-ban módosította a Ptk.-ban található állatok fogalmát, igazodva az előbb említett protokollban található megfogalmazáshoz. Bár a módosítás előrelépést jelent az állatvédelem terén, az állatok védelmével foglalkozó jogszabályokban szét-szórót rendelkezések nem igazodnak ehhez megfelelően.

Meg kell említeni a vadászati törvényt, amely rámutat, hogy lényeges hiányosságok vannak a szlovák állatvédelem jogi keretein belül. Ahogy a Ptk.-ban is megfogalmazódott, az állatok érző lények, ezért az élőlénynek különleges jelentése és értéke van. Ahogy azonban a vadászati törvény elemzésénél kiderült, hogy a vadász jogosult olyan kutya vagy macska elpusztítására, amely a legközelebbi épülettől 200 méternél nagyobb távolságra található, így az ilyen állatok elpusztítása nem illegális. Ezzel a speciális szabályozással az állatok fokozott védelme, amelyet a Ptk. módosítása ígért, nehezen alkalmazható.

Az állatorvosi ellátásról szóló törvény is bizonyos kérdéseket von maga után. Valójában, formálisan értelmezve, csak egy paragrafus foglalkozik az állatok védelmével, maga a jogszabály legfőképpen a karanténállomások és az állatmenhelyek működésének és a kóbor állatok befogásának a feltételeit, valamint az önkormányzatok feladatait határozza meg. Persze implicit módon értelmezhetők ezek a rendelkezések is állatvédelemnek. A törvény értékelésekor figyelembe kell vennünk az állatok hatósági engedély általi rituális megölését is.

Bár a tanulmány polgári és közigazgatási jogi megközelítésből elemzi az állatvédelmet érintő kérdéseket, végezetül meg kell említeni, hogy az állatvédelem végső eszköze a büntetőjogi szabályok alkalmazása. A Szlovák Köztársaság Rendőrsége köteles eljárni az elkövetett bűncselekmény (állatkínzás) gyanúja esetén, akár saját kezdeményezésére, akár bejelentés alapján. A rendőrök a bűncselekmények felderítése során kötelesek minden rendelkezésükre álló bizonyítékot rögzíteni. A rendőr azonban nem jogosult arra a következtetésre

⁴⁰ Jana Prchalová: *Právní ochrana zvířat* [Az állatok jogi védelme]. Linde, Praha, 2009, 36. o.

jutni, hogy a szóban forgó cselekmény kínzásnak minősül-e vagy sem. Ebben szakértő véleményére szorul, aki állatorvos vagy az élelmiszer- és állatorvosi hatóság felügyelője lehet, Csak ezek a személyek állapíthatják meg, hogy történt-e kínzás.

Mivel a nem állami szervezeteknek, menhelyeknek és civil egyesületeknek, köztük a már említett állatvédelmi ombudsmannak sajnos nincs közvetlen hatásköre, így ezek például nem léphetnek az elkövető magántelkére és nem vihetik el a bántalmazott állatot. Ezt csak élelmiszer- és állatorvosi hatóság felügyelői és a rendőrök (a Szlovák Köztársaság Rendőrkapitánysága, valamint a városi vagy önkormányzati rendőrök) tehetik akkor, ha megalapozott gyanú merül fel arra vonatkozóan, hogy a lakásban (vagy házban) elhalálozott személy, illetve állat található, továbbá akkor is, ha a személy vagy állat közvetlen életveszélyben van.

Azt, hogy melyik cselekmény szabálysértés és melyik bűncselekmény, az elkövetett cselekmény súlyossága határozza meg. Gyakorlatban inkább az adott rendőr lelkiismerete és hajlandósága dönti el, hogy bűncselekménynek tekinti, vagy szabálysértés miatt továbbítja a kezdeményezést az illetékes élelmiszer- és állatorvosi hatósághoz, járási hivatalhoz. Mivel a jogalkotó az állatok elleni bűncselekmények elkövetéséért 5 évig terjedő büntetési tételt állapított meg, így vétségről beszélhetünk. Szlovákiában az a gyakorlat, hogy vétségekért alternatív büntetést szabnak ki, ezért eddig nem szabtak ki szabadságvesztést állatkínzásért. Abban az esetben, ha az állatkínzás 5 évet meghaladó szabadságvesztés-büntetéssel járó bűncselekménynek minősülne, a bíróságnak börtönbüntetést kellene kiszabnia.

Zárszóként megállapítható, hogy az állatvédelem terén Szlovákiában a jogalkotás és a jogalkalmazás egyaránt szignifikánsan hiányos. E tekintetben éppúgy megérett a büntetőkódex a módosításra, mint a közigazgatási jogi szabályozás. A legátfogóbb és legprogresszívebb változást egy új, átfogó törvény jelentené. Sajnos azonban ezen a téren nincs meg a politikai akarat, és ez a közeli jövőben nem is várható.

Állatvédelmi szabályozás Csehországban, különös tekintettel a büntetőjogi szempontokra

Bevezető gondolatok

Az állatvédelem Csehországban hosszú múltra tekint vissza, hiszen egészen a 19. század végétől kezdődően számos jogszabályban rendelkeztek az állatok jogi védelméről, előtérbe helyezve azok kínzásának tilalmát. Az Osztrák-Magyar Monarchia idejéből fennmaradt 31/1855-ös állatkínzás elleni törvény és annak a cseh területekre vonatkozó rendeletei Csehszlovákia megalakulása után az új köztársaság jogrendjének részét képezték. Ezek az elsődleges kegyetlen bánásmód elleni rendelkezések csak kis lépésekben tudtak fejlődni, hiszen a második világháborút követő majd' 40 évig tartó kommunista rendszer nem volt képes kellő stabilitást nyújtani egy átfogó, korszerű állatvédelmi szabályozás kidolgozására. Az 1989-es fordulat után a törvénykezés új lélegzetre kapott állatvédelem tekintetében, de a 2004-es Csehország Európai Unióhoz való csatlakozása és a 2008-ban elfogadott, az Európai Parlament és Tanács a környezet büntetőjog általi védelméről szóló 2008/99/EK irányelve lendítették fel igazán a jogalkotói erőfeszítéseket. Mára elmondható, hogy a cseh állatvédelmi szabályozás magas színvonalat képvisel, hiszen nemcsak a probléma büntetőjogi vetülete helytálló, hanem a polgárjogi és adminisztratív jogi rendelkezések is oly szerteágazók, hogy több fronton kiváló jogvédelmet biztosítanak, annak ellenére, hogy a jogi és adminisztratív előírások gyakorlati hatékonyságban vannak kisebb nagyobb hiányosságok.¹

A cseh állatvédelmi szabályozás nagyot lépett előre az új Polgári Törvénykönyv² (Ptk.) 2014-es hatálybalépésével, hiszen az nem kezelte többé tárgyként az állatokat. A Ptk. 494. §-a szerint *„Az élő állatnak mint érzékszervekkel rendelkező élőlénynek különleges jelentése és értéke van. Az élő állat nem dolog, és a dolgokra vonatkozó rendelkezések az élő állatra csak annyiban vonatkoznak értelemszerűen, amennyiben ez nem mond ellent annak természetének.”*

Ezen passzus nagymértékben hozzájárult, hogy reflektálja a társadalom azon szemléletét, amely szerint az állatok érző lények, és megilleti őket az átfogó jogvédelem, hiszen az ember erkölcsi felelősséggel tartozik irántuk. Ezen meg-

* Nagy Zsófia, PhD hallgató, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola; junior gyakornok, Közép-európai Akadémia

¹ Hana Müllerová: *Animals Finally above Objects and Stricter Criminalization of Cruelty: Some Insights in Czech Animal Legislation*. Derecho Animal Archive Papers, March 2012, 2. o.

² 89/2012. számú törvény a Polgári Törvénykönyvről [Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník] (a továbbiakban: Ptk.)

fogalmazás ígéretes továbbá a magánjogi értelmezés szempontjából, valamint a jogalkotás jövőjére nézve is.

Emellett nem elhanyagolható az állatok közjogi meghatározása sem a 246/1992-es, az állatok kegyetlen bánásmód elleni védelméről szóló törvény³ szerint, hiszen ez az egyetlen jogi definíciója az állatnak a cseh jogban, így jogértelmezési forrásként szolgál más közjogi előírásokhoz is.⁴ E definíciót a törvény 3. § a) pontja alatt találjuk: „*Állat alatt minden élő gerinces állatot értünk, kivéve az embert, ami nem magzat, illetve embrió.*” A törvény további szakaszaiban széles körben vonultatja fel, kategorizálja a védelem alá tartozó állatok egyes csoportjait.

A tanulmányban látni fogjuk, hogy az állatvédelem büntetőjogi szabályozása ugyancsak széles, a cseh jogalkotó különös tekintettel volt az egyes problémás területek célzott rendezésére, megoldására, mint például az elégtelen körülmények közötti kisállattenyésztés.

Az állatvédelem jogforrásai Csehországban

Általánosságban elmondható, hogy a cseh állatvédelmi szabályrendszer három főbb részre osztható fel: az állatok kegyetlen bánásmód elleni védelme; az állatok különböző speciális csoportjaira vonatkozó védelem (pl. haszonállatok); és a gerinces állatok védelme rajtuk végzett emberi tevékenység közben (állatok nyilvános bemutatása, szállítása).⁵ Ebből adódóan világos, hogy a cseh állatvédelem több szempontból biztosít védelmet, amelynek mozgatórugója az etikában is keresendő, különösképpen, ha a büntetőjogi és kegyetlen bánásmód elleni rendelkezéseket vesszük alapul.

A gazdasági, környezetvédelmi és etikai megfontolásból eredendő állatvédelem elsősorban közjogi keretek között valósul meg, az adott évi aktuális Állatvédelmi Program alapján, amelyet a Mezőgazdasági Minisztérium évente tesz közzé.

A rétegelt, sokféle irányú állatvédelmet természetesen a szerteágazó cseh jogi szabályozás is tükrözi. A fentiekben már utaltunk azon fontos paragrafusokra, amelyek az állatokat speciális jogalanyként kezelik, ami nemcsak a polgárjogi keretekre terjed ki. A főbb nemzetközi és európai uniós jogszabályok mellett a központi állatvédelmet tágabban felölelő rendelkezés a már említett 246/1992-es törvény. Ez rögzíti az ún. közvetlen védelmi rendelkezéseket, amelyek kifejezetten a kínzó, kegyetlen tevékenységeket határozzák meg, tiltják és szankcionálják. A törvény kizárólag a gerinces állatokra vonatkozik

³ 246/1992. számú törvény az állatok kegyetlenséggel szembeni védelméről [Zákon č. 246/1992 Sb., na ochranu zvířat proti týrání]

⁴ Hana Müllerová – Vojtěch Stejskal: *Ochrana zvířat v právu* [Állatvédelem a jogban]. Academia, Praha, 2013, 311. o.

⁵ Müllerová, H. (2012): i. m. 2. o.

és főleg a kegyetlen bánásmód tilalmára, indokolatlan leölésüknek tilalmára, a haszonállatok tenyésztésének, szállításának és levágásának humánus elvárt módjára, az állatokkal történő nyilvános fellépések elvárt kereteire, a kóbor és elhagyott állatokkal szembeni bánásmódra, a vad és fogyatékos állatok védelmére, továbbá az állatkísérletek végzésének körülményeire terjed ki.

Az ún. közvetett védelmet biztosító szabályozások az állatok egészségének, jóllétének feltételeit igyekeznek szabályozni, de speciálisan a kínnással szemben nem nyújtanak védelmet. Az e fajta védelmet az Állategészségügyi törvény⁶ biztosítja, amely általánosságban tartalmazza a haszonállatok tenyésztésére, tartására, ellátására, egészségének megőrzésére vonatkozó előírásokat, valamint az állati termékek feldolgozásának feltételeit. A közvetett védelmet még speciális rendelkezések hosszú sora dolgozza fel, ezek kiterjednek az állatok különböző kategóriáira és a hozzájuk kapcsolódó emberi tevékenységekre (pl. vadászat, halászat, állatkertben élő állatok).

Büntetőjogi szabályozás

A cseh Büntető Törvénykönyv⁷ az állatkínzás legsúlyosabb formáit kriminalizálja, a VIII. rész 299–306. §-aiban. E szakaszok védelmének a tárgya a környezetvédelemhez kapcsolódó értékeket mint az emberek, állatok és növények életterét veszi alapul.

Egyes bűncselekményekért mind jogi, mind természetes személy is felelősségre vonható, akár szándékosan, akár gondatlanságból vagy súlyos gondatlanságból követte el azokat.

A következő állatok ellen elkövetett bűncselekményeket definiálja a törvénykönyv, amelyek azok közvetlen védelmet biztosítják: védett vadon élő állatok és növények jogosulatlan kezelése (299. §), védett szabadon élő élőlények és vadon élő növények jogosulatlan kezelése (300. §), állatkínzás (302. §), nem megfelelő körülmények között történő állattenyésztés (302a §), az állat gondozásának hanyagsága gondatlanságból (303. §), orrvadászat (304. §).

Védett vadon élő állatok és növények jogosulatlan kezelése (299. §) és védett szabadon élő élőlények és vadon élő növények jogosulatlan kezelése (300. §)

Ezen bűncselekmények elsődleges tárgya a vadon élő állatok és védett növények és más fajok egyedeinek védelméhez, fennmaradásához fűződő érték.

⁶ 166/1999. sz. törvény az állategészségügyről és egyes kapcsolódó törvények módosításáról [Zákon č. 166/1999 Sb., o veterinární péči a o změně některých souvisejících zákonů (veterinární zákon)]

⁷ 40/2009. számú törvény a Büntető törvénykönyvről [Zákon č. 40/2009 Sb. trestní zákoník] (a továbbiakban: Btk.)

Fontos megjegyezni, hogy ezek a növények és állatok az ún. fokozott védelmet élvező kategóriába tartoznak.⁸ E fajok egyedeit a CITES egyezmény⁹ I., II. és III. függeléke listázza, így nem csak cseh, de európai és nemzetközi jogi védelem alatt állnak. A védelem az élő és élettelen példányokra is kiterjed, azok egyes testrészeire, illetve részeire, vagy az egyedből előállított bármilyen jellegű termékre, tárgyra, amelyek dokumentációjából, csomagolásából vagy címkéjéből ez egyértelművé válik.

E bűncselekmények objektív oldala az, hogy az elkövető törvényi előírásokat megsértve, szabadon, jogellenes módon rendelkezik ezen fajok példányaival.

A 299. § (1) és (2) bekezdése szubjektív oldalát tekintve szándékos elkövetést jelöl meg, míg a 300. § elkövetéséhez súlyos gondatlanság szükséges.¹⁰

Az elkövető lehet természetes vagy jogi személy egyaránt, valamint e bűncselekmény gyakran egybeesik az állatkínzás és lopás bűncselekményekkel.

Állatkínzás (302. §)

Az állatok kegyetlen bánásmód elleni védelméről szóló törvényből kiindulva, az állatok az emberhez hasonló élőlények, képesek különböző szinteken érezni a fájdalmat és szenvedést, ezért jogosultak az ember általi védelemre és gondoskodásra.¹¹ Büntetőjogilag felelősségre vonható az az elkövető, aki kegyetlenül vagy kínzó módon bántalmaz egy állatot; függetlenül attól, hol történik ezen cselekmény – amelyet a 114/2020. számú törvenymódosítás iktatott be 2020. június 1-jei hatállyal. A törvenymódosításnak köszönhetően már nem csak a „különösen” kegyetlen vagy kínzó közterületen elkövetett bántalmazás kvalifikálható bűncselekménynek. Azáltal, hogy a törvényből eltávolították a „különösen” minősítést és a közterületen történés feltételét a bűncselekmény szubjektív oldalának jellemzéséből, a törvényhozó csökkenteni kívánta a bűnözés mértékét ezen a területen, hiszen a szigorúbb büntetés a potenciális elkövetők fokozott önreflexiójához vezet, ezzel erősítve a szankciók preventív funkcióját.

A bűncselekmény objektív oldala a kegyetlen vagy kínzó bántalmazásban merül ki. A védelem tárgya az állatok védelméhez fűződő érdek, a bűncselekmény tárgya pedig az élő állat, függetlenül attól, milyen jogviszonyban áll az elkövetővel. Az elkövető lehet bármely természetes személy (jogi személy is). A cselekmény csak szándékosan követhető el, amikor az elkövető tudja vagy legalább részben tisztában van vele, hogy bántalmazást követ el.

⁸ Pavel Šámal et al.: *Trestní právo hmotné* [Anyagi büntetőjog] 8. ed. Wolters Kluwer, Praha, 2016, 836. o.

⁹ Egyezmény a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről [Convention on International Trade in Endangered Species of Wild Fauna and Flora]

¹⁰ Šámal, P. et al. (2016): i. m. 836 o.

¹¹ 246/1992. számú törvény az állatok kegyetlenséggel szembeni védelméről, 1. § (1) bek.

A 302. szakasznak az alapjogi tényálláson kívül két minősített tényállása is van, amelyek több pontot foglalnak magukba.¹² Érdeemes megemlíteni a büntetőjogi rendelkezés mellett az állatok kegyetlen bánásmód elleni védelméről szóló törvényben foglaltakra, amelyek kitérnek a kegyetlen és kínzó bánásmód jellegének és milyenségének definiálására. E törvény 4. §-a listázza a kínzásnak minősülő cselekményeket, összesen 24 tételben.¹³ Ezen felsorolás azonban nem kimerítő.

Mint láthatjuk, az állatkínzás mind a közigazgatásban, mind a büntetőjogban megjelenik. Legfőbb különbség a cselekmény intenzitásában, kártékonyságában, súlyosságában és veszélyességében – tehát főleg a cselekmény objektív oldalában – rejlik. Ahhoz, hogy büntetőjogi felelősségre vonásra kerüljön sor, a bántalmazásnak elsősorban kegyetlennek vagy kínzónak kell lennie, amely súlyosabb, mint a kihágás esetében, ahol a tényállás teljesüléséhez elegendő az előbb említett 4.§-ban felsoroltakból egyet teljesíteni.

A jogelmélet különbséget állapít meg a kegyetlenség és a kínzás között: a kegyetlenség a tettes cselekedetének a jellegében, súlyosságában jelenik meg, a kínzás pedig az állat fájalmának az intenzitásából fakad.¹⁴

Az Ústí nad Labem Kerületi Bíróság döntése jól szemlélteti, hogy milyen szempontokat, kritériumokat határoz meg állatkínzás bűncselekményével kapcsolatban.

A Děčín-i Járási Bíróság állatkínzás vétségével bűnösnek találta a vádlottat a kutyája bántalmazásával, kínzásával kapcsolatban, és 21 hónapos azonnali lefoglalt börtönbüntetésre ítélte. A járási bírónő az általa kiszabott súlyos büntetéssel megtörte a megszokott cseh bírói gyakorlatot.¹⁵

A vádlott kegyetlenül bántalmazta a kutyáját úgy, hogy fémrúddal verte és késsel többszörösen megszurta, amely következtében a kutya súlyos sérüléseket szenvedett és elvesztette a bal szemét. Ez a bántalmazás értelemszerűen hosszú távú és maradandó egészségkárosodással járt: a látása elvesztésével és hosszú távú étkezési problémákkal, nehézségekkel.

¹² Szigorúbban büntetendő, ha ilyen cselekményt nyilvánosan vagy a nyilvánosság számára hozzáférhető helyen követ el, ha szervezett csoport tagjaként követ el, vagy ha huzamosabb ideig folytat. Még szigorúbban büntetendő, ha több állaton követte azt el, a bántalmazott állatnak maradandó egészségügyi következményeket vagy halált okoz, ha azt különösen kegyetlen vagy kínzó módon követi el, vagy pedig ha visszaesőként követi azt el.

¹³ Például az állat kényszerítése olyan feladatok elvégzésére, amelyre fizikai és biológiai adottságból adódóan képtelen; az állat nyilvános szerepeltetése, fellépése, amely fájalmat, szenvedést, sérülést okoz; tudatos agresszivitásra való nevelés, ember vagy más állat támadása céljából.

¹⁴ Pavel Šámal et al.: *Trestní zákoník. Komentář* [Büntető Törvényköny. Kommentár]. 2.ed. C. H. Beck, Praha, 2012, 3013. o.

¹⁵ Az Ústí nad Labem-i Regionális Bíróság 2019. április 3. napján a 6 T 163/2019-166. számú ügyben hozott ítélete. [Rozsudek Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 3.4.2019 6 T 163/2019-166]

A vádlott fellebbezést nyújtott be a Kerületi Bíróságra, kifogásolva a büntetés mértékét, amit aránytalannak, túlzónak tartott. Hasonlóan az ügyész is fellebbezett az elkövető javára, azzal érvelve, hogy enyhítő körülmény, hogy eddig még kihágást sem követett el.

A kerületi bíróság egyetértett a járási bíróság argumentációjával, kiemelve a bántalmazás súlyos intenzitását (fémrúd és kés használata), amely értelemszerűen komoly egészségügyi következménnyel járhat, emellett bizonyítja a tettes viselkedésének aberrált jellegét. Továbbá, ez a bántalmazás nagymértékben sérti a kutya testi integritását és visszafordíthatatlan következményekkel jár, ami iránt az elkövető büntudatát és bűnbánatát nem tanúsította meggyőzően. Így az azonnal letöltendő börtönbüntetéssel egyetértett, viszont annak hosszával nem.

A másodfokú bíróság szerint 21 hónapos börtönbüntetés kiszabását általában a büntetett előéletű elkövetőkre alkalmazzák, akiknél visszaesés tapasztalható, amely a vádlott esetében nem áll fenn, így a letöltendő börtönbüntetést 16 hónapra csökkentette.

A járási bíróság értelmezéséből és döntéséből azt olvashatjuk ki, hogy a bántalmazás súlyosságát, kegyetlenséget elismerte, viszont még az ilyen érzékeny eseteknél is köteles a bíróság figyelembe venni az összes körülményt és az általános bírói gyakorlatot, amely ez esetben a vádlott javát szolgálta.

Nem megfelelő körülmények között történő állattartás (302a §)

Ezen bűncselekmény a 114/2020-as számú törvénymódosítással lett beemelve a Büntető Törvénykönyvbe, ezzel próbálva megoldást találni az egyre elterjedő nem elégséges körülmények között történő kisállattartás¹⁶ növekvő problémájára. A cselekmény kriminalizálását elsősorban ez motiválta, de kiterjed bármilyen más jellegű nagymértékű tenyésztésre, bármilyen célból (pl. használat-tenyésztés).¹⁷

Az állatkínzáshoz hasonlóan a védeni kívánt érdek itt is az állatok életének és egészségének megőrzése, amely veszélynek van kitéve, ha a tenyésztés nem megfelelő körülmények között történik. Kiemelendő még, hogy a tenyésztésnek nagymértékűnek kell lennie, tehát a bűncselekmény nagy létszámú állományon követhető csak el.

A Btk. 302a §-a két különálló tényállást határoz meg. Az (1) bekezdés szerint bűncselekményt követ el, aki a nagy állományú állattenyésztést nem megfelelő körülmények között végzi, ezzel veszélyezteti az egyedek életét vagy szenvedést

¹⁶ Csehül „množírna”. Ezt a kifejezést a 246/1992 Állatvédelmi törvény 7a § (1) bekezdése a következőképpen definiálja: olyan létesítmény, beleértve lakást, amelyben nagyobb számban tartanak és tenyésztenek kutyákat vagy macskákat nem megfelelő körülmények között (nekik szenvedést okozva), abban az esetben is, ha az állattartónak nem elsődleges célja a haszonszerzés vagy a tenyésztés.

¹⁷ Filip Ščerba et al.: *Trestní zákoník. Komentář* [Büntető Törvénykönyv. Kommentár]. 1. ed. C. H. Beck, Praha, 2020, 2357. o.

okoz nekik. A (2) bekezdés alapján büntethető az a személy, aki nem megfelelő körülmények között üzletelés céljából tenyészt állatokat, vagy aki ilyen tenyésztésből profitál, és ezzel veszélyezteti az állatok életét vagy szenvedést okoz nekik.

Érdeemes kitérni a „nem megfelelő körülmények” fogalmának definiálására, körbeírására. A törvényből sokat olvashatunk ki, de mindenesetre olyan feltételekre utal, amelyek elégtelenek, és az állatok szenvedésével, veszélyeztetésével járnak. Itt valójában az állatjólét feltételeinek elhanyagolása jelenik meg, például az étel- és italellátás elégtelenül vagy nincs biztosítva, az állatok egészségi állapota nem megfelelő, stressznek vannak kitéve, kicsi a mozgástér, nem megfelelőek a higiéniai feltételek.¹⁸ Természetesen individuálisan kell meghatározni az egyes állatok igényeit, és hogy milyen körülményeket kell biztosítani a tenyésztés során. A büntetőeljárásban a bizonyításkor problémák merülhetnek fel, hiszen a megfelelő körülményekről a különböző állattartóknak más-más elképzelésük van, így a szakértői vélemény erősen indokolt.

Az elkövető lehet természetes és jogi személy is, a bűnösséget tekintve pedig szándékosan elkövetett vagy súlyos gondatlanság szükséges.

A kisállattenyésztéssel kapcsolatban érdemes megemlíteni a Kamenice nad Lipou-ban történt esetet, amelyben a Pelhřimov-i Járási Bíróság bűnösnek találta a vádlottakat állatkínzás vétségében.¹⁹

Az elkövető házaspár előzetes megállapodás alapján összesen 218 kutyát tartott és tenyésztett nem megfelelő körülmények között. A kutyák életkörülményei nem feleltek meg a fiziológiai szükségleteiknek: konkrétan a kutyákat rosszul megvilágított, nem megfelelően szellőztetett, ürüléktől szennyezett, kisméretű helységben tartották, ezen kívül nem biztosítottak nekik elegendő mozgástérrel, sem az alapvető állategészségügyi feltételeket és ellátást. Ebből adódóan több kutya élt rossz egészségi állapotban, alultápláltan. Az elégtelen gondoskodás hosszabb ideig veszélyeztette a kutyák egészségét és életét, és legalább 129 kutyának súlyos fizikai és mentális egészségkárosodást okoztak.

A tenyésztők azzal védekeztek, hogy csak hobbiból tartották az állatokat, de az kicsúszott a kezeik közül és kontrollt vesztek felette.²⁰ A bíróság a büntetés kiszabásakor mérlegelte a cselekmény károosságának mértékét és a vádlottak személyes körülményeit. Mivel nem volt bizonyíték az állattartás gazdasági jellegére, valamint az elkövetők büntetlen előéletük voltak és megbánást tanú-

¹⁸ Müllerová, H. (2012): i. m. 2. o.

¹⁹ Az ítélet 2018-ban született, a 2020-as törvénymódosítás előtt, így a *nem megfelelő körülmények között történő állattenyésztés bűncselekménye* még nem létezett.

²⁰ Ezzel szemben, az OS Buldočí naděje elnevezésű non-profit állatvédelmi szervezet szerint, a Kamenice nad Lipouból általuk befogadott kutyák milyensége alapján a házaspár állítása, amely szerint hobbiból tartották a kutyákat, nem igaz. Szerintük a vádlottak célirányosan különleges és közkedvelt fajtákat tartottak, amikből pár különleges színű egyed ára a piacon 30 ezer cseh koronánál (500 658,33 HUF) kezdődik. Ezen kívül a tény, hogy a legtöbb nőstény egynél többször volt vemhes, megdönti az állattartás „hobby” jellegét.

sítottak, a bíróság a vádlottakat 2 év szabadságvesztésre ítélte, amelynek végrehajtása 3 éves próbaidőre lett felfüggesztve, valamint 10 évre eltiltották őket a kisállattartástól.

A bíróság szerint a szigorúbb szabadságvesztés-büntetés helyett a tevékenységtől való eltiltással jobban biztosítható a társadalom védelme.²¹

Az állat gondozásának hanyagsága gondatlanságból (303. §)

A büntetőjogi védelem illeti azokat az állatokat, akiknek a gazdája olyan szinten nem gondoskodik róluk, hogy azzal maradandó egészségkárosodást vagy legsúlyosabb esetben halált okoznak. A sérült állatnak az elkövető tulajdonában kell lennie, vagy aki egyéb okokból felelős az állatért, köteles a gondoskodni róla.

Az ilyenfajta súlyos gondatlanság (az elkövető hozzáállása és tettei arról árulkodnak, hogy tudatosan hanyagolja a büntetőjogi rendelkezésben védett értékeket, nincs szándékában azokat tiszteletben tartani²²) általában a gondozás elmulasztásában, hanyagságában merül ki. Ilyenkor figyelembe kell venni az állat egyéni tulajdonságait, szükségleteit és az alapján állapítható meg, hogy milyen mértékű mulasztásra került sor. Az állat fajtája, életkora és egészségi állapota indikálja, milyen biológiai szükségleteket és életkörülményeket kell neki biztosítani annak érdekében, hogy ne legyen kitéve szenvedésnek, fájdalomnak és a környezet veszélyeinek. Konkrétabban a gondoskodás hanyagsága abban nyilvánul meg, hogy a fiziológiai szükségleteit nem elégítik ki, nem megfelelő helyen tartják, nem jut megfelelő mennyiségű és minőségű táplálékhoz és folyadékhoz, nincs biztosítva számára orvosi kivizsgálás és ellátás.²³

Orvvadászat (304. §)

Az orvvadászat bűncselekménye, az eddigiekben felsoroltaktól eltérően, más objektív értéket véd, mégpedig a vadon élő állatokat és halakat. A rendelkezés másodlagosan védi a vadászati és halászati jogokat is. A büntetőjogi felelősségre vonáshoz elegendő egy a törvényben felsorolt cselekedetet elkövetni, ilyen például a jogosulatlan vadászat és halászat nem elhanyagolható értékben; illetve jogosulatlanul elfogott, elejtett állatok vagy halak elrejtése, átvétele vagy tárolása nem elhanyagolható értékben.²⁴ Jogosulatlan vadászatnak és halászatnak minősül az élő állat elfogása is.

²¹ A Pelhřimovi Kerületi Bíróság 2018. június 12. napján az 7 T 36/2018-557. számú ügyben hozott ítélete. [Rozsudek OS Pelhřimov 7 T 36/2018 – 557, 2018. 6. 12.]

²² Btk. 16 § (2) bek.

²³ František Púry: *Komentář k § 303*. In: Šámal, P. (2012): i. m.

²⁴ A Btk. 138 § (1) bekezdés szerint a nem elhanyagolható érték legalább 10 000 CZK-t jelent (kb. 160 793 HUF). Továbbá a vad értékét az aktuális értéktáblázatnak megfelelően szakértő határozza meg, figyelembe véve annak nemét, életkorát, és egyéb indikátorokat.

Az orrvadászat bűncselekménye csak szándékosan követhető el, tehát az elkövető tisztában van vele, hogy nagy értékű állatot vadászott le vagy ejtett el, és e körben nem lényeges, hogy az adott állatot megtartotta, otthagya, vagy később visszaengedte a természetbe.²⁵

Az ilyen cselekedet általában aktív formát ölt, de az elkövető a Btk. 112. §-a szerint mulasztásért is büntetőjogilag felelősségre vonható, amennyiben annak különleges kötelessége (lett volna) biztosítani és ellenőrizni, hogy a vadászat és halászat a jognak megfelelő feltételek mellett legyen végezhető.

Zárszó

Az állatvédelemre nagy hangsúlyt fektettek Csehországban, főleg az 1990-es évektől kezdődően. Az 1992-es Állatvédelmi törvény átfogóan szabályozza a gerinces állatok kínzás elleni védelmét, biztosítja az állatok különböző kategóriájának védelmét, azokat is, amelyek nincsenek közvetlen emberi gondozásban. Amennyiben az állatkínzás kegyetlenségi szintje átlépi az adminisztratív jogi határt, büntetőjogi rendelkezések alapján vonható felelősségre az elkövető.

A cseh rendelkezések nagyon reaktívak az állatvédelem kihívásaival, trendjeivel kapcsolatban, erről tanúskodik a 2020-as büntetőjogi törvénymódosítás, amely például olyan jelenségeket is kriminalizált, mint a kontrolálatlan kisláttartás problémája. Hasonlóan, az állatkínzás bűncselekményi tényállásának átforgalmazása, szigorítása azzal a céllal született, hogy a büntetőjogi felelősségre vonással járó büntetékiszabás ne „kedvezzen” az elkövetőnek, mint ahogy az a děčín-i állatkínzó esetében történt. Az új rendelkezések beemelték az állatok jólétét (*welfare*) is, mint védeni kívánt értéket, ami szintén hozzájárul az állatok ellen elkövetett erőszakos cselekedetek egyszerűbb büntetőjogi szankcionálásához. Mindemellett e rendelkezések a hozzáállást kívánják preventív jelleggel átforgalmazni: elmélyíteni és pozitív irányba terelni az állatok védelmével kapcsolatos társadalmi megítélést.

Ebben a tekintetben, összegzésként, érdemes megemlíteni *Markéta Pekařova Adamová* képviselő 2019. február 12-i parlamenti beszédét, amelyben a Büntető törvénykönyv módosításának állatvédelemmel kapcsolatos motivációit emelte ki:

„A módosítás fő célja az állatok védelmének fokozása, valamint az állatokkal való nem megfelelő bánásmód miatti szankciók szigorítása. [...] Sajnos az állatkínzások száma Csehországban nem csökken. Valószínűleg mindannyiunknak volt alkalma látni számos nagyon szörnyű esetet, amikor sajnos a cselekmények elkövetőire kiszabott büntetés valóban nagyon alacsonynak bizonyult. Az egyetlen

²⁵ Pavel Šámal et al.: *Trestní zákoník II: Zvláštní část (§ 140–421): Komentář* [Büntető törvénykönyv II: Különös rész (140–421. §): Kommentár]. 2. ed. C. H. Beck, Praha, 2012, 3022. o.

eset, amikor az elkövetőket szabadságvesztésre ítélték, csak nemrég volt. Annak ellenére, hogy számos ilyen cselekedet történik, beleértve az úgynevezett »kontrollálatlan kisállatenyésztés« gyakorlását, a büntetések hazánkban kimondottan lakonikusak.[...] Természetesen ez nem jelenti azt, hogy minden állatot kínozó személynek börtönbe kell kerülnie. Van számos egyéb büntetési forma súlyosságtól függően, melyet ki lehet szabni, de a cselekedetek legdurvább formái szigorúbb büntetést, eljárást érdemelnek. Itt nem csak az állatkínzásról van szó, hiszen számos tanulmány és nemzetközi tanulmány szerint azok, akik állatkínzást követtek el, lehetséges, hogy a jövőben hasonló bűncselekményeket is elkövet(het)nek az emberek ellen. Úgy gondolom, hogy az elrettentés formájaként szolgáló büntetések az elkövetők visszatartására szolgálhatnak.»²⁶

²⁶ A szerző szabad fordítása az eredeti beszéd alapján. Online elérhető cseh nyelven: <https://www.parlamentnilisty.cz/politika/politici-volicum/Pekarova-Adamova-TOP-09-Na-zmenu-vztahu-spolecnosti-ke-zviratum-by-mel-reagovat-i-trestni-zakonik-570285>

Aktuális állatjogi kérdések a román jogban

Bevezetés

Az állatvédelem és ennek jogi szabályozása elengedhetetlen manapság a megnövekedett tenyésztési igény, a csökkenő élettér és a városban való állattartás nehézségei miatt. Romániában erre vonatkozó szabályozás létezik, bár egyes területeken hiányosnak bizonyul. Mégis előrelépésként értelmezhető az állatjogokat szabályozó jogi rendelet 2022-es módosítása. Az aktualizált szabályozás, amely a jelen értekezés egyik alappillére, új és több esetben szigorúbb, mint az elődjének tekinthető jogszabály. A szigorúbb szabályozás viszont szigorúbban biztosított szankciórendszert és annak végrehajtását is hozza magával. Az állatvédelem jogi szempontból több értelmezéssel bír. Ezt lehet a) a természet és fajvédelem; b) az élelmiszerek minősége és biztonsága szempontjából az állategészségügy; c) az állattenyésztés jogi szabályozása; d) a vad- és halgazdálkodási állományvédelem; és e) az egyedkímélő állatvédelem szempontjából is értelmezni.¹ Állatvédelmi jognak a szűkebb értelmezésben vett, az állat egyedei jóllétének biztosítását és kínzástól való védelmét tekintjük.² Ez a szűkebb terület olyan fontos kérdésekkel foglalkozik, mint a kedvtelésből tartott állatok, a mezőgazdasági haszonállatok, a szőrméjükért tenyésztett állatok, a kísérleti, oktatási vagy egyéb tudományos céllal tartott állatok, a veszélyes állatfajok egyedei, az állatkertekben, vadsparkokban tartott állatok, a cirkuszi állatok, valamint a kóbor állatok kérdése.³ Jelen tanulmányban igyekszünk mindegyik aspektusra utalni, viszont terjedelmi okokból kivételt kell tennünk a kóbor állatok problémakörére nézve, mivel a téma megkívánná, hogy külön tanulmányban kerüljön kibontásra.

A régi és új szabályozás különbségei mellett igyekszünk olyan fontos kérdésekre is válaszolni, mint például a házikedvenc jogszerű tartása, a tenyésztett állat megfelelő szállítása, de akár a veszélyes állat kezelése, elszállítása, esetleges kilövése is.

* Szekeres Ágota, PhD hallgató, Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola; junior gyakornok, Közép-európai Akadémia

¹ Szilágyi János Ede: Állatvédelmi jog. In: Szilágyi János Ede (szerk.): *Környezetjog. II. kötet*. Novotni Kiadó, Miskolc, 2010, 130. o.

² Bányai Krisztina: Az állatok jogi védelme. In: Raisz Anikó (szerk.): *Környezetjog. Különös rész*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2022, 88–103. o. https://doi.org/10.53707/2021.ra.kornnykul_i5

³ Jámbor Adrienn: Gondolatok az állatvédelmi törvény fejlesztéséről. *Iustum Aequum Salutare*, 2018/1., 224. o.

Három példa jól illusztrálja a romániai helyzetet állatvédelmi szempontból.

– A házikedvenc jogszerű tartása az urbanizációval egyre égetőbb kérdéssé válik, a tömbházakban tartott állatoknak köszönhetően. A lakások méretét illetően, Romániában van az egyik legkisebb egy főre jutó négyzetméter.⁴ Ezek a kis területeken még problémásabb az állatok jogszerű tartása, ami a minimum mozgásteret illeti, viszont erre az aktuális szabályozás nem fektet hangsúlyt.

– A második példa szintén a román jognak egy érdekes megközelítése. Az állatok tenyésztése és helyes szállítása nem csak a romániai szinten fontos, de az exportot is meghatározza. Románia területén számos állatfarm lelhető fel, disznó-⁵, csirke-, de akár csincsilafarmok is.

– A harmadik példa a veszélyes állatok tartása, kezelése, elszállítása és esetleges kilövése. Ennél a kérdéskörnél meg kell különböztetni két jogi aspektust. Az elsőt, amely a veszélyes kutyákról szól, és a következőt, a vadállatok kategóriáját, amelyből tanulmányunkban csak a barnamedvékkel kapcsolatos kérdéseket érintjük röviden. A barnamedvék kérdése Romániában, de legfőképpen Székelyföldön, vitatott kérdés volt és marad. Egyfelől az állatvédők teljes körű védelmet szeretnének az állatoknak biztosítani, másrésztől az ott élő emberek a barnamedvék kilövését vagy elszállítását szeretnék. Tehát az állat és az ember jólléte kerül szöges ellentétbe egymással. A jog erre a problémára is keres megoldást.

Kiindulópont

Az új módosítások érvénybelépése előtt már született ítélet egy az állatok ellen elkövetett kegyetlenségeket vizsgáló ügyben. A tavalyi év elején Romániában az eddig egyik legsúlyosabb ítéletet hozták meg egy állat megölésével kapcsolatban. A Galaci Ítéltábla 2022. január 17-én hozta meg 98/2022. számú büntetőhatározatát, amely szerint a vádlottat *egy év börtönbüntetésre* ítélték állat – egy amerikai staffordshire kutya – szándékos megölésének bűntette miatt. Az ítéletet az állatok védelméről szóló 205/2004. számú törvény 25. § (1) bekezdés a) pontja alapján, a Btk. 41. § (1) bekezdésének alkalmazásával, a Btk. 43. § (5) bekezdése alapján hirdették ki.⁶ Ha az ítéletet a hatályban lévő törvény alapján hirdették volna ki, akár *hét év börtönnel* is számolhatott volna az elkövető.

⁴ Eurostat: *Size of housing*. <https://ec.europa.eu/eurostat/cache/digpub/housing/bloc-1b.html>

⁵ 2015-ben 2,2 millió sertéstelep működött az EU-ban, ennek több mint fele Romániában. Marie-Laure Augère-Granier: *The EU pig meat sector*. European Parliament, 2020. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652044/EPRS_BRI\(2020\)652044_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2020/652044/EPRS_BRI(2020)652044_EN.pdf)

⁶ A román Btk. 41. § (1) bekezdése és a 43. § (5) bekezdése a visszaesést szabályozza.

Román állatvédelmi jogszabályok

A román jogrend alapján az állat vagy jószág ingóságként, tárgyként jelenik meg. A Polgári Törvénykönyv (a továbbiakban: Ptk.) szerint az állat ingó⁷, tárgyi eszköznek minősül⁸, amint az az 539. cikkből kitűnik: „Az ingó vagyona-ra vonatkozóan: (1) Ingónak minősül az az áru, amelyet a törvény nem tekint ingatlannak.”

Az állatvédelem egyes szempontjainak szabályozása azonban a 205. számú állatvédelmi törvényen alapul.⁹ A törvénynek 4. cikkében már az elején megemlíti, hogy az állatok tulajdonosai kötelesek az állatokat nem kínozni, biztosítani számukra az állat tartásához szükséges feltételeket, és nem elhagyni őket. Emellett az állatok tulajdonosai kötelesek az állat szükségletei szerint megfelelő menedéket, élelmet és vizet, ellátást, orvosi segítséget, mozgási lehetőséget biztosítani nekik.

Az állatok védelmével kapcsolatos két hangsúlyos kérdésben is létezik szabályozás: az eutanáziában és az állatok kísérleti célú felhasználásában. Az első kérdést illetően e törvény 9. § (1) bekezdése megtiltja az állatok eljárás nélküli elaltatását. A szabály alól kivételt képeznek a gyógyíthatatlan betegségben szenvedő állatok, amelyeket azonnal el kell altatni az állatok szenvedésének megszüntetése érdekében. Az állatok kísérleti célú felhasználása tekintetében ezeket az eljárásokat anélkül kell végrehajtaniuk, hogy szükségtelen szenvedést okoznának az állatoknak.

A 138/2022. törvény hatása az állatvédelemre

2022. május 16-án megjelent a 138/2022. törvény az állatok védelméről szóló 205/2004. törvény módosításáról és kiegészítéséről, amely a normatív aktus alapformájában előírt büntetések és pénzbírságok speciális határainak emeléséről rendelkezik.

A 205/2004. sz. törvény rendelkezései a gazdával rendelkező vagy gazdátlan állatok életkörülményeinek és jóllétének biztosítását célozzák, amely számos jogot és kötelezettséget állapít meg az állattulajdonosok számára. A gazdák felelősek az állatok tartása és felügyelete tekintetében, a velük szemben alkalmazott bánásmód kizárja a kegyetlen bánásmódot és az erőszakos cselekményeket.

⁷ Sevastian Cercel: *The Juridical Regime of Animals According to the New Romanian Civil Code*. 2011. https://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2011/files/prispevky/-03%20ZVIRE/CERCEL_SEVASTIAN_%286999%29.pdf

⁸ Más megközelítésekre lásd Bányai Orsolya: Az élőlények jogalanyiségének környezeti etikai háttere. *Debreceni Jogi Műhely*, 2007/4. <https://dea.lib.unideb.hu/server-api/core/bitstreams/4981efb2-b45c-4454-81c9-4e56c576c339/content>

⁹ 205/2004 számú törvény az állatok védelméről

Az állatok ellen elkövetett bűncselekmények számbeli növekedése és a különféle állatvédelmi szervezetek munkája miatt a törvény szigorodott az állatkínzással szemben, de új bűncselekményeket is megállapít, mint például a zoofília. Az új rendelkezések alapján a szabálysértési bírságok összege és a szabadságvesztés felső határa egyes esetekben megduplázódott.

A továbbiakban szakaszosan áttekintjük, hogy mit is módosított a 138/2022. törvény.

A törvény 6. cikk második bekezdése kiegészült az n) ponttal, azaz az állatok ellen elkövetett kegyetlenségek köre a zoofíliával bővült. A jogalkotó tehát egy új fogalmat vezet be, amely az állatkínzás alá sorolja be a zoofiliát is. Az új jogi terminus szerint tehát veszélyes helyzetben lévő állat alatt értendő többek között a sérült, a megkínzott vagy a zoofiliának kitett állat egyaránt.

A 24.1 cikk is kibővült, ami a rendőrök kötelezettségét írja le: nem csak arra vannak kötelezve, hogy szolgálatteljesítés közben talált veszélyben lévő állatot menhelyen helyezték el 45 napra, de választhatnak egy másik opciót is, azaz az állat elhelyezését egy olyan állatvédő alapítványnál vagy egyesületnél, amely rendelkezik állatorvosi ellátással.

A 25. cikk 1 pontjában leírt bűncselekmények büntetési tétele emelkedik: a 3 hónaptól 1 évig terjedő időszak 6 hónaptól 3 évig terjedő időszakra nő, viszont minden esetben megmarad a pénzbírság is, mint alkalmazható büntetés. A második pontban 1 évtől 5 évig szól a szabadságvesztés, a 3-ik pontban már 2 évtől 7 évig.

Mivel a 25. cikk nem csak a büntetések mértékét változtatta, de a bűncselekmények számát és mivoltát is, ezért külön elemezzük ezeket.

A 25. cikk első pontja a következőket tartalmazza: Az állat külsejének megváltoztatását célzó vagy egyéb nem gyógyászati célú sebészeti beavatkozás – mint például a kodotómia, fülvágás, hangszálak metszése, karmok eltávolítása, csőr- és fogvágás – 6 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbírsággal büntetendő.

Ugyanígy bünteti a törvény azt, ha a kölyköket az anyjuktól nyolchetes koruk előtt elválasztják kereskedelmi forgalomba hozatal céljából, itt kivételt képez az, ha a fajnak megfelelően hamarabb kell elkezdeni a leszoktatást.

Szintén 6 hónaptól 3 évig terjedő szabadságvesztéssel vagy pénzbüntetéssel büntetendő az élő állatnak az állatok kiképzésére vagy agressziójának csökkentésére történő felhasználása, ha ez szenvedést okoz az állat számára.

A 25. cikk 2. pontjában a büntetés súlyosságával nő a büntetés mértéke is. A gerinces alfajhoz tartozó vadállatok – a szelídítés mértékétől függetlenül, amelyek fogságban születtek, vagy a befogott állatok – felhasználása cirkuszi előadásokon, vándorcirkuszokban, karavánokban és vándorzenekarokban, valamint bármilyen más hasonló előadásokon 1 évtől 5 évnyi szabadságvesztéssel vagy pénzbírsággal büntetendő. Ezzel a büntetéssel sújtandó az a személy is, aki nyugtatófegyvereket használ állatokon; itt kivételt képez az a helyzet, amikor

mozgásképtelenné kell tenni az állatot. A háziállat vagy fogságban tartott vad kilövése, az állatok szándékos sérülése ismét e büntetés alá esik.

A harmadik pont 2-től 7 évig terjedő szabadságvesztést ír elő az állatok szándékos, jogtalan leölése, az állatok megcsonkítása, az állatok közötti vagy állatokkal való viadal szervezése, valamint a zoofília esetében.

A büntetések mértékének megnövelése fontos, mert megteremti az állampolgárok felelősségre vonásának feltételeit a cselekmény magasabb társadalmi veszélyességi kategóriába sorolásával.

Az állatjogok védelmének erősítését kívánja elérni a törvényben meghatározott bűncselekmények valamelyike miatti elmarasztalás is; itt a bíróság kiegészítő büntetésként állattartástól való eltiltásról is határozhat, amely egy évtől öt évig terjedhet. Viszont nem minősül bűncselekménynek az állat megsebesítése vagy megölése az állat támadására adott reakcióként, és az állatok sterilizálása.¹⁰

Szabálysértések

A normatív aktus régi formájában a szabálysértési bírság különhatárai 1000 és 3000 lej (78 026–234 079 Ft) között voltak, az új törvény itt is hozott újítást, mivel már 3000 és 12 ezer lej (234 079–936 319 Ft) közötti szabálysértési bírságot alkalmazhat a rendőrség az alábbi tényállások megállapítása esetén:

- az állattartók azon kötelezettségének be nem tartása, hogy megfelelő szállást, elegendő élelmet és vizet, kellő mozgást, gondozást, odafigyelést, orvosi segítségnyújtási lehetőséget biztosítsanak;
- állatok kiállításra, bemutatásra, reklámozásra, filmkészítésre és hasonló célokra történő felhasználása, ha ezek a tevékenységek testi és lelki szenvedést, betegséget vagy sérülést okoznak számukra;
- olyan állat elhagyása és/vagy elűzése, amelynek léte emberi gondoskodástól függ;
- az állatok fizikai teljesítőképességének serkentésére szolgáló anyagok beadása sportversenyek során dopping formájában;
- lelki vagy testi traumát okozó, valamint az állat egészségét, közérzetét károsító idomítási módszerek alkalmazása.

Állatvédelmi Hatóság

ANSVSA (Nemzeti Állategészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Hatóság)¹¹ az a nemzeti hatóság, amely többek között az állatok egészségének és jóllétének

¹⁰ 205/2004. számú törvény, 25. cikk, 4. pont

¹¹ Az Országos Állategészségügyi és Élelmiszerbiztonsági Hatóság és alárendelt szervezeti egységeinek szervezetéről és működéséről szóló 1415/2009. számú kormányhatározat [Hotărârea Guvernului nr. 1415/2009 privind organizarea și funcționarea

védelméért felelős. A központi államigazgatás szakosodott, jogi személyiséggel rendelkező szerve, amely a Kormánynak van alárendelve.

A 205/2004-es törvény 29. cikke szerint a szabálysértések felderítése és a 26. cikkből származó szankciók alkalmazása (például az állat szükséges ellátására vonatkozó kötelezettség be nem tartása, a lelki, illetve az állat kiképzésével okozott fizikai sérülés stb.) az ANSVSA felhatalmazott személyei és a MAI (Belügyminisztérium) végzi. Az állatok védelmére külön Állatvédelmi Igazgatóság is létrejött a Román Rendőrség Főfelügyelőségén belül, amely olyan szakosított szervezet, amely általános területi hatáskörrel rendelkezik az olyan bűncselekmények megelőzésére és leküzdésére irányuló tevékenységek koordinálása terén, amelyeknek tárgya veszélyes helyzetben levő állatok.

A kedvtelésből tartott állatok a Román jogban¹²

A 2004. március 24-i 60. törvénnyel Románia ratifikálta a 2003. június 23-án Strasbourgban aláírt, háziállatok védelméről szóló európai egyezményt.¹³ A 3. cikk tartalma szerint az állatjóléti alapelvek a következők: „(1) Senki nem okozhat szükségtelenül fájdalmat, testi vagy lelki szenvedést kedvencének. (2) Senki sem hagyhatja el házi kedvencét.”¹⁴

A romániai háztartások csaknem felében (42%) található macska házikedvencként tartva. Hasonló az arány a kutyatartók esetében is, az Európai Takarmányipar (FEDIAF) jelentése alapján.¹⁵ Vannak olyan háztartások, ahol mindkét állat megtalálható. Európában ez a legnagyobb arány. Románia után százalékban Lengyelország áll közel, és ezt követi Csehország (41%). Sok vidéki háztartásban van kutya, macska az udvaron, ezzel is magyarázható a magas százalékos arány. A felmérésbe azok az állatok is bekerültek, amelyekre gazdáik nem házikedvencként tekintenek, hanem inkább őrkutyának, egerésznek tartják őket. De ezeket az állatokat is ugyanazok a jogok illetik meg, mint a házban tartott társaikat.

Autorităţii Naţionale Sanitare Veterinare şi pentru Siguranţa Alimentelor şi a unităţilor din subordinea acesteia]

¹² A magyar szabályozásra lásd Jámbor Adrienn: *A kedvtelésből tartott állatok jogi védelme*. Doktori (PhD) értekezés. Miskolci Egyetem Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, Miskolc, 2016. <https://doi.org/10.14750/ME.2016.033>

¹³ Az Európai Unió és nemzetközi szintű állatvédelem szabályaira lásd Tilki Katalin: *Állatvédelem a nemzetközi egyezményekben és az Európai Unióban*. I. rész. *Ügyészek Lapja*, 2017/1., 19–25. o.

¹⁴ Európai Egyezmény a kedvtelésből tartott állatok védelméről, Strasbourg, 1987.XI.13, II. fejezet (Az állattartók által betartandó alapelvek), 3. pont.

¹⁵ Az Európai Takarmányipar (FEDIAF) 2023. évi jelentése. <https://europeanpetfood.org/about/annual-report/>

A 2008. június 30-i 523. sz. rendelet – az állatok védelméről szóló 205/2004 törvény alkalmazásának módszertani normáinak jóváhagyásáról – már említi a házikedvencek tartásának minimumkövetelményeit. E rendelet 6–11. cikkeiben foglaltak alapján a házikedvencek tartása két kategóriába sorolható. Az első a kültéren tartott állatok, a második a beltéren tartott állatok kategóriája.

Az első csoportba tartozó állatok tartására a 6. cikk bizonyos minimumkövetelményeket határoz meg. A legfontosabb aspektus az állat számára az igényük szerint kialakított egyéni menedék biztosítása, amely védelmet nyújt az időjárási viszontagságok ellen. Ezt a menedéket az állat egészségét nem károsító anyagokból kell létrehozni, és az is fontos, hogy könnyen karbantartható legyen; nem lehetnek éles szélei vagy veszélyes kialakítása az állatra nézve, a méretének pedig arányosnak kell lennie az állat természetével, hogy az állat felállhasson benne, és meg is tudjon fordulni.

Az állat jóllétét kívánja biztosítani a megkötött állatok minimum mozgási területének megszabása is. E szerint a házikedvenceket minimum 2 méteres láncsal lehet megkötni. A fémláncokból készült láncot fix ponthoz rögzítik vagy fémkábelrel csúsztatják, és a végeit „örvény” típusú eszközökkel kell ellátni. Ha az állatot bekerített karámban tartják, az legalább hatszor nagyobb területet kell lefedjen, mint a ketrecé. A nyakörv pedig nem veszélyeztetheti az állat egészségét.¹⁶

A szabadban tartottak kivételével a kedvtelésből tartott állatok számára legalább az állatkerti állatokkal megegyező elhelyezési és jólléti feltételeket kell biztosítani. Itt a jogszabály elsődlegesen a hullók, rágcsálók tartására utal.

Minden más esetben a 205/2004 es törvény 5. cikkét kell alkalmazni, amely kimondja, hogy az állatok tulajdonosai kötelesek számukra az etológiai szükségletektől, fajtól, fajtától, nemtől, kortól és tenyészkategóriától függően az alábbiakat biztosítani: megfelelő menhelyet, elegendő élelmet és vizet, elegendő mozgási lehetőséget, gondoskodást, figyelmet és egészségügyi ellátást.

Városi szinten számos szabály született az állattartást illetően Romániában a városi tanácsoknak köszönhetően. Itt olyan szabályozások születtek, mint hány állat élhet egy lakásban, csendháborítás állatok miatt, a szomszédok beleegyezése állattartásba.¹⁷ Ezek a szabályok viszont nem az állat jóllétét

¹⁶ A magyar és amerikai szabályozásra lásd Paulovics Anita: Összehasonlító kutyajog: USA és Magyarország. In: Paulovics Anita – Pap Gábor (szerk.): *Ünnepi Tanulmányok Prof. Dr. Bragyova András oktatói munkásságának tiszteletére*. Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2015, 152–161. o.; valamint Ambrus István: Az állatkínzás bűncselekményének jogi tárgyai, egyes dogmatikai kérdései, valamint de lege ferenda szabályozása. *Magyar Jog*, 2021/7–8., 452–466. o.

¹⁷ Căini și pisici la bloc: supărări multe, reglementări diverse. De la taxa pe câine la botniță [Kutyák és macskák a blokkban(tömbház): sok bosszúság, különféle előírások. A kutyaadótól a szájkosárig]. *Europa Liberă România*, 13 ianuarie, 2021. <https://romania.europalibera.org/a/c%C3%A2ini-%C8%99i-pisici-la-bloc-sup%C4%83r%C4%83ri>

kívánják védeni, hanem az emberek igényeit. Ezért a továbbiakban nem foglalkozunk ezekkel a rendelkezésekkel.

A román állatjóléti szabályozás egyik hiányossága tehát a beltéren tartott házikedvencek körülményeinek pontos és részletes meghatározása, viszont más területeken, mint a kültéren tartott állatok tartása, kidolgozott és részletes leírást találunk.

A veszélyes állatok kérdése

A jogilag meghatározott veszélyes állatok kategóriájába a veszélyes kategóriájú kutyák kerülnek. A veszély csökkentésére a román jogban rendőrséghez bejelentési kötelezettséget találunk, amelynek az egyedek gazdáinak kell eleget tenniük. Romániában a barnamedve is veszélyes vadállatként van elkönnyelve az esetleges támadások miatt. Erre született a 2021. július 21-i 81. számú sürgősségi kormányrendelet a barnamedve egyedek által az embereket és azok tulajdonát ért városi területeken történő támadások megelőzésére és leküzdésére szolgáló azonnali beavatkozási módszerek jóváhagyásáról.

A városi területeken megjelenő medvepéldányokra vonatkozó azonnali beavatkozás több lépcsőben történik, a következő módszerekkel:

- elűzés különféle eszközökkel;
- elaltatás és áthelyezés;
- eutanáziával vagy lelövésel történő kivonás.¹⁸

A városi területen elhelyezkedő medve példányokon az azonnali beavatkozás fokozatosan, a beavatkozó csoport által a helyszínen megállapított kockázati szint elemzésével történik.¹⁹

Ha az elűzött példány visszatér a városi területekre, a beavatkozó csoport folytatja az elaltatással és áthelyezéssel.²⁰

Az eutanáziával vagy kilövésel történő kivonás a következő helyzetekben történik:

- ha az elűzés, illetőleg a nyugtatás és az áthelyezés módszerével végzett beavatkozások nem hoznak eredményt, és a kockázat mértéke magas a kockázatértékelési eljárás szerint;
- ha a személyek vagy a hozzájuk tartozó áruk biztonsága veszélybe kerül;
- ha a beavatkozó csoport tagjainak biztonsága veszélyben van;

multe-reglement%C4%83ri-diverse-de-la-taxa-pe-c%C3%A2ine-la-botni%C8%9B%C4%83/31044674.html

¹⁸ 81/2021. számú sürgősségi kormányrendelet, 4. cikk

¹⁹ 81/2021. számú sürgősségi kormányrendelet, 5. cikk, 5.pont

²⁰ 81/2021. számú sürgősségi kormányrendelet, 5. cikk

- ha az érintett medve a beavatkozás során megsérül és agresszívvé válik, és a sürgősségi rendeletben foglaltak szerint más megoldás nem alkalmazható;
- ha a szóban forgó medve csapdába kerül, megsérül, agresszívvé válik, és a sürgősségi rendeletben foglaltak szerint más megoldás nem alkalmazható;
- ha a medvének étellel összeegyeztethetetlen sérülései vannak.

Veszélyes kutyák tartása

A 2002. április 30-i 55.²¹ számú sürgősségi kormányrendelet a veszélyes vagy agresszív kutyák tartása szövegében foglalkozik ezzel a kategóriával.

A kormányrendelet két kategóriát különböztet meg, a veszélyes és az agresszív kutyákat. A veszélyes kategóriába azok a kutyafajok kerültek, amelyek morfológiai jellemzőik alapján harci és támadó kutyák – mint a pitbull, boerboel, bandog típusú kutyák és ezek hibridjei – ezek az a) pont alá tartoznak; míg a staffordshire bull terrier, amerikai staffordshire terrier, tosa, rottweiler, argentin kutya, nápolyi masztiff, brazil masztiff, kaukázusi juhász, cane corso és ezek keresztezett fajtái²² a b) kategória alá.²³

Agresszív kutyáknak a rendelet alapján, azokat tekinthetjük amelyek provokáció nélkül megharapnak vagy megtámadnak személyeket vagy háziállatokat köz- vagy magánterületen. Ugyanebbe a kategóriába sorolhatók azok a kutyák, amelyek kutyaviadalban vesznek részt, vagy amelyeket erre a célra képeztek ki.²⁴

Ez a rendelet az állat jóllétét figyelembe véve született ugyan, de nem tesz konkrét lépéseket a védelmi kör szélesítése érdekében. A veszélyes kutyafajták tartását be kell jelenteni a rendőrségen és olyan papírokat is fel kell mutatni, mint az állat sterilizálását bizonyító okirat, az oltottsági bizonylat, a kutyák által okozott károokra vonatkozó felelősségbiztosítás megléte, a kutya azonosító száma (tetoválással vagy mikrochippelel).

A rendelet kitér a kutyaviadatok megtiltására és ennek büntetésére is, valamint a kutyák által okozott károokra is.

²¹ 55/2002. számú sürgősségi kormányrendelet

²² E szabályozásra születtek ellenérvek. Lásd Ruxandra M. Petrescu-Mag – Dacinia C. Petrescu – Ancuta R. Tenter: Citizens' Beliefs Regarding Dog Breed-Specific Legislation. The Case of Romania. *Journal of Applied Animal Welfare Science*, vol. 26, no. 2, 2023, pp. 168–183. <https://doi.org/10.1080/10888705.2021.1923492>

²³ 30/2002. számú sürgősségi kormányrendelet, 1. cikk

²⁴ 30/2002. számú sürgősségi kormányrendelet, 2. cikk

Az állatok tenyésztésére és szállítására vonatkozó szabályok

Az állatok tenyésztésére számos különböző határozatot találunk, amelyek specifikusak az adott állatfaj tenyésztésére.²⁵ Ilyen például a 202/2006-os határozat a sertések védelmére vonatkozó minimumkövetelményeket megállapító állategészségügyi norma jóváhagyására, vagy a 129/2017-es határozat a mikroklíma-előírások ellenőrzésére vonatkozó módszertani normák jóváhagyására a sertések minimális jólléti állapotának biztosítása érdekében a kereskedelmi gazdaságokban. Hasonló határozatok születtek a szarvasmarhák és a tojtyúk védelmére vonatkozó minimumszabályokat megállapító állategészségügyi norma jóváhagyásáról is. Ezek a szabályozások az állat egészséges tartását és jóllétét szabályozzák, többnyire a célból, hogy a húsok és állateredetű termékek emberi fogyasztásra alkalmasak legyenek.²⁶

Az Országos Statisztikai Intézet adatai szerint 2021-ben Románia – amely az Európai Unió 5 legnagyobb juh- és kecsketenyésztője közé tartozik – állatállományának több mint 20 százalékát exportálta.²⁷ Az elsődleges export célpont Jordánia, e mellett Szaúd-Arábiába is nagy mennyiségben szállít. Ez a kivétel tengeren való szállítást von maga után.

Az állatok szállítás közbeni jólléte ebben az esetben két célt szolgál. Az első az állatok kínzásmentes szállítása, másodsorban az emberi fogyasztásra alkalmas egészséges hús eljuttatása egy másik országba.

Románia az 1/2005²⁸ rendeletben meghatározott követelményeket alkalmazza az állatok utazás előtti, alatti és utáni ellenőrzésére. Az indulás helyén a hatósági állatorvos ellenőrzi a feltételeket és kitölti az egyedi ellenőrző listát, amely igazolja az egészségügyi állapotot is. Az ellenőrző listákat központi szinten hozzák létre, és az egységes ellenőrzési módot hivatottak biztosítani minden ellenőr számára. Ezeket minden megyébe eljuttatják, és az NSVFSA honlapján is megtalálhatók.

Az állatok szállítására szolgáló létesítményekre, konténerekre és járművekre vonatkozó rendelkezéseket szintén az 1/2005. számú rendelet tartalmazza.

Egyes speciális körülmények között (extrém hőség/hideg időjárás, mások) célzott ellenőrzéseket hajtanak végre, főként a határkilépési pontok mellett, hogy betartják-e a elrendelt korlátozásokat.

²⁵ <http://www.ansvsa.ro/legislatie/bunastarea-animalelor/>

²⁶ Az állattenyésztők 65%-a nem érdekelt az állatok jólétének biztosításában. Lásd Ludovic T. Ciszter et al.: General knowledge of the Romanian farmers about the farm animal welfare. *Lucrări Științifice, Seria Zootehnie*, vol. 55, no. 16, 2011, pp. 88–93.

²⁷ <https://www.efanews.eu/en/item/22914-sheep-goat-farming-in-the-eu-romania-in-the-top-5.html>

²⁸ A Tanács 2005/1/EK rendelete 2004. december 22. az állatoknak a szállítás és a kapcsolódó műveletek közbeni védelméről, valamint a 64/432/EGK és a 93/119/EK irányelv és a 1255/97/EK rendelete módosításáról.

Hosszú távú, tengeri utak esetén az állatok exportját a Midia Constanța kilé-
pési ponton keresztül végzik. Az esetleges exportproblémákat a nemzeti kap-
csolattartó pontok hálózatán keresztül jelentik a küldő országnak. Románia
főként Izrael államtól kapott ilyen jellegű bejelentést, amely az állatok kevés
mozgási területét és az elégtelen alommal kapcsolatos problémákat jelezte.²⁹

Egyéb szabályozások

A román jog egyik különlegessége, hogy számos jogi rendeletben, szabályo-
zásban találunk különféle információkat egy témán belül. Ilyen például az
állatok szállítása amelyet egy törvény és további három rendelet határoz meg.

A kísérleti vagy tudományos célokra használt állatok védelme, amely jelen
cikkben nem kerül további elemzés tárgyává, a román jogban egy törvénybe
van belefoglalva³⁰. Itt az állatok jóllétét és a veszélyeztetett fajok fennmaradá-
sát helyezi előtérbe a jogszöveg, ezért bizonyos tiltásokat állít fel különféle
veszélyeztetett fajok felhasználásánál és a vadon élő állatokon való kísérlete-
zésnél. Célja, hogy az állatokkal való kísérletezés csak megalapozott esetekben
történjen és túlnyomórészt olyan állatokon, amik erre a célra voltak nevel-
ve.³¹ A jogszabály csak különleges esetekben enged ettől eltérést.³²

A jogszabályi sokaságból kiemelve egy érdekességet és újdonságot említünk, a
tavalyi évben elfogadott törvényalkotási projektet, amely a csincilla kereske-
delmi tenyésztését és eutanáziáját kívánja betiltani.³³ A Humane Society In-
ternational 2021 októberében készült jelentése³⁴ adta az alapot a kezdeménye-
zésre, mivel ezeken a farmokon feltételezték az állatkínzást. A jelentésben az
állatok szaporodási szokásainak figyelmen kívül hagyását és a külön ketre-
cekben való tartásuk mellett a leölési folyamatok nem megfelelő módozatát
hozták bizonyítékkul.

²⁹ Nagy Laszlo Csutak – Ivan Lucica: *Country report on animal welfare during long-
distance transport by land and sea. (Romania)*. Presentation. Title of conference: Multi-
regional Whole Journey Scenario workshop on long-distance transport by land and
sea between Europe, the Middle East, and North Africa. 8–10 November 2022, Cairo,
Egypt, Organiser: World Organisation for Animal Health. [https://rr-europe.woah-
org/wp-content/uploads/2022/11/woah_wjs_romania.pdf](https://rr-europe.woah.org/wp-content/uploads/2022/11/woah_wjs_romania.pdf)

³⁰ 43/2014. számú törvény a tudományos célokra használt állatok védelméről
[Legea nr. 43/2014 privind protecția animalelor utilizate în scopuri științifice]

³¹ 43/2014. számú törvény a tudományos célokra használt állatok védelméről, 9.
cikk

³² 43/2014. sz. törvény a tudományos célokra használt állatok védelméről, 8. cikk

³³ [https://www.hsi.org/news-media/the-romanian-senate-votes-to-support-a-draft-
bill-to-ban-chinchilla-and-mink-fur-farms/](https://www.hsi.org/news-media/the-romanian-senate-votes-to-support-a-draft-bill-to-ban-chinchilla-and-mink-fur-farms/)

³⁴ [https://www.hsi.org/news-media/secret-filming-caged-chinchillas-in-romanas-
filthy-fur-factory-farms-sparking-calls-for-a-ban/](https://www.hsi.org/news-media/secret-filming-caged-chinchillas-in-romanas-filthy-fur-factory-farms-sparking-calls-for-a-ban/)

Utolsó példaként szeretnénk megemlíteni az állatok rituális leölésére (kosher) megfogalmazott jogalkotási projekt kezdeményezését, amely a kóser hús előállítását hivatott jogszabály alá vonni.³⁵ A román jogalkotási projektkezdeményezés nagyjából egy évvel azután született, hogy az Európai Unió Bírósága egy belga ügyben³⁶ megtiltotta mind a muzulmán, mind a zsidó hagyományos állatvágási módszereket. Ezekkel szöges ellentétben áll ez a jogalkotási kezdeményezés, amely veszélybe sodorhatja az állatok kínzásmentes leölésével kapcsolatos szabályokat.

Zárógondolatok

A cikk célja egy rövid, számos jogi aktusra utaló, érdekességekkel teletűzdelt, általános állatvédelmi kép megteremtése volt, érintve a legnagyobb állatvédelmi problémákat, de figyelve a jó és innovatív megoldásokra is.

Ilyen eredményként tudható be a 2022-es törvénymódosítás is, amelynek hátterében különböző állatvédelmi szervezetek álltak, vagy másik példaként említhetjük a csincsillafarmok lehetséges bezárását is.

Az egyik felismerhető probléma az állatok védelmében és jóllétük biztosításában a mostani jogállás szerint a tárgyként való besorolásuk, amely meggátolja a jogalkotót, hogy szélesebb körű védelmet biztosítson számukra.

Mint ahogy a román realitás mutatja, a számos jogi aktus, amelyek az állatokkal foglalkoznak, csak részben tartalmaz az állatok jóllétére alkalmazandó szabályokat, ezek elsődlegesen az emberek jólétét és egészségét kívánják szavatolni. Ilyen példa lehet a medvetámadások elleni félelem szülte 81/2021-es sürgősségi kormányrendeletet is, amely – igaz, extrém esetekben – megengedi akár az állat kilövését is. A román jogszabályhely ezzel kapcsolatosan folyamatos változásban van. A parlament már tett kísérletet az aktus alkalmazhatóságának kiszélesítésére lakott területen kívüli medvejárásokra is, amely további problémákat és akár visszaéléseket is vonhatna maga után. A vad városi területen való kilövése mint megoldás, veszélyes lehet a helyi lakosságra.

A román jogalkotás tehát elágazó és néhol abúzus eszközévé is válhat. Viszont meg kell említeni a pozitívumot is, mivel számos problémára és aspektusra részletbe menően kitér, és reméljük, idővel további állatjóléti szabályokkal bővül.

³⁵ https://inpolitics.ro/si-ar-putea-pune-ue-in-cap-ciolacu-vrea-sa-legalizeze-ritualul-evreiesc-kusher_1841731941.html

³⁶ *Centraal Israëlitisch Consistorie van België és társai kontra LI és társai*, C-336/19. számú ügy

Válogatás a szakirodalomból

BÜNTETŐJOG / BÜNTETŐELJÁRÁSI JOG / KRIMINOLÓGIA / KRIMINALISZTIKA

BÉKÉS ÁDÁM – BLASKÓ BÉLA ET AL. (SZERK.):
Nagykommentár a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvényhez
Wolters Kluwer, Budapest, 2022

CZINE ÁGNES – DOMOKOS ANDREA:
Büntetőjog I.: Általános Rész. Novissima jogi szakvizsga kézikönyv
A kézirat lezárva: 2022. augusztus 30.
Novissima, Budapest, 2022

KARSAI KRISZTINA:
Nagykommentár a Büntető törvénykönyvhöz
Wolters Kluwer, Budapest, 2022

NAGYCENKI TAMÁS:
Szervezett bűnözés és a jog
A kézirat lezárva: 2022. augusztus 31.
Novissima Kiadó, Budapest, 2023

EURÓPAI UNIÓ JOGA

CZELLE CZ BOTOND – KÖLCSÉNYI SOMA ET AL. (SZERK.):
A Brüsszel II B rendelet kommentárja
A kézirat lezárva: 2023. május 1.
ORAC Kiadó, Budapest, 2023

KÖZIGAZGATÁSI JOG, PÉNZÜGYI JOG

HAJAS BARNABÁS – HUSZÁRNÉ OLÁH ÉVA ET AL. (SZERK.):
Az általános közigazgatási rendtartás magyarázata. Második, aktualizált, bővített kiadás
ORAC Kiadó, Budapest, 2023

KARDOS PÉTER – SZAKÁCS IMRE – TÓTH MIHÁLY:
A számvitel nagy kézikönyve
Wolters Kluwer, Budapest, 2022

SZILOVICS CSABA:
Pénzügyi jog
Novissima Kiadó, Budapest, 2023

POLGÁRI JOG, POLGÁRI ELJÁRÁSJOG, MUNKAJOG

B. SZABÓ GÁBOR – ILLÉS ISTVÁN ET AL. (SZERK.):

A bizalmi vagyonkezelés. Harmadik, bővített és aktualizált kiadás
ORAC Kiadó, Budapest, 2023

DARÁKNÉ NAGY SZILVIA – VILÁGHYNE BÖCSKEI TERÉZIA:

Polgári jog II. Kötelmi jog – Novissima jogi szakvizsga kézikönyv
A kézirat lezárva: 2023. március 1.
Novissima Kiadó, Budapest, 2023

HORVÁTH ISTVÁN – SZLADOVNYIK KRISZTINA:

A Munka Törvénykönyve és magyarázata 2023
VEZINFO, 2023

KINCSES ATTILA:

Polgári jog I. – Novissima jogi szakvizsga kézikönyv
A kézirat lezárva: 2023. január 9.
Novissima Kiadó, Budapest, 2023

RIBAI CSILLA:

Polgári jog III. Öröklési jog – Novissima jogi szakvizsga kézikönyv
A kézirat lezárva: 2022. október 6.
Novissima Kiadó, Budapest, 2022

Ügyészek Lapja

Alapítva 1993-ban
(© Ügyészek Országos Egyesülete)
Szakmai Érdekképviseleti folyóirat

Kiadja az Ügyészek Országos Egyesülete (ISSN 1217-7059)
A kiadásért felel: Dr. Matécsa Artemon, az ÜOE elnöke
A szerkesztőség címe: 1122 Budapest, Maros u. 6/a.

Szerkesztőség

Főszerkesztő: Dr. Kiss Anna PhD
Társszerkesztő: Dr. Bányai Krisztina PhD
Főszerkesztő-helyettes: Dr. habil. Ambrus István
Felelős szerkesztő: Dr. Jagusztin Tamás PhD
A szerkesztőség elnöke: Dr. Sárík Eszter PhD
A szerkesztőség titkára: Dr. Joó Imre
Korrektor: Dr. Bolyky Orsolya PhD

Szerkesztőbizottság

Prof. Dr. Bárd Károly DSc
Dr. Bérces Viktor PhD
Prof. Dr. Fantoly Zsanett
Prof. em. Dr. Finszter Géza DSc
Prof. em. Dr. Görgényi Ilona
Prof. Dr. Herke Csongor DSc
Prof. Dr. Kovács Gábor
Dr. habil. Könczöl Miklós
Dr. Láng László
Prof. Dr. Róth Erika
Dr. Schmidt Gábor

Munkatársak: Balogh Ernő – lapterv
Sándor Viktória – grafika
Giricz Anna – kiadványgondozás

Gyártás: Publicitas Art Média Kft.
Felelős vezető: Nagy Ibolya
1021 Budapest, Tárogató út 26.
www.publicitasart.hu

Közlési feltételek

A Szerkesztőség olyan tanulmányok közlését vállalja, amelynek témája a különböző jogterületek elméleti és gyakorlati kérdéseivel kapcsolatos. Az írás nem állhat ellentétben az Ügyészek Országos Egyesületének Alapszabálya preambulumban megfogalmazott célokkal.

A kéziratot e-mailen kell a Szerkesztőséghez eljuttatni az alábbi címre: kiss@okri.hu

A cikkek terjedelme 30 000–40 000 leütés lehet. Szövege MS Word doc formátumban készülhet, betűtípus: Times New Roman (TNR), betűméret a törzsszövegben 12 pt, a lábjegyzetben 10 pt. A törzsszöveg 1,5-es sortávolsággal, a lábjegyzet 0-s sortávolsággal készül, sorkizártan. A kiemeléshez a fejezetek, alfejezetek címeiben **félkövér**, a törzsszövegben, illetve a lábjegyzetben *kurzívált* betűt alkalmazunk. Idézőjelen belül csak akkor kurzíváljunk, ha az az eredeti szövegben is ilyen formában szerepelt; ellenkező esetben az idézett végén jelöljük, hogy „(kiemelés tőlem: a szerző)“.

A hivatkozásokat lábjegyzetben, a szerző(k), illetve szerkesztő(k) teljes nevével és az idézett mű pontos periodikájával (mű címe, kiadó neve, kiadás helye, évszám, oldalszám; folyóiratnál évszám, lapszám, oldalszám) kell feltüntetni.

A kéziratok nyelve magyar, angol, német, francia, spanyol lehet.

Kép közlésére technikai okokból nincs lehetőség, táblázat és grafikon – a kézirat terjedelmével arányosan és a kiadvány méretét figyelembe véve – kizárólag fekete-fehér színben, szerkeszthető (MS Word–Excel „chart” objektum) formában ábrázolható.

A kéziratokat a Szerkesztőség az adott jogterület legalább két elismert szakértőjével, anonim formában lektoráltatja. A pozitív lektori vélemények megléte, illetve az azokban foglalt módosítási javaslatok figyelembevétele a publikálás feltétele.

A Szerkesztőség a kéziratot stilizálhatja, másodközlést nem vállal.

A Szerző hozzájárul, hogy írásműve az internethálózaton is nyilvánosságra kerüljön.